

Organ: Allmänna utskottet

Plats och tid för sammanträde: Kommunkontoret, tisdag den 9 september 2025, kl 08.00 - 12.00, sammanträdesrum Venus

Tid för justering: Kommunkontoret, torsdag den 18 september, kl 13.00

Föredragande	Ärenden	Sida
	1 Upprop	
	2 Val av protokolljusterare	
	3 Dagordning	
	4 Anmälan av jäv	
Susanne Stenberg	5 Fastställande av Handlingsplan Mål och riktlinjer för samisk förvaltningskommun	3 - 20
	6 Antagande av länsgemensam strategi för suicidprevention i Västerbotten 2025 - 2030	21 - 77
Anna-Karin Horney	7 Fastställande av Handlingsplan för ett förbättrat företagsklimat i Malå 2025 - 2027	78 - 93
Susanne Stenberg	8 Fastställande av Riktlinjer för konsultationsordning	94 - 100
	9 Medborgarförslag om hjärtstartare i kommunhuset	101 - 113
	10 Medborgarförslag om att riva alla gamla och obebodda bostäder som inte har någon ägare	114 - 115
Helen Örnberg	11 Gruppmöten inför kommunstyrelsens och kommunfullmäktiges sammanträden	116 - 117

Helen Örnberg	12	Upphörande av allmänna utskottet	118 - 120
Helen Örnberg	13	Motion om att minska antalet ledamöter i kommunfullmäktige	121 - 130
	14	Samarbetskommuners i gemensam överförmyndarnämnd representation med adjungerad plats i råd och liknande	131 - 132
	15	Redovisning av ANDTS-undersökningen 2024	133 - 135
Anna Jonsson	16	Begäran om tillfällig nedsättning av amortering på lån 2025 - Malå Energi- och Industri AB	136 - 137
Maria I Larsson	17	Fastställande av Handlingsplan för bygdemedel 2026, Malå kommun	138 - 147
	18	Fastställande av Riktlinjer för fordon i Malå kommun	148 - 149
	19	Fastställande av Personal- och kompetensförsörjningsplan åren 2025 - 2028	150 - 170
Anna Jonsson	20	Investering 2025 - Godkännande av kommunstyrelsens nya investeringsplan 2025	171 - 178
Jennifer Vengelin	21	Ansökan om tjänstledighet över 12 månader	179
	22	Uppvaktning av anställd som uppnått en anställningstid av 25 år	180

MALÅ KOMMUN

Lennart Gustavsson
Ordf

Fastställande av Handlingsplan Mål och riktlinjer för samisk förvaltningskommun

Bakgrund

Malå kommun har varit samisk förvaltningskommun sedan 2011 och en del i det arbetet är att utforma en handlingsplan för att vägleda kommunens verksamheter i sitt arbete med att uppfylla Lagen (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk.

Den senaste Minoritetspolitiska handlingsplanen godkändes av kommunfullmäktige 2019-10-21, § 143 och upphörde 2022.

Bedömning

Då den senaste Minoritetspolitiska handlingsplanen upphörde 2022 är dags att fastställa en ny handlingsplan som föreslås byta namn till *Mål och riktlinjer i arbetet som samisk förvaltningskommun*.

FÖRSLAG TILL ALLMÄNNA UTSKOTTET/KOMMUNSTYRELSEN/ KOMMUNFULLMÄKTIGE

- *Minoritetspolitiska handlingsplanen Mål och riktlinjer för arbetet som samisk förvaltningskommun fastställs.*

Susanne Stenberg

Bilaga

- Handlingsplan *Mål och riktlinjer för arbetet som samisk förvaltningskommun*

Beslutsexpediering

- Susanne Stenberg

Handlingsplan Mål och riktlinjer för samisk förvaltnings- kommun

och allmänna skyldigheter för övriga minoriteter

Fastställd av kommunfullmäktige 2025-10-27, § xx

Innehållsförteckning

1	INNEHÅLLSFÖRTECKNING.....	2
2	INLEDNING.....	3
2.1	<i>Regeringens minoritetspolitiska mål.....</i>	4
2.2	<i>Malå kommuns skyldigheter för samer enligt LoNM</i>	
2.3	<i>Malå kommuns skyldigheter för övriga nationella minoriteter enligt LoNM</i>	
3	SAMER I MALÅ	5
3.1	<i>Samer i kommunen</i>	
3.2	<i>Samiska föreningar i kommunen</i>	
3.3	<i>Samebyar i kommunen</i>	
4	DET SAMISKA SPRÅKET	5
4.1	<i>Språksituationen i Malå kommun</i>	
5	KONSULTATIONSLAGEN	6
6	Mål för Malås kommun som samisk förvaltningskommun	6
6.1	<i>Inflytande och delaktighet</i>	7
6.2	<i>Rätten att få använda samiska hos myndigheter</i>	
6.3	<i>Samisk förskoleverksamhet</i>	8
6.4	<i>Modersmålsundervisning och integrerad samisk undervisning</i>	9
6.5	<i>Samisk äldreomsorg</i>	10
6.6	<i>Utbildnings- och informationsinsatser</i>	11
6.7	<i>Revitalisering av det samiska språket</i>	
6.8	<i>Aktivt synliggörande av de nationella minoriteterna</i>	12
6.9	<i>Kultur</i>	
6.10	<i>Gränsöverskridande samverkan</i>	13
7	Prioriteringar och arbetsfördelning	
	<i>Samisk samordnares roll</i>	14
8	Finansiering	14
9	Uppföljning och återsrapportering	15
10	Referenser	
10.1	<i>Litteratur</i>	
10.2	<i>Länkar till samiska organisationer och institutioner</i>	

2. INLEDNING

Enligt lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk (LoNM 2009:724) ska det allmänna främja de nationella minoriteternas möjligheter att behålla och utveckla sin kultur i Sverige.

Samerna är i första hand ett urfolk i Sverige. Detta beslutades enligt regeringens proposition 1976/77:80 där det sades att "Samerna utgör en ursprunglig befolkning, som i Sverige är lika gammal som eller äldre än landets majoritetsbefolkning." Med ett urfolk menas att de ska härstamma från folkgrupper som bodde i landet eller i ett geografiskt område, som landet tillhör, vid tiden för erövring eller kolonisation eller fastställande av nuvarande statsgränser och vilka har behållit en del eller alla sina egna sociala, ekonomiska, kulturella och politiska institutioner. Sedan 2011 erkänns samerna som ett urfolk i Sveriges grundlag (prop. 2009/10:80). Ett folk har större rätt till självbestämmande än en minoritet.

Urfolks rättigheter har ett förstärkt skydd jämfört med övriga minoritetsrättigheter. Enligt regeringsformen ska det samiska folkets möjligheter att behålla och utveckla ett eget kultur- och samfundsliv främjas.

Samerna är också en av Sveriges fem nationella minoriteter och omfattas bland annat av Sveriges åtagande enligt Europarådets ramkonvention om skydd för nationella minoriteter.

Malå kommun är samiskt förvaltningsområde sedan 1 januari 2010. Från den 1 januari 2019 skärptes lagen och ställer nu högre krav på kommunernas arbete med att uppfylla de nationella minoriteternas rättigheter.

Denna handlingsplan innehåller riktlinjer för kommunens arbete att uppfylla de nationella minoritetspolitiska övergripande mål och kommunens inriktning att stärka den samiska befolkningens ställning i Malå. Handlingsplanen ska fungera som ett verktyg i det dagliga och långsiktiga arbetet för att uppfylla de rättigheter som samerna har för såväl politiker, kommunanställda och personer från de samiska grupperna. Som förvaltningsområde ska kommunen anta mål och riktlinjer för sitt minoritetspolitiska arbete samt är skyldiga att på begäran lämna uppgift om dessa mål och riktlinjer till uppföljningsmyndigheten Sametinget och Myndigheten för Ungdoms- och CivilsamhällesFrågor (MUCF).

Inom det samiska förvaltningsområdet har den enskilde rätten att använda samiska vid muntliga och skriftliga kontakter med kommunen. Om så den enskilde använder samiska i mötet med kommunen är kommunen skyldig att ge muntligt svar på samma språk. Kommunen ska även i övrigt sträva efter att bemöta de enskilda på deras språk.

När så efterfrågas ska kommunen erbjuda plats inom förskoleverksamhet och äldreomsorg där hela eller väsentlig del av verksamheten bedrivs på samiska.

Den nya lagen har även ett särskilt fokus på barns utveckling av kulturell identitet och deras möjligheter att använda sina minoritetsspråk. För att uppnå de minoritetspolitiska målen krävs att kommunens olika delar samarbetar och att arbetet integreras i kommunens olika uppdrag.

Minoritetspolitiken ska genomföras tillsammans med nationella minoriteter och därför är inflytande och delaktighet ett fundament för hela politikområdet och samråd ska därför hållas regelbundet med minoriteterna.

2.1 Regeringens minoritetpolitiska mål

- Stärka de nationella minoriteternas egenmakt och inflytande
- Främja bevarande av de nationella minoritetsspråken
- Motverka diskriminering och utsatthet
- Säkerställa en bättre efterlevnad av Europarådets ramkonvention och minoritetsspråkskonventioner

2.2 Kommunens skyldigheter för samer enligt LoNM

- Informera samer om deras rättigheter
- Främja och skydda samernas språk och kultur
- Ge samerna inflytande i frågor som berör dem
- Särskilt främja barns och ungas möjligheter till inflytande
- Samråda med representanter för den samiska befolkningen
- Ge möjlighet att använda samiska i kontakt med kommunen
- Erbjuder förskoleverksamhet helt eller en väsentlig del på samiska
- Erbjuder äldreomsorg helt eller en väsentlig del på samiska
- Kommunen ska informera den som ansöker om bistånd inom ramen för äldreomsorgen om möjligheterna till sådan service och omvårdnad.
- Synliggöra samernas språk och kultur
- Anta mål och riktlinjer för sitt arbete och dessa ska på begäran kunna lämnas ut till den myndighet som har uppföljningsansvar för lagen
- Kommunen ska verka för att det finns tillgång till personal med kunskaper i samiska

2.3 Kommunens skyldigheter för övriga nationella minoriteter enligt LoNM

- Informera de nationella minoriteterna om deras rättigheter
- Skydda och främja de nationella minoritetsspråken
- Främja möjligheterna att behålla och utveckla sin kultur
- Ge inflytande i frågor som berör dem och så långt som möjligt samråda med nationella minoriteter
- Verka för att det finns tillgång till personal med kunskaper i finska och meänkieli.

Detta åtagande ligger inom kommunens allmänna skyldighet utöver det uppdrag man har som samisk förvaltningskommun.

3. SAMER I MALÅ KOMMUN

3.1 Samer i kommunen

Malå kommun för inget register över sina medborgares ursprung så det är svårt att ange hur många samer som bor i kommunen. Sametingets röstlängd visar samer som anmält sig till röstlängden och vilken ort de kommer ifrån. Detta ger inte heller hur många samer som bor i kommunen då röstlängden är frivillig och inte heller visar barn under 18 år.

Malå kommun är sedan gammalt ett traditionellt skogssamiskt område så det faktiska antalet samer i Malå kan antas vara betydligt högre.

3.2 Samiska föreningar

Máláge Sámienseäbrrie/Malå sameförening

Föreningen bildades 1953. Föreningen arbetar med språk- och kulturella frågor med syfte att öka intresset för det samiska språket och kunskaper om den samiska kulturen. Máláge Sámienseäbrrie är en stor sameförening och har ett medlemsantal runt 300, flertalet är hemmahörande i Malå Kommun.

Máláge Nástieh

Föreningen är ett kvinnligt slöjdnätverk och bildades 2007.

3.3 Samebyar

Samebyar är en ekonomisk och administrativ sammanslutning som regleras i rennäringslagen. Det finns 51 samebyar i Sverige inom renskötselområdet som sträcker sig från Idre i Dalarna i söder till Könkämä och Treriksroset i norr. I Malå kommun verkar Malå sameby som är den sydligaste samebyn i Sverige och Västerbottens läns enda sameby. Totalt finns 10 skogssamebyar.

Malå sameby

Samebyn har med sina idag 13 renskötsel företag sina marker inom Malå, Sorsele, och Lycksele kommuner under kalv- och sommarland. Malå Skogssameby flyttar aldrig med sina renar till fjällområdet utan de finns i nära skogsområde. Samebyns vinterbetesmarker finns inom Norsjö, Skellefteå, Lycksele, Vindeln och Robertsfors kommuner.

4. DET SAMISKA SPRÅKET

Samiska tillhör den finsk-ugriska språkfamiljen. Samiskan indelas i tre huvudspråk och de i sin tur i nio varieteter. Huvudspråken är östsamiska, centralsamiska och sydsamiska. Östsamiska varieteter talas på Kolahalvön i Ryssland. Centralsamiskans varieteter talas i Finland, Norge och Sverige och sydsamiska varieteter talas i Norge och Sverige. I Sverige talas nordsamiska, lulesamiska och pitesamiska som hör till den centralsamiska huvuddialekten, samt umesamiska och sydsamiska. Gränserna mellan språken är inte skarpa. Nordsamiska är det språk som talas av flest samer i Sverige. Den språkliga kedjan mellan generationerna är i många fall bruten eller försvagad vilket beror på den språkpolitik som Sverige förde under framför allt 1900-talets första hälft.

4.1 Språksituationen i Malå kommun

Malå ligger inom umesamiskt språkområde, där den nordliga gränsen går vid Piteälven och den sydliga vid Umeälven. Kommunerna Malå, Arvidsjaur, Arjeplog, Sorsele, Storuman, Lycksele ligger

inom detta språkområde. I Malå förekommer även lulesamiska, nordsamiska, sydsamiska och pitesamiska.

Umesamiskan är Malå kommuns samiska ursprungsspråk. De flesta äldre som behärskade språket har gått bort idag men det finns ett fåtal som kan umesamiska. Revitaliseringsarbetet kring umesamiskan har pågått i årtionden, sakta men säkert, och de senaste åren har det exploderat vad gäller intresset att återta sitt språk. Det har getts ut en ordbok, en verbbok, barnböcker, skapats språk-, och spelappar, barnprogram, radioprogram mm. Med detta har också intresset för att återta sitt språk ökat markant, så även i Malå.

Nilaskolan erbjuder undervisning i samiska. I den mån det finns lärare tillgängliga bedrivs undervisningen på plats. I annat fall genom distansundervisning. Det går även att läsa samiska som språkval. Nilaskolan erbjuder genom Sameskolstyrelsen samisk integrering i ämnet slöjd och arbetar för att erbjuda fler tillfällen för språk och kultur i andra ämnen.

Sedan hösten 2023 ligger all samiska undervisning (förutom språkval från åk 6-9) utanför skoltid.

5 KONSULTATIONSLAGEN

Den 1 mars 2022 kom lagen (2022:66) om konsultation i frågor som rör det samiska folket och ska främja det samiska folkets inflytande över sina angelägenheter. Konsultationsskyldigheten omfattade regeringen och statliga förvaltningsmyndigheter.

Den 1 mars 2024 omfattas även regioner och kommuner av lagen om konsultation för att ge samer mer inflytande i beslutsprocesser på alla nivåer i samhället. Tanken är att samer i god tid innan beslut fattas, ska kunna bidra med sin kunskap och visa på beslutets konsekvenser för samers språk, kultur och näringar.

Mål

Malå kommun ska aktivt verka för

- att kommunens verksamheter aktivt verkar för att främja det samiska folkets inflytande över sina angelägenheter
- att konsultationer sker i ett tidigt stadium med berörd part

6. Mål för Malå kommun som samisk förvaltningskommun

Den samiska kulturen är en tillgång som berikar Malå kommun, både historiskt sett men framför allt i dagsläget och i framtiden. Ett stort antal personer och företag har sin utkomst från rennäring och den samiska kulturen. Dessutom skapar rennäringen arbetstillfällen och inkomster till andra verksamheter inom kommunen. Det finns ett värde för kommunen att främja och utveckla det samiska språket och de samiska näringarna, utöver den skyldighet som åligger enligt LoNM (Lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk). Varje del av kommunen ska införliva i sin verksamhet vikten av att ha ett minoritetspolitiskt synsätt, och framför allt ett samiskt, utifrån att vi är en samisk förvaltningskommun.

6.1 Inflytande och delaktighet för samer

Minoritetspolitiken ska genomföras tillsammans med nationella minoriteter och därför är inflytande och delaktighet ett fundament för hela det politiska området. Kommuner, region och övriga myndigheter bör därför anpassa inflytandeformerna efter vad som är bäst för varje situation. Det centrala är att inflytandeformerna syftar till att åstadkomma delaktighet i beslutsprocessen så att de nationella minoriteternas förutsättningar och behov ska kunna

beaktas och tillgodoses.

Förvaltningsmyndigheten bör samråda med minoriteterna i ett tidigt skede där det fortfarande finns möjligheter att påverka ett kommande beslut samt skicka ut handlingar.

Att endast informera nationella minoriteter om beslut eller åtgärder är inte tillräckligt.

Mål

Malå Kommuns samiska befolkning ska känna sig delaktig och ha möjlighet att påverka i frågor som berör dem.

Åtgärder

- Upprätta fasta rutiner för samråd mellan kommunen och den samiska befolkningen.
- Inarbete rutiner och strukturer samt revidera för samråd i kommunens förvaltningar.
- Systematiskt genom konsekvensanalyser i större beslutsfrågor informera det som berör samerna.
- Hitta former för samråd med barn och unga i sådana frågor som berör dem. Detta kan ske genom att de unga söks upp i sin egen miljö, tex. i skolan, via modersmålsundervisningen, på sociala medier eller via fritidsgårdar och intresseföreningar.

Förväntad effekt

- Långsiktighet i de samiska frågorna
- Medbestämmande i samiska frågor

Ansvariga: Kommunstyrelsen.

6.2 Rätten att använda samiska hos myndigheterna

Enskilda har rätt att använda samiska vid sina muntliga och skriftliga kontakter med kommunen i ärenden i vilka den enskilde är part eller ställföreträdare för part, om ärendet har anknytning till förvaltningsområdet. Om den enskilde använder samiska i ett sådant ärende är kommunen skyldig att ge muntligt svar på samma språk. Om minoritetsspråkstalande personal inte finns på myndigheten ska rutiner utarbetas som innebär att tolk kan ordnas med relativt kort varsel. I myndighetens lokaler, hemsidor och annat informationsmaterial ska det framgå att service kan ges på minoritetsspråk.

Mål

Att Malå kommun ska upprätta fungerande rutiner för att tillgodose samernas rätt att använda samiska i kontakter med kommunen.

Åtgärder

- Informera personal och allmänhet om Lagen om Nationella Minoriteter 2009:724
- Utfärda rutiner och information så att kommunens kundtjänst och övrig personal vet hur de hanterar frågorna.
- Utfärda rutiner för att anlita auktoriserade tolkar alternativt att anlita samisktalande personal inom kommunförvaltningen alternativt utanför kommunen.
- Ett långsiktigt arbete med att öka kompetensen i språken för att åtgärda den eventuella bristen på utbildad personal.

- Samiska bör ses som merit vid anställning om det kan antas att individen kommer att arbeta med samisk befolkning eller på annat sätt arbeta med samiska språket inom
- förvaltningen. Att kunna ett minoritetsspråk bör på samma sätt som andra specialkunskaper vara meriterande vid såväl anställning som lönesättning.

Förväntad effekt

- Antalen tillfällen att tala samiska ökar
- Svenskan och samiskan har samma status

Ansvariga: Kommunstyrelsen.

6.3 Samisk förskoleverksamhet

Kommunen har skyldighet att erbjuda barn vars vårdnadshavare begär det möjlighet att få förskoleverksamhet och viss annan pedagogisk verksamhet där hela eller en väsentlig del av verksamheten bedrivs på samiska.

Mål

Malå kommun ska aktivt verka för att samiska barn får möjlighet att både utveckla det svenska språket och sitt modersmål. Förskoleverksamheten utgör ett värdefullt och kraftfullt verktyg i revitaliseringsarbetet.

Pågående insatser och åtgärder

- Förskolan arbetar utifrån denna handlingsplan för sin verksamhet enligt LoNM utöver sin egen lagstiftning.
- Verka för att Malå kommuns profilering mot samiskt språk och kultur utvecklas.
- Samråda med föräldrar om den samiska verksamhetens organisering.
- Verka för att finna lämpliga lärare med goda kunskaper i samiska alternativt modersmålstalare som kan delge både språk och kultur.
- Skapa samiska miljöer på förskolor i kommunen främst där samiska barn är inskrivna.
- Uppmärksamma samiska mattraditioner och erbjuda samisk mat inom förskola.
- Naturligt integrera samisk kultur och traditioner i verksamheten.
- Förskolan ska ta fram mål och riktlinjer i sin verksamhet enligt LoNM.
- Verka för att det ska finnas ett samiskt språkstöd på förskolor där samiska barn är inskrivna.
- Beakta att kunskaper i samiska och övriga nationella minoritetsspråk ska anges som en merit i platsannonser.

Förväntad effekt

- Barnen får utveckla ett starkt språk och samisk identitet
- De samiska språken och kulturen får en högre status
- Attitydförändring och tillåtande klimat för nationella minoritetsspråk

Ansvariga:

Utbildningsnämnden

6.4 Modersmålsundervisning och integrerad samisk undervisning

Enligt skollagen har alla barn och unga med ett annat modersmål än svenska rätt till modersmålsundervisning i grund och gymnasieskolan. Barn med samiska som modersmål ska få modersmålsundervisning även om det bara finns en elev som ska ha det och även om språket inte används som dagligt umgängesspråk i hemmet. Kommunen ansvarar för att det finns modersmålsundervisning för dem som begär det samt bekosta det.

Mål

Malå kommun ska verka för att det samiska språket, de samiska normerna och den samiska kulturen ska bli en naturlig del av skolverksamheten där samiska elever undervisas och där varje elev får kunskaper om samer som urfolk och dess kultur, språk, historia och näring samt övriga nationella minoriteters språk, historia och kultur.

Åtgärder

Specifikt för samiska elever

- Skolan arbetar utifrån denna handlingsplan för sin verksamhet enligt LoNM utöver sin egen lagstiftning.
- Säkerställa att det finns lärare med goda kunskaper i samiska, om lärare med adekvat utbildning saknas överväga distansundervisning.
- Verka för samarbeten med sameskolstyrelsen för att samverka kring temaveckor för samiska elever.
- Verka för att den samiska integreringen blir en del av skolans verksamhet för de samiska eleverna som väljer detta.
- Främja samarbeten mellan kommuner med sameskolor/ samisk undervisning/ samisk integrering (både på svensk och norsk sida) för att stärka elevers språkutveckling och kulturella identitet.
- Medverka till att eleven får tillgodogöra sig traditionell kunskap på annan plats än skolan.
- Beakta att kunskaper i samiska och övriga nationella minoritetsspråk ska anges som en merit i platsannonser.

För alla elever

- Sörja för att varje elev har kunskap om Sveriges urfolk och de nationella minoriteternas kultur, språk, näring, religion och historia.
- Naturligt synliggöra och integrera samisk kultur och traditioner i verksamheten.
- Verka för att anordna information och utbildning för lärare och integrera samisk kultur och historia i den ordinarie skolverksamheten.

Förväntad effekt

- Flera som talar samiska
- Samisk kultur och traditionell kunskap synliggörs inom skolan
- Uppnå tvåspråkig jämlikhet
- Fördomar byts till förståelse
- Ökad allmänbildning
- Motverkar diskriminering och utsatthet

Ansvariga: Utbildningsnämnden

6.5 Samisk äldreomsorg

Rätten att använda samiska inom äldreomsorg är betydelsefull av flera skäl. Främst handlar det om att göra sig förstådd och kommunicera med personalen. Det är viktigt av den anledningen att det språk som man senast lärt sig kan försvinna med åldern medan kunskaper i modersmål består. Att vistas i en miljö där personal och boende talar ens modersmål och har gemensamma erfarenheter kan betyda mycket för den som är äldre och kanske sjuk. I detta sammanhang är inte bara språket utan också maten och de kulturella värdena viktiga.

Mål

Malå kommun ska erbjuda alla, oavsett etnisk tillhörighet, en värdig och trygg omsorg på ålderns höst. Kommunen ska sträva efter att samiska brukare av äldreomsorgen ska erbjudas möjlighet till samisktalande personal samt naturliga samiska kulturella inslag i vardagen. I detta sammanhang är inte bara språket utan också de kulturella värdena oerhört viktiga för den äldres känsla av sammanhang och tillhörighet.

Åtgärd

- Socialnämnden arbetar utifrån denna handlingsplan för sin verksamhet enligt LoNM utöver sin egen lagstiftning.
- Beakta kunskaper i samiska och övriga nationella minoritetsspråk vid nyrekryteringar.
- Kunskaper i samiska språket ska anges som en merit i platsannonser.
- Erbjudna traditionell samisk mat som en naturlig del i vardagen.
- De äldre brukarna ska ha tillgång till nyheter på samiska (radio och TV).
- Införskaffa samiska tidningar/böcker till äldreboende med samiska brukare.
- Anordna samiska kulturella aktiviteter.
- Samverka med svenska kyrkan för att anordna gudstjänster med samiska inslag.
- Utveckla rutiner för att identifiera brukare som vill bli bemötta på samiska.
- Iordningställa översättningspennor och språkstöd till personalen.
- Köpa in små ordböcker till personalen.
- Verka för samiskprofilerad äldreomsorg
- Erbjudna personalen utbildning i samisk kultur och samiska språk.
- Inrätta träffar för äldre samer, utanför äldreomsorgen, i kommunen i syfte att ta reda på deras behov och önskemål.

Förväntad effekt

- Samisk kultur och traditionell kunskap synliggörs inom äldreomsorgen
- Välmående bland de äldre och känsla av tillhörighet
- Uppnå tvåspråkig jämlikhet

Ansvariga: Socialnämnden. Kommunstyrelsen (Nilaköket)

6.6 Utbildnings- och informationsinsatser

Kunskapen och medvetenheten om minoritetspolitikens målsättningar måste öka bland lokala beslutsfattare, tjänstemän och de nationella minoriteterna. För att den enskilde ska kunna hävda sina rättigheter måste ansvariga tjänstemän på lokal, regional och nationell nivå vara tillräckligt insatta i rättighetslagstiftningen och informera allmänheten om gällande regler.

Mål

Malå kommun ska aktivt verka för att kommunens personal, politiker, samer och den breda allmänheten ska vara medvetna om de lagstadgade rättigheter som LoNM innebär. Tvåspråkig skyltning som visar språkens lika värde ska finnas både i vår innemiljö och utemiljö

Åtgärder

- Kontinuerligt informera och utbilda kommunens personal och politiker om samernas samt de andra nationella minoriteternas rättigheter och kommunens skyldigheter.
- Genomföra årliga utbildningsinsatser som en naturlig del i verksamheten som syftar till att öka kunskap om samernas språk och kultur.
- Anordna seminarier/temadagar om nationella minoriteter för kommunens anställda, politiker och allmänheten.
- Tillhandahålla aktuell information på samiska och svenska samt arbeta med förbättringar på hemsidan, kommunens sociala medier, annonsering och trycksaker.

Förväntad effekt

- Fördomar byts till förståelse
- Svenskan och samiskan har samma status
- Ökad allmänbildning och kunskaper om samiskt språk och kultur

Ansvariga: Kommunstyrelsen.

6.7 Revitalisering av det samiska språket

Samiskan är ett hotat språk men det finns goda förutsättningar att vända den negativa utvecklingen under förutsättningen att aktiva revitaliseringsåtgärder omedelbart sätts in.

Mål

Malå kommun ska verka för att främja och synliggöra de samiska språken. Majoritetssamhället ska bidra till minoritetsspråkens överlevnad och utveckling genom att skapa ett språkbevarande klimat samt bistå med konkreta verktyg för revitaliseringen.

Åtgärder

- Stimulera språkrevitaliseringsinsatser till samer som har samiska som ett tyst språk.
- Stimulera till att den som tillhör en nationell minoritet ska ges möjlighet att lära sig, utveckla och använda sitt minoritetsspråk.
- Främja språkrevitaliserande insatser, t.ex. språkbud och språkkurser.
- Främja samiska alfabetiseringsinsatser (insatser för att stärka vuxna samers läs- och skrivkunighet).
- Synliggöra det samiska språket för att höja dess status.
- Kunskaper i samiska ska ses som en merit i olika sammanhang.

Förväntad effekt

De samiska språken får en högre status.

Antalet personer som talar samiska ökar.

Ökad allmänbildning och kunskaper om samiskt språk och kultur

Ansvariga

Kommunstyrelsen

6.8 Aktivt synliggörande av samisk kultur och näringar

De nationella minoriteterna och deras kulturarv ska synliggöras i samhället. Det påverkar majoritetsbefolkningens förståelse för grupperna och deras situation och stärker minoriteternas möjligheter att värna sina språk och kulturer, särskilt den samiska.

Mål

Malå kommun ska aktivt arbeta för att synliggöra och sprida information om samer, de samiska språken och den samiska kulturen samt de samiska näringarna som en del i vårt samhälle.

Åtgärder

- Fortlöpande arbeta med skyltningar på samiska på offentliga platser.
- Anordna/stödja samiska kulturevenemang som utvecklar och synliggör det samiska språket, kulturen och traditionen.
- Seminarier och temadagar om nationella minoriteter för allmänheten och kommunanställda.
- Kontinuerligt informera om minoritetslagstiftningen – d.v.s. kommunens skyldigheter och samernas rättigheter – internt inom kommunförvaltningen, för politiska organisationer, samer och allmänheten.
- Stötta samiska kulturplatser
- Främja samiska näringar och stötta dess utveckling
- Kontinuerligt arbeta för att motverka diskriminering och hat gentemot samer och övriga minoriteter.

Förväntad effekt

Fördomar byts till förståelse

Svenskan och samiska har samma status

Bevarande av samiska näringar inom kommunen

Ansvariga: Kommunstyrelsen.

6.9 Kultur

Malå kommun ska i nära samarbete med lokala föreningar och organisationer erbjuda ett kulturutbud för barn och vuxna med förankring i bygdens traditioner och historia. Kommunen ska främja och uppmärksamma speciellt den samiska kulturen via olika kulturella uttrycksmedel.

Mål

Ett ökat samiskt kulturutbyte för att synliggöra och öka kunskap om samisk kultur.

Åtgärder

- Skapa flera samiska mötesplatser som främjar den samiska kulturen.
- Ta initiativ till och stimulera samiska kulturarrangemang.

Förväntad effekt

Den samiska kulturen synliggörs

Ansvariga: Kommunstyrelsen.

6.10 Gränsöverskridande samverkan

Det samiska samhället har helt andra gränser och områdesindelningar än indelningen i stat, län och kommun. Att samverka över kommun-, läns- och riksgränser kan därför ge stora ekonomiska och praktiska fördelar.

Mål

Malå kommun ska aktivt verka för samarbete med andra förvaltningskommuner och med andra samarbetspartners med intressen inom minoritetspolitik, för samordningsvinster och utbyte av åtgärdsförslag mot gemensamma mål.

Åtgärder

- Att utveckla och aktivt verka för samarbete med andra förvaltningskommuner och länder i Sapmi
- Att hitta samarbetsformer för samordning av information och utbildningsinsatser samt samordna kulturaktiviteter
- Att undersöka möjligheter till samarbetsformer med förvaltningskommuner och regionen angående samiska tolkar

Förväntad effekt

Samordningsvinster

Utbyta idéer till åtgärder, som riktas mot samma mål som vi själva har.

Ansvariga

Kommunstyrelsen, Utbildningsnämnden

7. Prioriteringar och arbetsfördelning

Det krävs många insatser och samarbete för att till fullo kunna möta de nationella minoritetspolitiska målen och följa lagstiftningen. Malå kommun har en samisk samordnare och en samrådsgrupp vars funktion är att vägleda och styra den samiska samordnarens arbetsuppgifter och fördela statsbidraget för den samiska förvaltningskommunen.

Samrådsgruppen består av representanter från samiska föreningar, samebyn, samisk samordnare, kommunstyrelsens ordförande, administrativa chefen. Samrådsgruppen sammanträder fyra gånger per år.

Kommunens minoritetspolitiska arbete ska vara dynamiskt och denna handlingsplan ska vara ett levande dokument. Kommunens minoritetspolitiska mål och riktlinjer ska även integreras i kommunens ordinarie styrdokument, såsom verksamhetsplaner och strategiska planer.

Samisk samordnares roll

- Ökade möjligheter för samråd och dialog med ungdomar.
- Identifiera och analysera hur kommunen ska hantera behovet av samisktalande personal samt hur vi inom kommunen ska lösa äldreboende på samiskt vis inom äldreomsorgen.
- Synliggörande av det samiska språket och den samiska kulturen.
- Kunskapshöjande insatser till kommunanställda, politiker, samer och allmänheten.
- Skapa nätverk med andra samiska förvaltningskommuner
- Språkrevitaliseringsinsatser lokalt med samiska föreningar i kommunen, samebyn eller andra aktörer som ex ISOF, Álgguogåhtie.
- Delta och planera samiska mötesplatser tex. språkcaféer, kulturevenemang o.s.v.
- Språkinsatser till förskola
- Beakta kunskaper i samiska och övriga nationella minoritetsspråk vid nyrekryteringar, kunskaper i nationella minoritetsspråk ska anges som en merit i platsannonser.
- Medverka i målformuleringsarbetet i kommunen
- Bereda och fatta beslut om bidrag till projektansökningar enligt målplanen
- Ge individuell service som att informera om de verksamheter som finns i kommunen
- Samverka med kommunens verksamheter
- Sköta det löpande administrativa arbetet och handlägga förvaltningsfrågor som rör det samiska
- Samarbeta med samiska föreningar/organisationer /samebyar
- Samråda och kalla till samråd med företrädare för samer och föra minnesanteckningar/protokoll
- Ansvara för delaktighetsfrågor gentemot samer inom kommunen
- Handlägga bidragsansökningar, kulturinsatser och besluta om insatserna följer minoritetslagens intentioner
- Följa upp projekt som beviljats medel i utvärderingssyfte för att se om projekten varit framgångsrika för att hitta framgångsfaktorer för det fortsatta arbetet
- Kvalitetssäkra och föra in förslag till den kommunala organisationen
- Utgöra stöd till samtliga verksamhetsområden inom kommunen såsom sakkunnig
- Innehållsansvarig för den samiska webbsidan
- Praktiskt råda och vägleda vid inkomna akuta situationer i direkta sakfrågor.
- Svara för kontakter och samarbete med andra aktörer, bygga nätverk lokalt, regionalt, nationellt
- Införskaffa material till skolor, bibliotek, äldreomsorg och andra verksamheter

Långsiktiga mål

Malå kommun vill vända språkprocessen så att vi har ett levande samiskt språk och att kommunen till fullo kan möta lagens krav, vilket innebär:

- att Malå kommun har många samisktalande
- att enskilda använder de samiska språken vid muntliga och skriftliga kontakter med förvaltningsmyndigheter där ärendet helt eller delvis sammanfaller med minoritetsspråkens förvaltningsområde
- att det finns tillgång till personal med kunskaper i samiska eller andra minoritetsspråk
- att kommunen kan erbjuda barn- och äldreomsorg som bedrivs helt eller väsentlig del på minoritetsspråken om någon inom förvaltningsområdet önskar detta

- att arbetet med nationella minoriteter och minoritetsspråk blir en naturlig del inom kommunens alla verksamheter.

8. Finansiering

Malå kommun får årligen ett statsbidrag på för de merkostnader som lagstiftningen medför. Bidraget som erhålls ska under sitt verksamhetsår användas. Kommunala verksamheter enligt annan lagstiftning, tex skollagen och socialtjänstlagen, ska inte belasta statsbidraget från den samiska förvaltningen.

9. Uppföljning och återsrapportering

Kommunen ska årligen rapportera arbetet till Sametinget, som tillsammans med Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF) har regeringens uppdrag att följa upp tillämpningen av LoNM.

Kommunens verksamhetsområden/nämnder ska årligen, dock senast 30 oktober, redovisa in till samisk samordnare efterfrågan av samisktalande insatser samt genomförda insatser i sin verksamhet enligt sina uppsatta mål ur handlingsplanen utifrån LoNM.

10. Referenser

Nedan ges referenser till litteratur och hemsidor som kan ge tips och inspiration för det fortsatta arbetet.

10.1 Litteratur

Lagen (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk, [www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/lag-2009724-om-nationella-minoriteter-och_sfs-2009-724](http://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/lag-2009724-om-nationella-minoriteter-och-sfs-2009-724)

Från erkännande till egenmakt – regeringens strategi för de nationella minoriteterna, regeringens proposition 2008/09:158, www.regeringen.se/sb/d/108a/122769

Samisk språkhandbok för förvaltningsmyndigheter, utgiven av Sametinget, www.sametinget.se. I språkhandboken finns faktabakgrund, värdefulla rekommendationer och länkar till lagtexter mm.

Prop. 2021/22:19 En konsultationsordning i frågor som rör det samiska folket. Lag (2022:66) om konsultation i frågor som rör det samiska folket. www.riksdagen.se

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor, MUCF, www.mucf.se

10.2 Föreningar och samiska institutioner och organisationer

Malå Sameförening. En ideell förening som driver frågor och aktiviteter för samer i Malå.

Máláge Nástieh. En ideell förening som jobbar för bevarande av samisk slöjd.

Malå sameby. Arbetar för fortsatt grundläggande behov av betesmarker för en naturbetesbaserad renskötsel

Álgguogáhtie – umesamer i samverkan. En ideell förening som driver frågor rörande det umesamiska språket.

Nuorat, www.nuorat.se

Nuorat är en religiöst och politiskt fristående tidskrift för unga samer. Nuorat drivs av den ideella föreningen "Nuorat Ideell förening". Tidskriften kommer ut med 4 nummer per år.

Oddasat. www.svt.se/oddasat

Sveriges televisions nyhetssändningar på samiska med text på svenska
Regeringens hemsida för de nationella minoriteterna, www.minoritet.se

Samefolket, www.samefolket.se

Tidskriften Samefolket kommer ut en gång i månaden och rapporterar om aktuella kulturella och politiska händelser i det samiska samhället.

Sameradion, www.sverigesradio.se/sameradion

Sveriges Radios nyhetsutsändningar på svenska och samiska.

Samernas utbildningscentrum, www.samernas.se

Uppdraget är att ge enskilda samer en behovsanpassad utbildning, att svara för en allmän kursverksamhet samt att genom samverkan med folkbildningsorganisationer och andra institutioner sprida kunskaper om samer till en vid krets av människor.

Sameskolstyrelsen, www.sameskolstyrelsen.se

Sameskolan är en förvaltningsmyndighet för de statliga sameskolorna och deras verksamhet. De hjälper även till med samiska undervisningsinslag i det offentliga skolväsendet, stödjer utveckling och produktion av samiska läromedel, hjälper kommunerna med förskole- och fritidsverksamhet samt anordnar integrerad samisk undervisning efter avtal med en kommun.

Sameslöjdstiftelsen, www.sameslojdstiftelsen.com

Sameslöjdstiftelsen Sámi Duodji bildades 1993 av Svenska Samernas Riksförbund och Same Ätnam. En av de viktigaste uppgifter är att marknadsföra och sprida information om sameslöjd och att stödja samiska hantverkare.

Sametinget, www.sametinget.se

Sametinget är både en statlig myndighet och ett folkvalt samiskt parlament med det övergripande uppdraget att bevaka frågor som rör samisk kultur i Sverige.

Sameätnam, www.sameatnam.se

Riksorganisationen Same Ätnam har till uppgift att under demokratiska former tillvarata och befrämja de samiska intressena i kulturellt, socialt, rättsligt och ekonomiskt hänseende.

Samisk teater, www.samiteather.org

Samisk teater som producerar teaterföreställningar för barn och vuxna.

Samiskt informationscentrum, www.samer.se

Uppdraget är att öka människors kunskaper om samer och samisk kultur.

Samiskt språkcentrum, www.sametinget.se/13333

Uppdraget är att stärka det samiska språkets position i samhället.

Svenska Samernas Riksförbund, www.sapmi.se

Svenska Samernas Riksförbund är en politisk obunden intresseorganisation för rennäringen och samiska näringslivs- och samhällsfrågor. Medlemmar är samebyar och sameföreningar.

Rekommendation till beslut om en länsgemensam strategi för
suicidprevention – Region Västerbotten

Bakgrund

Den nationella strategin, "Det handlar om livet", belyser att självmord/suicid är ett allvarligt folkhälsoproblem som orsakar omfattande lidande för drabbade, anhöriga och samhället i stort.

Den nationella strategin understryker att ett riktat arbete, där flera delar av samhället samverkar, är avgörande. Den länsgemensamma strategin har anpassats för att bättre möta de övergripande målen i den nationella strategin.

Region Västerbotten har, i samarbete med länets kommuner, däribland Malå kommun, utarbetat en "Länsgemensam strategi för suicidprevention i Västerbotten 2025–2030". Denna strategi baseras på den nationella strategin för psykisk hälsa och suicidprevention, "Det handlar om livet".

De regionala målen för suicidprevention fokuserar på att hälsofrämjande och förebyggande insatser ska minska suicidförsök och fullbordade suicid. Vidare betonas vikten av adekvat kompetens hos medarbetare inom kommunala och regionala verksamheter för att upptäcka, bemöta och behandla personer med suicidrisk.

Bedömning

Under 2023 dog 1 328 personer i suicid i Sverige; 943 män och 385 kvinnor. Suicidtalet (antal suicid per 100 000 invånare) var 22 för män och 9 för kvinnor i befolkningen 15 år eller äldre. Det högsta suicidtalet fanns bland män 85 år eller äldre. (Folkhälsomyndigheten)

Under 2022 vårdades över 11 000 personer för suicidförsök eller självskadebeteende. Flickor och kvinnor under 30 år vårdas oftare än pojkar och män för självskadebeteende eller suicidförsök. Flickor 10-17 år som vårdas flera gånger oftare än pojkar, och kvinnor 18-29 år mer än dubbelt så ofta som män i samma åldersgrupp. I äldre åldrar minskar könsskillnaden, och bland dem över 85 år vårdas fler män än kvinnor.

Den regionala strategin och regionala målen i strategin ligger i linje med Malå Kommuns folkhälsopolitiska program 2022-2026, Lokala utvecklingsstratin för Malå kommun 2030 samt kommunens ansvar enligt socialtjänstlagen med att förebygga och främja jämlika levnadsvillkor.

Denna strategin är viktigt för det fortsatta lokala arbete med suicidprevention och psykisk hälsa

FÖRSLAG TILL KOMMUNFULLMÄKTIGE

- *(Anta den regionala strategin och ställa sig bakom de regionala målsättningarna)*

Daniel Burman

Bilaga

- Nationell strategi för psykisk hälsa och suicidprevention
- Rekommendation till beslut Strategi för suicidprevention 2025-2030
- Suicidpreventiv strategi Västerbotten slutversion (utan vattenstämpel)

Beslutsexpediering

- Maria Sterner Regional samverkanskoordinator Samråd hälsa, vård och omsorg, Region Västerbotten
- Daniel Burman Folkhälsosamordnaren Storuman/Malå kommun
- Cecilia Festin Stenlund, KSO/Ordförande Folkhälsorådet Malå kommun

From: "Länssamverkan" <lanssamverkan@regionvasterbotten.se> Sida 23 av 180
Sent: 6/3/2025 4:10:01 PM
To: "umea.kommun@umea.se" <umea.kommun@umea.se>; "ks@storuman.se" <ks@storuman.se>; "Kommunstyrelsen" <kommunstyrelsen@mala.se>; "info@norsjo.se" <info@norsjo.se>; "kommun@robertsfors.se" <kommun@robertsfors.se>; "kundtjanst@skelleftea.se" <kundtjanst@skelleftea.se>; "info@vilhelmina.se" <info@vilhelmina.se>; "vannas.kommun@vannas.se" <vannas.kommun@vannas.se>; "kommun@nordmaling.se" <kommun@nordmaling.se>; "kommun@lycksele.se" <kommun@lycksele.se>; "info@dorotea.se" <info@dorotea.se>; "kommunen@bjurholm.se" <kommunen@bjurholm.se>; "Åsele kommun" <kommun@asele.se>; "vindeln.kommun@vindeln.se" <vindeln.kommun@vindeln.se>; "kommun@sorsele.se" <kommun@sorsele.se>; "Regionen" <regionen@regionvasterbotten.se>
Cc: "Länssamverkan" <lanssamverkan@regionvasterbotten.se>
Subject: Rekommendation till beslut
Attachments: rekommendation till beslut Strategi för suicidprevention 2025-2030.pdf, Nationell strategi för psykisk hälsa och suicidprevention.pdf, Suicidpreventiv strategi Västerbotten slutversion (utan vattenstämpel).pdf

Du får inte ofta e-post från lanssamverkan@regionvasterbotten.se. [Läs om varför det här är viktigt](#)

På uppdrag av Samråd hälsa, vård och omsorg, det politiska samverkansorganet mellan länets 15 kommuner och Region Västerbotten för hälsa, vård och omsorg, skickas rekommendation till beslut om en länsgemensam strategi för suicidprevention. Samråd hälsa, vård och omsorg rekommenderar fullmäktige i respektive huvudman att anta strategin.

Informationsmaterial (presentationsunderlag) finns längst ned på denna sida
<https://www.regionvasterbotten.se/folkhalsa/psykisk-halsa>

För frågor hör av er till sakkunniga emma.wasara@regionvasterbotten.se eller lena.grundberg@regionvasterbotten.se

Återkoppling av fattat beslut skickas senast 2025-10-31 till:
lanssamverkan@regionvasterbotten.se

Enligt uppdrag

Maria Sterner
Regional samverkanskoordinator

Maria Sterner
Regional samverkanskoordinator

Ledningsstaben, FoU Socialtjänst
www.fousocialtjanst.se

Region Västerbotten
Maria.Sterner@regionvasterbotten.se
Tfn: 076-7641943
Växel: 090-785 00 00
regionvasterbotten.se

Hälsa vård och omsorg – med dig, nära dig

Besöksadress: Köksvägen, 11, 907 37 Umeå

Postadress: Region Västerbotten, 901 89 Umeå

Till

Bjurholm kommun
Dorotea kommun
Lycksele kommun
Nordmaling kommun
Malå kommun
Norsjö kommun
Region Västerbotten
Robertsfors kommun
Skellefteå kommun
Sorsele kommun
Storuman kommun
Umeå kommun
Vilhelmina kommun
Vindelns kommun
Vännäs kommun
Åsele kommun

Rekommendation till beslut om länsgemensam strategi för suicidprevention i Västerbotten 2025–2030

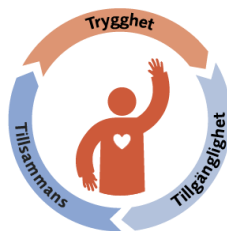
På uppdrag av Samråd hälsa, vård och omsorg, det politiska samverkansorganet mellan länets 15 kommuner och Region Västerbotten för hälsa, vård och omsorg, skickas rekommendation till beslut om en länsgemensam strategi för suicidprevention. Samråd hälsa, vård och omsorg rekommenderar fullmäktige i respektive huvudman att anta strategin.

Informationsmaterial (presentationsunderlag) finns längst ned på denna sida
<https://www.regionvasterbotten.se/folkhalsa/psykisk-halsa>

Återkoppling av fattat beslut skickas senast 2025-10-31 till:
lanssamverkan@regionvasterbotten.se

Enligt uppdrag

Maria Sterner
Regional samverkanskoordinator

Länsgemensam suicidpreventiv strategi i Västerbotten 2025–2030

Sammanfattning

Förslag till en länsgemensam strategi för suicidprevention är framtagen. Den länsgemensamma strategin har anpassats till den nationella strategin inom området psykisk hälsa och suicidprevention.

Samråd hälsa, vård och omsorg beslutade vid sitt sammanträde den 21 mars att rekommendera fullmäktigeförsamlingen i region Västerbotten och i länets 15 kommuner att anta den Länsgemensamma strategin för suicidprevention i Västerbotten 2025–2030. Vidare beslutades att när den länsgemensamma *handlingsplanen* för suicidprevention och psykisk hälsa är färdigställd, ska den Länsgemensamma strategin för suicidprevention i Västerbotten 2025–2030, ingå som en del i handlingsplanen. Särskilt beslut fattas om handlingsplanen i sin helhet.

Rekommendation till beslut

Fullmäktige i respektive huvudman uppmanas att

- Anta den länsgemensamma strategin för suicidprevention i Västerbotten 2025–2030.

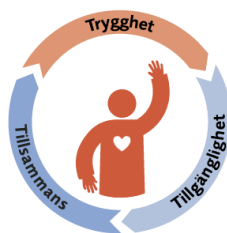
Bakgrund

Suicid är ett allvarligt folkhälsoproblem som innebär omfattande lidande för den drabbade, anhöriga och många andra runt omkring personen. Därför är det viktigt med riktat arbete där flera delar av samhället har en betydande roll. Med bakgrund av detta har beslut, i den tidigare samverkansstrukturen, fattats kring att ta fram en länsgemensam suicidpreventiv strategi med kommuner och region som huvudaktörer.

Arbetet med den suicidpreventiva strategin har pågått under flera år och var på remiss i kommunerna och regionen under 2022. Då beslutades att avvakta med fastställande tills en ny nationell strategi för psykisk hälsa och suicidprevention tagits fram.

Den nationella strategin för psykisk hälsa och suicidprevention har fastställts, vilket har lett till en översyn och revidering av den länsgemensamma suicidpreventiva strategin. Den nationella strategin innehåller de övergripande målen:

- En förbättrad psykisk hälsa i hela befolkningen.
- Färre liv förlorade i suicid.
- Minskade påverkbara skillnader i psykisk hälsa.
- Minskade negativa konsekvenser på grund av psykiatriska tillstånd

Anpassningar i den läns-gemensamma suicidpreventiva strategin har gjorts baserat på delmål 8 i den nationella strategin, som fokuserar på stärkt suicidpreventivt arbete. Arbetsgruppen har granskat och reviderat två av målen i den läns-gemensamma strategin för att bättre fånga det som åsyftas. Målen är:

- Hälsofrämjande och förebyggande insatser och tillgång till tidiga insatser ska bidra till att minska antalet suicidförsök och fullbordade suicid.
- Medarbetare inom kommunala och regionala verksamheter ska ha adekvat kompetens utifrån sitt uppdrag för att kunna upptäcka, bemöta och behandla människor med suicidrisk.
- Tillhandahålla en säker vård och omsorg vid risk för suicid.
- Minska åtkomst till metoder och medel för suicid.

Utöver ändringarna i målen har läns-gemensamma suicidpreventiva strategin uppdaterats med nya källor. Strategin anger en önskad inriktning för regionens och kommunernas suicidpreventiva arbete. Både i de enskilda verksamheterna men framför allt gemensamt. Strategin är synkad mot den nationella strategin och anger inriktningsmålen för länets suicidpreventiva arbete.

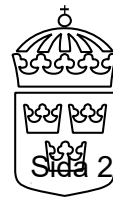
Bilagor

- Suicidpreventiv strategi för Västerbotten 2025–2030
- Nationell strategi för psykisk hälsa och suicidprevention
- Länk till Informationsmaterial

Regeringens skrivelse

2024/25:77

Sida 28 av 180

Det handlar om livet – nationell strategi inom
området psykisk hälsa och suicidprevention

Skr.
2024/25:77

Regeringen överlämnar denna skrivelse till riksdagen.

Stockholm den 19 december 2024

Elisabeth Svantesson

Jakob Forssmed
(Socialdepartementet)

Skrivelsens huvudsakliga innehåll

I skrivelsen presenterar regeringen en nationell strategi inom området psykisk hälsa och suicidprevention. Den nationella strategin syftar till att ge en långsiktig inriktning för arbetet under perioden 2025–2034, baserat på en tvärsektoriell ansats som skapar förutsättningar för en gemensam riktning för hela samhället i arbetet med psykisk hälsa och suicidprevention.

Den nationella strategin omfattar både psykisk hälsa och suicidprevention i syfte att utveckla, samla och stärka arbetet. Den nationella strategin integrerar även arbetet med att främja psykiskt välbefinnande samt förebygga psykisk ohälsa och suicid med att förbättra livsvillkoren för personer som lever med olika psykiatriska tillstånd. Utgångspunkten är ett brett och gemensamt arbete som adresserar både individuella och strukturella faktorer för psykisk hälsa. Strategin fokuserar både på nuvarande och kommande generationers psykiska hälsa och på behovet av att skapa socialt hållbara samhällsstrukturer.

Den nationella strategin utgår från visionen ”Ett samhälle som främjar en god och jämlik psykisk hälsa i hela befolkningen och där ingen bör hamna i en så utsatt situation att den enda utvägen upplevs vara självmord”. Strategin innehåller fyra övergripande mål samt sju delmål med prioriteringar som ska vägleda arbetet inom området. Till den nationella strategin ska ett genomförande- och uppföljningssystem kopplas.

Innehållsförteckning

Sida 29 av 180

1	En samlad och utvecklad politik inom området psykisk hälsa och suicidprevention innebär ett gemensamt ansvar.....	3
1.1	Från ord till handling: en nationell strategi för ett samlat, stärkt och utvecklat arbete.....	3
1.2	Strategins genomförande och uppföljning.....	4
1.3	De centrala begrepp som används i skrivelsen.....	5
2	Nationell strategi inom området psykisk hälsa och suicidprevention.....	6
2.1	En långsiktig nationell strategi ska vägleda arbetet med psykisk hälsa och suicidprevention	6
2.2	En vision med högt ställda ambitioner	7
2.3	Övergripande mål ska tydliggöra vad som ska åstadkommas	8
2.4	Delmål och prioriterade insatser ska vägleda arbetet mot visionen och de övergripande målen	9
2.4.1	Delmål 1 – Ökat fokus på att stärka psykiskt välbefinnande och psykisk hälsa som resurs för individ och samhälle	9
2.4.2	Delmål 2 – Ökade investeringar i barn och unga för en god psykisk hälsa genom hela livet	11
2.4.3	Delmål 3 – Ett inkluderande och hållbart arbetsliv som främjar psykisk hälsa.....	16
2.4.4	Delmål 4 – Ett inkluderande samhälle med delaktiga invånare.....	19
2.4.5	Delmål 5 – Vård och omsorg som möter patienters och brukares behov	23
2.4.6	Delmål 6 – Stärkt suicidpreventivt arbete	33
2.4.7	Delmål 7 – Stärkt kunskapsutveckling inom området psykisk hälsa och suicidprevention	37
3	Ekonomiskt stöd för strategins genomförande.....	40
4	Förslagets bäring på det nationella suicidpreventiva handlingsprogrammet	41
	Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 19 december 2024.....	43

1 En samlad och utvecklad politik inom området psykisk hälsa och suicidprevention innebär ett gemensamt ansvar

Skr. 2024/25:77

Sida 30 av 180

1.1 Från ord till handling: en nationell strategi för ett samlat, stärkt och utvecklat arbete

Denna skrivelse är det första steget mot en ny, mer effektiv, systematisk och långsiktigt hållbar styrning inom området psykisk hälsa och suicidprevention, när det gäller såväl inriktning som genomförande och uppföljning. Regeringens politik utgår från att insatserna inom området psykisk hälsa och suicidprevention berör hela samhället och individens hela livslopp och därför omfattar insatser inom en bredd av områden. Arbetet är därmed ett gemensamt ansvar som kräver insatser från flera sektorer i samhället, såväl det offentliga som det privata, från civilsamhällets organisationer och från individerna själva. Utgångspunkten för arbetet framåt är att samhället, genom gemensamma insatser, kan göra mer för att säkerställa att psykisk hälsa ses som en resurs för individen och samhället och för att säkerställa att de negativa konsekvenserna som uppstår till följd av psykiatriska tillstånd minskar. Sådana gemensamma insatser skapar även förutsättningar för att uppnå den riksdagsbundna visionen om att ingen bör hamna i en situation där den enda utvägen upplevs vara självmord.

Det finns flera anledningar till att öka engagemanget i arbetet inom området psykisk hälsa och suicidprevention. Beräkningar av sjukdoms-
bördan i Sverige och internationellt har återkommande visat att psykisk ohälsa har en mycket stor betydelse för både folkhälsan och samhälls-
ekonomin. Psykisk ohälsa förväntas 2030 därtill vara den dominerande folkhälsoutmaningen – inte bara i Sverige utan också globalt. Självskattade besvär av exempelvis ångslan, oro och ångest har ökat kraftigt över tid i hela befolkningen. Därutöver medför såväl psykisk ohälsa som suicid stora konsekvenser för såväl individen som för anhöriga, närstående och efterlevande. Det kan t.ex. handla om ett ökat behov av hälso- och sjukvård och omsorg, försämrade förutsättningar för försörjning och familjebildning samt försämrade möjligheter att nå kunskapsmålen i skolan, att etablera sig på arbetsmarknaden och att delta i samhället. Argumenten för att öka engagemanget i arbetet inom området psykisk hälsa och suicidprevention, som rör såväl individnivån som samhällsnivån, kompletterar varandra och visar att psykisk hälsa och suicidprevention är en samhällselig angelägenhet som bör prioriteras och uppmärksammas. De visar också på ett tydligt behov av ett stärkt och utvecklat arbete inom området utifrån en ansats som involverar hela samhället. Utmaningarna måste både mötas och lösas gemensamt.

Den nationella strategi som regeringen presenterar i den här skrivelsen syftar till att underlätta och stödja arbetet med psykisk hälsa och suicidprevention, på samtliga samhällsnivåer, genom en tydlig och gemensam riktning för arbetet samt en utvecklad uppföljning. Den nationella strategin är den första i sitt slag. Den utgår från tydliga problembilder och baseras på kunskap och beprövad erfarenhet liksom på nationella och

internationella erfarenheter och styrdokument. Strategin har tagits fram i bred samverkan med myndigheter, patient-, brukar- och anhörigorganisationer, civilsamhällets organisationer inbegripet trossamfunden, professionsföreningar, Sveriges Kommuner och Regioner (SKR), kommuner och regioner samt andra berörda aktörer. Den utgår från ett långsiktigt perspektiv och gemensamt arbete och inkluderar alla berörda samhällsaktörer i arbetet med att förbättra den psykiska hälsan och minska antalet suicid. Utgångspunkten för arbetet är en vision som kompletteras av övergripande mål, delmål och prioriterade områden. Till strategin ska ett nationellt stöd för genomförande liksom ett uppföljningssystem för att kunna mäta resultaten av arbetet kopplas.

Målsättningen med strategin är att skapa en gemensam inriktning för arbetet under de kommande tio åren som integrerar arbetet med att främja psykiskt välbefinnande, förebygga psykisk ohälsa och suicid, och förbättra livsvillkoren för personer som lever med olika psykiatriska tillstånd. Regeringen vill med den nationella strategin uppmåna aktörer på olika nivåer att aktivt, och i samverkan, arbeta för att skapa förutsättningar för ett samhälle som främjar en god och jämlik psykisk hälsa i hela befolkningen och verka för att ingen bör hamna i en situation där den enda utvägen upplevs vara självmord.

1.2 Strategins genomförande och uppföljning

Många aktörer har ansvar för insatser inom området psykisk hälsa och suicidprevention. Detta inbegriper bl.a. SKR, regioner och kommuner, professionsföreningar, patient-, brukar- och anhörigorganisationer, civilsamhällets organisationer inbegripet trossamfunden, näringslivet, samt forskarsamhället och arbetsmarknadens parter. Därtill har ett flertal myndigheter uppdrag och ansvar att utveckla insatserna för att främja psykisk hälsa, förebygga psykisk ohälsa och suicid och skapa förutsättningar för en god vård och omsorg vid psykisk ohälsa. Även under strategiperioden 2025–2034 kommer insatser för att nå strategins mål att krävas från flera sektorer i samhället – från det offentliga, det privata, det civila samhällets organisationer och från den enskilde. Regeringens arbete handlar till stor del om att skapa förutsättningar för myndigheter, kommuner, regioner och andra aktörer i samhället att bedriva ett strategiskt och effektivt arbete. Vid sidan av det arbete som initieras av regeringen är det av stor betydelse hur myndigheter, kommuner och regioner, näringsliv, civilsamhälle och andra aktörer agerar inom ramen för sitt eget beslutsmandat och ansvarsområde. Att förstå sin egen roll och ta ansvar för att den egna verksamheten fullt ut är delaktig i arbetet med psykisk hälsa och suicidprevention är av avgörande betydelse för att dagens och framtidens utmaningar inom området ska kunna mötas.

Strategin är en del i ett arbete som består av tre delar. Förutom den nationella strategin avser regeringen att presentera en handlingsplan för strategins genomförande under perioden 2025–2026. Handlingsplanen syftar till att konkretisera regeringens prioriteringar inom de olika mål och delmål som strategin tar fasta på och därmed underlätta berörda samhällsaktörers bidrag till arbetet. Regeringen avser även att ge ett

uppdrag till Folkhälsomyndigheten och Socialstyrelsen, att i nära samverkan med berörda myndigheter, samordna, följa och stödja genomförandet av den nationella strategin inom området psykisk hälsa och suicidprevention. En nyckelfaktor i det arbetet handlar om att utveckla berörda statliga myndigheters arbete inom området, stödja berörda aktörer i arbetet med att skapa förutsättningar för att nå den nationella strategins mål, delmål och prioriterade områden, och att förbättra uppföljningen bl.a. genom ett uppföljningssystem med indikatorer för att mäta resultaten av vidtagna insatser och åtgärder. Utöver detta pågår eller planeras ett flertal utredningar och myndighetsuppdrag av betydelse för utvecklingen inom området psykisk hälsa och suicidprevention som utgår från strategins inriktning.

Skr. 2024/25:77

Sida 32 av 180

1.3 De centrala begrepp som används i skrivelsen

De centrala begrepp som används i skrivelsen utgår från den begreppsram som är framtagen av Folkhälsomyndigheten, Socialstyrelsen, Statens beredning för medicinsk och social utvärdering och Sveriges Kommuner och Regioner (2020). Begreppen har följande innebörd.

Psykisk hälsa används som en övergripande term för både psykiskt välbefinnande och olika former av psykisk ohälsa.

Psykiskt välbefinnande avser den positiva dimensionen av psykisk hälsa och kännetecknas av att kunna balansera positiva och negativa känslor, känna tillfredsställelse och mening med livet, ha goda sociala relationer samt utveckla och uppnå sin fulla potential. Psykiskt välbefinnande gör det möjligt för människor att klara av vanliga påfrestningar, förverkliga sina egna möjligheter, lära sig saker, arbeta och bidra till samhället.

Psykisk ohälsa avser den negativa dimensionen av psykisk hälsa och används som en övergripande term för tillstånd med olika svårighetsgrad och varaktighet, inbegripet psykiska besvär och psykiatriska tillstånd.

Psykiska besvär kan komma till uttryck i form av t.ex. nedstämdhet, oro, sömnbesvär eller kroppsliga besvär, såsom huvudvärk, magont eller yrsel. Besvären kan vara milda till svåra och pågå under kortare eller längre perioder, men uppfyller inte kriterierna för en psykiatrisk diagnos.

Psykiatriska tillstånd kännetecknas av förekomsten av flera olika symtom som ska ha funnits under en längre sammanhängande tid och som medför en nedsatt funktionsförmåga som signifikant påverkar vardagen och som uppfyller kraven för en psykiatrisk diagnos. Till psykiatriska tillstånd räknas psykiska sjukdomar och syndrom, såsom depression, ångestsyndrom, utmattningssyndrom, skadligt bruk och beroende av alkohol eller narkotika, bipolär sjukdom och psykossjukdomar, samt neuropsykiatriska funktionsnedsättningar, såsom adhd, autismspektrumtillstånd och språkstörningar.

Suicid eller *själv mord* avser en avsiktlig självdestruktiv handling som leder till döden. Suicid beskrivs ofta som en konsekvens av ett svårt lidande, som i sin tur kan orsakas av flera samverkande faktorer, som exempelvis ett psykiatriskt tillstånd, en fysisk sjukdom eller svåra livshändelser.

2 Nationell strategi inom området psykisk hälsa och suicidprevention

Sida 33 av 180

2.1 En långsiktig nationell strategi ska vägleda arbetet med psykisk hälsa och suicidprevention

Utgångspunkt: Arbetet inom området psykisk hälsa och suicidprevention ska vägledas av en långsiktig nationell strategi under perioden 2025–2034.

Arbetet inom området psykisk hälsa och suicidprevention ska vägledas av en långsiktig nationell strategi under perioden 2025–2034. Den nationella strategin ska bidra till att skapa förutsättningar för ett samlat och samordnat arbete inom området, långsiktighet och förutsägbarhet samt ett högre engagemang för frågor om psykisk hälsa och suicidprevention hos alla berörda samhällsaktörer.

Att på allvar och kraftfullt ta sig an arbetet med att främja psykisk hälsa och utveckla arbetet med att förebygga psykisk ohälsa och suicid kräver ett brett och omfattande arbete på olika nivåer i samhället. Hälso- och sjukvården och omsorgen har en avgörande roll i arbetet för att säkerställa vård, stöd och behandling för personer med psykisk ohälsa. Samtidigt har många andra aktörer i samhället, som verkar inom arenor där människor befinner sig, en viktig roll för att främja psykiskt välbefinnande, förebygga psykisk ohälsa och suicid och ge stöd till personer med psykiatriska tillstånd samt till anhöriga, närstående och efterlevande. Förmågan hos berörda samhällsaktörer, inom en rad olika arenor och samhällssektorer, att möta de utmaningar som personer med psykisk ohälsa kan uppleva i vardagen är avgörande för i vilken utsträckning psykisk ohälsa kommer att utgöra ett hinder för personer att utveckla sin fulla potential inom en rad olika livsområden.

Aktörer från olika samhällssektorer behöver i större utsträckning agera tillsammans och arbeta långsiktigt och strategiskt för att skapa förutsättningar för en förbättrad psykisk hälsa i befolkningen och för att förebygga suicid och suicidförsök. En nationell strategi inom området ska skapa en gemensam inriktning för arbetet och därmed ge bättre förutsättningar till att utveckla breda, gemensamma och långsiktiga, men även samlade och samordnade insatser, som adresserar både individuella och strukturella faktorer för hälsa. Strategin ska därmed bidra till att stödja ett utvecklat, tvärsektorielt och gemensamt arbete under den period som den ska gälla.

Den nationella strategin adresserar insatser till personer i alla åldrar samt en bredd av grupper och områden, från främjande och förebyggande insatser till vård och omsorg. Sådana insatser har inte sällan bäring på andra strategier och inriktningsdokument. I syfte att skapa förutsättningar för synergier, långsiktighet och förbättrade förutsättningar för ett gemensamt och strategiskt arbete där människan står i centrum, där samhällets resurser används på bästa sätt och där insatserna grundar sig på vetenskap eller bästa tillgängliga kunskap och beprövad erfarenhet, bör i övrigt pågående arbete som har bäring på strategin uppmärksammas. Förutom arbetet med folkhälsa samt vård och omsorg handlar det bl.a. om arbetet

med att säkerställa barnets rättigheter, arbetet med jämlika levnadsvillkor och full delaktighet för personer med funktionsnedsättning samt arbetet med att äldre personer ska kunna leva ett aktivt liv och ha inflytande i samhället och över sin vardag. Det handlar också om arbetet för att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv samt det våldsförebyggande arbetet. Kopplingen till det brottsförebyggande arbetet är också stark och berör såväl insatser för att bryta rekryteringen och socialiseringen in i kriminella nätverk, att förebygga att barn och unga utnyttjas i kriminalitet samt att få personer som begår brott att lämna kriminaliteten bakom sig. Andra områden som också bör uppmärksammas i arbetet rör t.ex. arbetsmarknad och arbetsmiljö, utbildning, diskriminering och utanförskap, krisberedskap, rättsväsende samt kultur, samhällsplanering och transport.

Skr. 2024/25:77

Sida 34 av 180

2.2 En vision med högt ställda ambitioner

Vision: Ett samhälle som främjar en god och jämlik psykisk hälsa i hela befolkningen och där ingen bör hamna i en så utsatt situation att den enda utvägen upplevs vara självmord.

Den nationella strategin innehåller en vision som ska vara vägledande för arbetet inom området. Visionen tydliggör en strävan efter ett inkluderande samhälle där det psykiska måendet inte begränsar individens möjlighet till delaktighet i samhället, på jämlika och jämställda villkor, och möjligheten att åtnjuta sina rättigheter. En övergripande nationell vision behövs för att klargöra att det är alla berörda samhällsaktörers angelägenhet, utifrån sina ansvar och roller, att skapa förutsättningar för en god, jämlik och jämställd psykisk hälsa i befolkningen, undanröja hinder för delaktighet i samhället och förebygga suicid. Ansvaret för detta ligger inte enbart hos de myndigheter och organisationer som redan i dag har ett uttalat ansvar för frågor om psykisk hälsa och suicidprevention utan är vidare än så. Det är helt avgörande med ett brett välfärdspolitiskt perspektiv på arbetet om dagens och framtidens utmaningar inom området ska kunna mötas. Visionen förtydligar därför dels hela samhällets ansvar för människors psykiska hälsa genom att det visar på sambandet mellan samhälleliga förutsättningar, och hälsoutvecklingen i befolkningen, dels vikten av att alla berörda samhällsaktörer arbetar aktivt och tillsammans för att skydda och främja en god psykisk hälsa. Detta omfattar bl.a. att stärka det psykiska välbefinnandet, förebygga psykiska besvär och psykiatriska tillstånd, när så är möjligt, samt säkerställa att de som behöver vård och stöd vid psykisk ohälsa får effektiva insatser i tid och utifrån sina behov och förutsättningar. Visionen speglar också ambitionen att berörda samhällsaktörer ska göra allt de kan för att kraftfullt minska förekomsten av suicid och suicidförsök, med utgångspunkt i den fastställda visionen för det självmordspreventiva arbetet (prop. 2007/08:110, bet. 2007/08:SoU11, rskr. 2007/08:226). En viktig del i det arbetet är att inträffade suicid följs upp på ett systematiskt sätt och att lärdomar dras för att bygga upp kunskap i syfte att kunna förebygga suicid.

2.3 Övergripande mål ska tydliggöra vad som ska åstadkommas

Övergripande mål: – En förbättrad psykisk hälsa i hela befolkningen. – Färre liv förlorade i suicid. – Minskade påverkbara skillnader i psykisk hälsa. – Minskade negativa konsekvenser på grund av psykiatriska tillstånd.	Sida 35 av 180
--	----------------

Visionen för den nationella strategin följs av fyra övergripande mål som pekar ut riktningen för de förflyttningar som bedöms som särskilt angelägna att åstadkomma under strategiperioden.

Mål 1 – En förbättrad psykisk hälsa i hela befolkningen

Målet om en förbättrad psykisk hälsa i hela befolkningen tar fasta på hälsoutfall i befolkningen, i alla skeden av livet och oaktat eventuella sjukdomstillstånd. Målet handlar om att stärka det hälsofrämjande arbetet bland berörda samhällsaktörer genom olika former av insatser på både individ- och befolkningsnivå i syfte att stärka det psykiska välbefinnandet i hela befolkningen.

Mål 2 – Färre liv förlorade i suicid

Målet om färre liv förlorade i suicid tar fasta på att suicid oftast är den yttersta konsekvensen av ett outhärdligt lidande och en djup tragedi som påverkar många runt den avlidna, inte minst anhöriga, andra närstående och efterlevande som själva riskerar en försämrad psykisk hälsa och ökad suicidrisk. Målet handlar om att åstadkomma en tydlig förflyttning mot den del av den nationella visionen som anger att ingen en bör hamna i en så utsatt situation att den enda utvägen upplevs vara självmord. Det handlar om insatser för att minska suicidtalet i snabbare takt jämfört med de senaste 20 åren men också om åtgärder för att stärka det suicidpreventiva arbetet på flera nivåer och bland flera aktörer.

Mål 3 – Minskade påverkbara skillnader i psykisk hälsa

Målet om minskade påverkbara skillnader i psykisk hälsa tar fasta på att minska de påverkbara skillnaderna i psykisk hälsa som finns mellan olika grupper i befolkningen, t.ex. baserat på olika utbildnings-, inkomstnivåer eller yrkeskategorier men också i hög grad utifrån diskrimineringsgrunderna. Målet handlar om att åstadkomma en tydlig förflyttning mot minskade påverkbara hälsoskillnader i psykisk hälsa. Det handlar både om att olika typer av insatser genomförs och att intensiteten eller utbudet av insatser anpassas utifrån olika behov.

Mål 4 – Minskade negativa konsekvenser på grund av psykiatriska tillstånd

Skr. 2024/25:77

Målet om minskade negativa konsekvenser på grund av psykiatriska tillstånd tar fasta på att skapa gemenskap och ett samhälle som har förmågan att tillgodose behoven hos personer med psykiatriska tillstånd och som främjar möjligheterna för dem att delta i samhället på ett aktivt och meningsfullt sätt. Målet handlar om att stärka det psykiska välbefinnandet, minska psykiskt lidande och öka funktionsförmåga och återhämtning hos personer med psykiatriska tillstånd samt förbättra den somatiska hälsan och minska risken för förtida död. Målet handlar också om att minska stigmatisering och diskriminering vid psykiatriska tillstånd och förbättra bemötandet av personer med olika former av psykisk ohälsa.

Sida 36 av 180

2.4 Delmål och prioriterade insatser ska vägleda arbetet mot visionen och de övergripande målen

De fyra övergripande målen följs av sju delmål som ska vägleda det operativa arbetet inom området. Delmålen ska enskilt och gemensamt bidra till att uppfylla de övergripande målen och åstadkomma en förflyttning mot den nationella strategins vision. För att delmålen ska uppfyllas behöver en rad insatser och aktiviteter genomföras. Under varje delmål presenteras därför ett antal prioriterade områden inom vilka det är särskilt angeläget att utveckla arbetet under strategiperioden.

2.4.1 Delmål 1 – Ökat fokus på att stärka psykiskt välbefinnande och psykisk hälsa som resurs för individ och samhälle

Delmål 1: Ökat fokus på att stärka psykiskt välbefinnande och psykisk hälsa som resurs för individ och samhälle.

Detta är särskilt prioriterat:

- Utveckla arbetet inom berörda samhällssektorer med att främja psykiskt välbefinnande.
- Höja allmänhetens kunskaper om psykisk hälsa.
- Genomföra insatser för att skapa motståndskraft och upprätthålla en god psykisk hälsa i ett föränderligt samhälle.

Delmålet om ökat fokus på att stärka psykiskt välbefinnande och psykisk hälsa som resurs för individ och samhälle syftar till att stärka sådana insatser som kan bidra till att öka det psykiska välbefinnandet hos individer och i befolkningen. Detta inbegriper både åtgärder för att identifiera och stärka individens egna resurser och de faktorer i samhället som skapar mening och sammanhang. Ett sådant arbete sammanfaller många gånger med mål och insatser inom ett bredare förebyggande och främjande arbete såsom arbetet med föräldraskapsstöd, insatser som rör alkohol, narkotika, dopning, tobak och spel om pengar, arbetet med att

motverka skolfrånvaro, förebyggande av våld och ofrivillig ensamhet samt brottsförebyggande arbete. Ett stärkt fokus på dessa arenor och på faktorer som främjar psykiskt välbefinnande öppnar därför upp för insatser inom många olika samhällssektorer. Investeringar i insatser som främjar psykiska välbefinnandet kan också stärka hela samhällets utveckling, både socialt och ekonomiskt.

För att uppnå detta delmål bör följande särskilt prioriteras.

Utveckla arbetet inom berörda samhällssektorer med att främja psykiskt välbefinnande

Det behövs ett ökat fokus på att utveckla arbetet inom alla samhällssektorer för att främja psykiskt välbefinnande. Det inbegriper bl.a. insatser för att stärka människors förmågor och skapa mening och sammanhang. Det inbegriper insatser för att utforma vardagsarenor som rör t.ex. bostad, skola, arbete och närmiljöer, på ett sådant sätt att de främjar hälsan och stärker eller bibehåller människors fysiska, psykiska och sociala välbefinnande. Det inbegriper också insatser som rör vård och omsorg som syftar till att stärka människors egna förmågor, resurser och återhämtning. Sådana insatser kan också bidra till att minska risken för psykisk ohälsa och motverka eller lindra en del av de negativa effekter som kan följa av psykiatriska tillstånd.

Fokus för detta arbete bör vara att

- öka arbetet med att stärka de faktorer som bidrar till psykiskt välbefinnande och motståndskraft
- öka kunskapen om den existentiella hälsans betydelse för det psykiska välbefinnandet.

Höja allmänhetens kunskaper om psykisk hälsa

Det behövs ett ökat fokus på insatser som syftar till att höja allmänhetens kunskaper om psykisk hälsa. I detta ingår bl.a. att ge både allmänheten och särskilda grupper information om psykisk hälsa samt verktyg för att förbättra sin hälsa och att uttrycka hur man mår och känner. Med kunskap om vad psykisk hälsa och psykiskt välbefinnande är kan förutsättningar skapas för att öka förståelsen för hur psykisk ohälsa kan ta sig uttryck, vad enskilda själva kan göra för att stärka sin hälsa och sitt välbefinnande, hur man kan stödja någon som inte mår bra eller veta när och hur man söker stöd och hjälp om det behövs. Sådana insatser är också viktiga i det suicidpreventiva arbetet. Olika samhällsaktörer kan tillhandahålla information och praktiska verktyg som personer själva kan tillägna sig för att stärka kunskapen, förståelsen och de färdigheter som behövs för att öka välbefinnandet och stärka motståndskraften mot psykisk ohälsa.

Fokus för detta arbete bör vara att

- tillgängliggöra och sprida kunskap om psykisk hälsa och psykiskt välbefinnande till allmänheten, med anpassning till olika gruppers behov och förutsättningar
- göra riktade insatser för att utveckla barns och ungas förmåga att stå emot och klara av förändringar samt att återhämta sig och vidareutvecklas, exempelvis genom att sprida kunskap om sätt att hantera känslor och stärka tron på sig själv.

Genomföra insatser för att skapa motståndskraft och upprätthålla en god psykisk hälsa i ett föränderligt samhälle

Skr. 2024/25:77

Det behövs kunskaper om hur världsläget och stora samhällsförändringar, så som väpnade konflikter och pandemier, påverkar den psykiska hälsan. Detta för att skapa motståndskraft och upprätthålla en god psykisk hälsa i en föränderlig omvärld. Globala händelser ger förändrade förutsättningar för människors psykiska hälsa och välbefinnande. Detta innebär också ett behov av insatser för att möta dessa utmaningar.

Fokus för detta arbete bör vara att

- öka kunskapen om påverkan på människors psykiska hälsa av globala händelser i form av krig och pandemier och genomför insatser för att skapa motståndskraft och upprätthålla en god psykisk hälsa i ett föränderligt samhälle.

Sida 38 av 180

2.4.2 Delmål 2 – Ökade investeringar i barn och unga för en god psykisk hälsa genom hela livet

Delmål 2: Ökade investeringar i barn och unga för en god psykisk hälsa genom hela livet.

Detta är särskilt prioriterat:

- Vidareutveckla arbetet för en trygg uppväxt för alla barn.
- Verka för att förskolan arbetar hälsofrämjande.
- Verka för att skolan fokuserar på det hälsofrämjande och förebyggande arbetet.
- Fortsatt skapa likvärdiga möjligheter till lärande och utveckling för alla barn och elever.
- Öka arbetet med en meningsfull fritid för barn och unga.
- Göra insatser för att skapa förutsättningar för en säker och hälsosam användning av skärmar och digitala medier.
- Öka tillgången till olika former av generella stödinsatser till barn och unga.
- Utveckla arbetet med tidiga och samordnade insatser för barn och unga med psykisk ohälsa.

Delmålet om ökade investeringar i barn och unga för en god psykisk hälsa genom hela livet syftar till att stärka och utveckla förutsättningar för en god psykisk hälsa hos barn och unga som kan vara hela livet. En god psykisk hälsa byggs i stor utsträckning upp under barndomen och ungdomen. Det är i denna period i livet som olika förmågor såsom att reglera känslor, att forma trygga sociala relationer och att utforska och lära sig saker utvecklas. Barn och unga som växer upp med goda levnadsförhållanden har bättre förutsättningar för att utveckla psykiskt välbefinnande, vilket också minskar risken för psykisk ohälsa och suicid senare i livet. Därför är det viktigt att investera i barn och unga och ge dem de bästa möjliga förutsättningarna att få en trygg uppväxt och utvecklas, lära och må bra. Gruppen unga innefattar även gruppen unga vuxna i åldern 16–29 år då detta är en särskilt utsatt grupp i detta sammanhang.

För att uppnå detta delmål bör följande särskilt prioriteras.

Vidareutveckla arbetet för en trygg uppväxt för alla barn

Det behövs ett ökat fokus på att vidareutveckla arbetet för en trygg uppväxt för alla barn. Barns och ungas uppväxtvillkor påverkar hälsan genom hela livet och är viktiga för en god psykisk hälsa. I detta sammanhang är insatser som syftar till att stödja föräldrar i deras föräldraskap och att identifiera barn och unga som är i risk för en ogynnsam utveckling, såsom tex. genom utåtagerande eller kriminellt beteende, angelägna. Det är också nödvändigt att säkerställa att alla barn får en god chans att lyckas i livet, oavsett föräldrarnas livssituation, och att skydda barnets rättigheter. Särskilt utsatta barns rätt till trygghet och långsiktig stabilitet behöver uppmärksammas i arbetet.

Fokus för detta arbete bör vara att

- verka för utvecklade insatser till föräldrar, t.ex. genom att öka kunskapen om och tillgången till föräldraskapsstöd
- tidigt i barns liv identifiera och uppmärksamma de barn som lever i olika former av utsatthet, har upplevt trauma, lever med egen eller anhörigas kroniska fysiska eller psykiska sjukdom eller har utsatts för eller bevittnat våld för att kunna erbjuda tidiga insatser
- uppmärksamma och rikta ändamålsenliga insatser till barn med funktionsnedsättningar
- säkerställa en träffsäker tillgång till mödra- och barnhälsovården
- utveckla socialtjänstens förebyggande arbete.

Verka för att förskolan arbetar hälsofrämjande

Barns hälsa kan påverkas positivt av en hälsofrämjande förskola av god kvalitet som kan bidra till gemenskap och skapa förutsättningar för utveckling och lärande. Förskolan har också möjlighet att tidigt uppmärksamma barn vars hemmiljö brister, t.ex. pga. skadligt bruk eller beroende av alkohol, narkotika eller spel om pengar, psykisk ohälsa, våld, allvarlig sjukdom eller dödsfall i familjen. Förskolan har även möjlighet att tidigt uppmärksamma barn med en ogynnsam utveckling, t.ex. normbrytande beteende, och kan i ett tidigt skede samverka med vårdnadshavare om deras barns utveckling.

Fokus för detta arbete bör vara att

- arbeta för god och likvärdig kvalitet i förskolan
- värna förskolans hälsofrämjande arbete
- arbeta för att tidigt uppmärksamma barn i behov av särskilt stöd.

Verka för att skolan fokuserar på det hälsofrämjande och förebyggande arbetet

Skolan och dess elevhälsa har en viktig roll i att främja elevers hälsa och stödja elevers utveckling mot utbildningens mål. Viktiga uppgifter är t.ex. att motverka mobbning samt identifiera stödbehov och erbjuda stödinsatser. Skolan kan också erbjuda goda lärmiljöer för att elever ska få förutsättningar att stärka och bibehålla fysiskt, psykiskt och socialt välbefinnande och få en så positiv skolsituation som möjligt. Andra viktiga uppgifter är att verka för att elever ska utveckla tillitsfulla relationer till skolpersonal och skolkamrater. Skolan och dess elevhälsa kan därutöver ha en viktig roll att förmedla kunskap om psykisk hälsa och därmed på

flera olika sätt bidra till att främja psykisk hälsa och förebygga psykisk ohälsa hos elever. Det är således viktigt att skapa förutsättningar för ett kontinuerligt hälsofrämjande och förebyggande utvecklingsarbete i skolan.

Skr. 2024/25:77

Sida 40 av 180

Fokus för detta arbete bör vara att

- fortsatt utveckla skolans arbete mot kränkande behandling och diskriminering
- fortsatt verka för skolans närvarofrämjande arbete
- utveckla kunskapen om psykisk hälsa hos alla elever
- fortsatt verka för att kunskapen om psykisk hälsa hos lärare och elevhälsans personal är god
- fortsatt verka för att skolans elevhälsoarbete utgår från elevernas förutsättningar
- fortsatt verka för en god elevhälsokompetens som möter elevernas behov.

Fortsatt skapa likvärdiga möjligheter till lärande och utveckling för alla barn och elever

Skolan är avgörande för enskilda människors livsresor, för Sveriges långsiktiga välbefinnande och för samhällets demokratiska utveckling. En fullföljd utbildning på grundskolenivå och gymnasieutbildning är en av de viktigaste skyddsfaktorerna för god psykisk hälsa och goda livsmöjligheter. Omvänt är svaga skolprestationer och skolmisslyckande riskfaktorer för psykisk ohälsa och suicid. Det är därför viktigt att skolan fortsatt bedriver ett välfungerande arbete för att kunna erbjuda en utbildning av god kvalitet och för att ge alla elever likvärdiga möjligheter att utvecklas och lära. Alltför många elever lämnar grundskolan utan behörighet till gymnasieskolans nationella program. Elever med olika typer av funktionsnedsättningar eller psykiatriska tillstånd och svårare psykiska besvär kan möta olika utmaningar i sitt lärande och har högre risk än andra att inte klara grundskolan eller gymnasieskolan. Elever ska ges stöd och stimulans så att de utvecklas så långt som möjligt. En strävan ska vara att uppväga skillnader i elevernas förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen.

Fokus för detta arbete bör vara att

- fortsatt verka med särskilda kompensatoriska insatser till huvudmän för förskolor och skolor där behoven är som störst och till barn och elever i behov av stödinsatser i utbildningen, t.ex. till följd av ett psykiatriskt tillstånd
- fortsatt verka för att skolans lärmiljöer anpassas så att de stödjer elevers lärande, utveckling och hälsa
- utveckla skolans arbete med att tidigt uppmärksamma elever i behov av särskilt stöd och möta elever med psykiatriska tillstånd, t.ex. neuropsykiatriska funktionsnedsättningar.

Öka arbetet med en meningsfull fritid för barn och unga

Det behövs ett stärkt fokus på att öka arbetet med en meningsfull fritid för barn och unga. Detta genom att barn och unga får möjligheter att vara fysiskt aktiva och kreativa samt utveckla sina sociala och kognitiva

färdigheter. Fysisk aktivitet är bra för både den fysiska och den psykiska hälsan, eftersom det kan bidra till ökat välbefinnande och ge bättre sömn, koncentrationsförmåga och minne samt skydda mot ångest och depression. Meningsfulla fritidsaktiviteter bidrar också till barns och ungas utveckling och ger möjlighet till social gemenskap med andra. Vissa barn saknar resurser av olika slag eller har särskilda behov, vilket kan leda till olika hinder att delta i fritidsaktiviteter. Det påverkar förutsättningarna för att uppnå en god och jämlik hälsa för alla barn. Det är särskilt angeläget att motverka detta.

Fokus för detta arbete bör vara att

- öka tillgången till lättillgängliga verksamheter för barn och unga inom bl.a. kultur, idrott och friluftsliv
- arbeta för att fritidsaktiviteter görs tillgängliga och når en bredd av barn och unga utifrån deras olika önskemål, behov och förutsättningar, t.ex. inkluderande aktiviteter för barn och unga med fysiska, psykiska eller intellektuella funktionsnedsättningar
- särskilt rikta insatser till barn och unga som har sämre förutsättningar för att delta i fritidsaktiviteter
- sprida kunskap om psykisk hälsa och grupper av barn och unga som är särskilt utsatta för psykisk ohälsa till vuxna som leder fritidsaktiviteter.

Göra insatser för att skapa förutsättningar för en säker och hälsosam användning av skärmar och digitala medier

Det behövs ett ökat fokus på att skapa förutsättningar för en säker och hälsosam användning av skärmar och digitala medier. Via dessa digitala medier kan barn finna information, kommunicera med andra och uttrycka sig på nya sätt, vilket kan bidra till kunskap, social gemenskap och demokratiskt deltagande. Samtidigt kan användningen av digitala medier påverka den psykiska hälsan negativt genom att barn och unga utsätts för innehåll som är skadligt, genom att det t.ex. främjar osunda kroppsideal och självdestruktiva beteenden, sociala jämförelser och kränkningar. Detta kan i sin tur leda till skadeverkningar i form av t.ex. självskadebeteende och ätstörningar. Digitala medier kan också innehålla marknadsföring som kan bidra till att hos minderåriga öka intresset för, alkohol och tobaks- och nikotinprodukter. Vidare kan dataspel innehålla lotteriliknande inslag som kan bidra till att hos minderåriga öka intresset för spel om pengar. Användningen kan därutöver leda till indirekta negativa effekter, genom att t.ex. tränga undan dels sömn och mat, dels umgänge och andra hälsofrämjande aktiviteter såsom fysisk aktivitet. Detta kan i sin tur påverka skolarbete och kunskapsinhämtning på ett negativt sätt. Barn och unga med intellektuell eller neuropsykiatrisk funktionsnedsättning är generellt sett särskilt sårbara och mer utsatta än andra barn i den digitala miljön. Barn och ungas digitala mediavanor påverkas dessutom av hur bra eller dåligt de mår.

Fokus för detta arbete bör vara att

- verka för att skapa förutsättningar för trygga och säkra digitala miljöer för barn som är anpassade efter dem, med ett särskilt fokus på att stärka dem som har störst risk för att fara illa i de digitala miljöerna
- utveckla arbetet med att skydda barn från skadligt material i den digitala miljön, t.ex. otillförlitligt eller våldsamt material

- öka kunskapen om kopplingen mellan digitala medier och barns och ungas psykiska hälsa
 - öka kunskapen om barns digitala medieanvändning bland professioner som möter barn och unga med suicidtankar.
- Skr. 2024/25:77

Sida 42 av 180

Öka tillgången till olika former av generella stödinsatser till barn och unga

Det behövs ett ökat fokus på att öka tillgången till olika former av generella stödinsatser till barn och unga. Det finns t.ex. skillnader över landet när det gäller arbetet inom första linjens vård med omhändertagandet av milda till måttliga besvär vid psykisk ohälsa, vilket riskerar att skapa ett ojämnt omhändertagande. Barn och unga kan behöva prata med kompetenta vuxna om frågor som rör måendet, hemmiljön, skolan eller kompisarna, utbildning, relationer och identitet, liksom om stora val och beslut som rör exempelvis högre utbildning och arbete. Barn, unga och unga vuxna har också behov av att samtala om existentiella frågor utifrån olika utgångspunkter. Elevhälsan, ungdomsmottagningar och vissa verksamheter inom primärvårdsnivån för barn och unga är exempel på lågtröskelverksamheter som bl.a. arbetar med att främja psykisk hälsa och förebygga psykisk ohälsa. Även statliga universitet och högskolor kan vara viktiga aktörer i arbetet liksom civilsamhällets organisationer, inbegripet trossamfunden, som kan erbjuda möjligheter att ingå i meningsskapande sammanhang, och ge medmänskligt stöd. De bedriver också viktiga stödverksamheter och erbjuder aktiviteter, mötesplatser och samtalsstöd i olika livsfrågor.

Fokus för detta arbete bör vara att

- arbeta för bättre och mer tillgänglig information om vart man kan vända sig om man har frågor om psykisk ohälsa eller behöver vård och stöd
- utveckla verksamheter som erbjuder råd och stöd om exempelvis hälsa, existentiell hälsa, relationer och barns och ungas rättigheter, och som erbjuder medmänskligt stöd
- skapa ett mer jämnt utbud av fysiskt och digitalt stöd och arbeta för att nå de grupper som av olika skäl inte söker stöd
- arbeta för att ungdomsmottagningar och andra lågtröskelverksamheter ska nå grupper som i dag inte söker sig till verksamheterna
- fortsatt stödja studenthälsovården vid Sveriges universitet och högskolor för att främja studenternas fysiska och psykiska hälsa.

Utveckla arbetet med tidiga och samordnade insatser för barn och unga med psykisk ohälsa

Det behövs ett ökat fokus på att utveckla arbetet med tidiga och samordnade insatser för barn och unga med psykisk ohälsa. Barn och unga som mår dåligt behöver uppmärksammas tidigt för att de ska få det stöd och den vård som de behöver och för att förhindra att mer allvarliga besvär utvecklas. Tidiga insatser handlar både om att uppmärksamma eventuella besvär eller svårigheter i tidig ålder och tidigt i en ogynnsam utveckling. Stödet behöver ha ett helhetsperspektiv, vilket förutsätter samverkan och samordning mellan flera huvudmän och verksamheter, så som skolan och dess elevhälsa, socialtjänsten och hälso- och sjukvården. Arbetet med

tidiga och samordnade insatser för barn och unga i alla åldrar, från spädbarnsåldern till ungdomen, behöver vara välfungerande och integreras med andra närliggande områden såsom arbetet med alkohol, narkotika, dopning, tobak och spel om pengar, det våldsförebyggande arbetet och det brottsförebyggande arbetet.

Fokus för detta arbete bör vara att

- tidigt uppmärksamma och följa upp olika riskfaktorer, såsom utsatthet för och utövande av våld, destruktiva beteenden, kriminalitet eller tecken på psykisk ohälsa, inom hälso- och sjukvården, socialtjänsten och skolan och dess elevhälsa
- ka primärvårdens kompetens och utveckla metoder för att i primärvården möta barn och unga som behöver vård för psykisk ohälsa
- utveckla den specialiserade psykiatriska vårdens konsultativa roll för att bli mer tillgänglig för primärvården, socialtjänsten och skolan och dess elevhälsa
- utveckla samverkan mellan den specialiserade psykiatriska vården, socialtjänsten, förskolan samt skolan och dess elevhälsa i syfte att samordna arbetet för barn och unga med stora och komplexa behov.

2.4.3 Delmål 3 – Ett inkluderande och hållbart arbetsliv som främjar psykisk hälsa

Delmål 3: Ett inkluderande och hållbart arbetsliv som främjar psykisk hälsa. Detta är särskilt prioriterat: – Utveckla arbetet för en god arbetsmiljö som främjar psykisk hälsa. – Öka deltagandet i arbetslivet. – Öka kunskapen om stöd vid sjukdom och funktionsnedsättning.
--

Delmålet om ett inkluderande och hållbart arbetsliv som främjar psykisk hälsa syftar till att öka fokus på arbetslivets och arbetsmiljöns betydelse för psykisk hälsa. Att ha ett arbete är viktigt för den psykiska hälsan, på flera sätt. Genom arbete blir man delaktig i samhället och kan känna social gemenskap och tillhörighet. Samtidigt innebär dåliga arbetsförhållanden, brister i arbetsmiljön eller arbetslöshet en ökad risk för psykisk ohälsa och i vissa fall suicidalitet och suicid. Insatserna handlar om att rikta fokus på det som både främjar en god arbetsmiljö och förebygger en dålig arbetsmiljö samtidigt som fler kan få en anställning och vara en del av arbetslivet. Ett hållbart arbetsliv handlar också om en god och tillgänglig arbetsmiljö för alla och stöd för återgång till arbete vid sjukskrivning.

För att uppnå detta delmål bör följande särskilt prioriteras.

Utveckla arbetet för en god arbetsmiljö som främjar psykisk hälsa

Det behövs ett ökat fokus på att utveckla arbetet för en god arbetsmiljö som främjar psykisk hälsa. En god arbetsmiljö ger förutsättningar för människor att må bra och utvecklas på jobbet, och kan därmed bidra till en god psykisk hälsa. Samtidigt kan sådana insatser bidra till produktivitet vilket gynnar såväl enskilda personer, företagare och verksamheter som samhället i stort. Att skapa friska arbetsplatser är därför en del i arbetet för

att främja hälsa. Arbetet för goda organisatoriska och sociala arbetsförhållanden handlar t.ex. om att förebygga riskfaktorer för psykisk ohälsa såsom långvarig stress, konflikter och mobbning och om att främja riskfaktorer för psykisk hälsa såsom trygghet, balans mellan jobb och fritid och stöd från chef och kollegor.

Skr. 2024/25:77

Sida 44 av 180

Fokus för detta arbete bör vara att

- fortsatt stödja implementering och tillsyn av föreskrifterna om organisatorisk och social arbetsmiljö.
- fortsatt verka för att upprätthålla en god arbetsmiljö, t.ex. genom att arbetsgivare anlitar företagshälsovård eller annan expertis.
- fortsatt verka för att ta fram och sprida kunskap om frisk- och riskfaktorer för psykisk hälsa och ohälsa för olika yrken och branscher samt kunskap om implementering – framför allt kunskap om hälsofrämjande arbetsplatser och sätt att förebygga kränkande särbehandling, mobbning och sexuella trakasserier.
- fortsatt verka för att förbättra den organisatoriska och sociala arbetsmiljön inom hälso- och sjukvård, socialtjänst och utbildningssektorn.
- fortsatt verka för att förbättra den organisatoriska och sociala arbetsmiljön, inklusive ökad jämställdhet, på arbetsmarknaden, t.ex. genom ökad kunskapsutveckling.
- sträva efter samordningsvinster i arbetet med psykisk hälsa och suicidprevention och arbetet inom arbetsmiljöområdet.

Öka deltagandet i arbetslivet

Det behövs ett ökat fokus på att öka deltagandet i arbetslivet. Att ha ett arbete eller en meningsfull sysselsättning kan bidra till psykiskt välbefinnande. På samma sätt är arbetslöshet en riskfaktor för psykisk ohälsa. Arbetet för att få fler i sysselsättning och en välfungerande arbetsmarknad ska inriktas på att återupprätta arbetslinjen, aktivera arbetslösa genom att använda tid i arbetslöshet för att stärka färdigheter för att underlätta återgång i arbete, samt prioritera kostnadseffektiva åtgärder och utbildningar som gynnar kompetensförsörjningen i ekonomin. Studier är en viktig faktor för att komma ut i arbetslivet och en fullföljd gymnasieutbildning är i många fall en förutsättning för att komma in på arbetsmarknaden. För att skapa förutsättningar för att minska utanförskapet på arbetsmarknaden och möjliggöra goda livschanser för alla behöver berörda aktörer arbeta aktivt för att erbjuda stöd och vägledning till personer som står utanför arbetsmarknaden.

Fokus för detta arbete bör vara att

- utveckla arbetet med insatser till unga som varken arbetar eller studerar, främja psykisk hälsa och förebygga psykisk ohälsa hos denna grupp samt ge stöd för att de ska återgå till studier eller komma in på arbetsmarknaden
- utveckla arbetet för att motivera fler som saknar gymnasieutbildning, och som är i behov av det, att delta i vuxenutbildning
- ge stöd till och stärka förutsättningarna för att fler elever ska nå målen med sina studier genom t.ex. specialpedagogisk kompetens
- ta till vara de stödinsatser som Arbetsförmedlingen kan erbjuda för att underlätta för personer som står utanför arbetsmarknaden att övergå till

- arbete eller utbildning, däribland särskilda insatser för personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga
- verka för inkluderande rekrytering för att personer med psykisk eller intellektuell funktionsnedsättning som påverkar arbetsförmågan ska få en anställning
 - fortsatt utveckla samverkan mellan arbetsgivare och myndigheter om insatser för personer som står långt från arbetsmarknaden, och om former för att sprida goda och kostnadseffektiva exempel på sådana insatser
 - fortsatt öka kunskapen bland chefer, arbetsledare, fackligt förtroendevalda och skyddsombud om olika former av psykisk ohälsa, för att de ska kunna stötta arbetstagare och ta vara på deras förmågor
 - fortsatt öka medvetenheten om psykisk ohälsa och föra öppna samtal om detta i arbetslivet för att bidra till minskad stigmatisering, diskriminering och mobbning.

Sida 45 av 180

En del personer har en så nedsatt arbetsförmåga att de inte kan få en anställning inom ramen för de anställningsformer som finns på arbetsmarknaden. När så är fallet behöver dessa personer få tillgång till andra former av meningsfull sysselsättning (se avsnitt 2.4.4).

Öka kunskapen om stöd vid sjukdom och funktionsnedsättning

Det behövs ett ökat fokus på att öka kunskapen om stöd vid psykisk sjukdom och funktionsnedsättning. Sjukfrånvaro kan, liksom utestängning från arbetsmarknaden, vara en negativ konsekvens av svåra psykiska besvär och psykiatriska tillstånd. Sjukförsäkringen är ett viktigt bidrag till inkomst och viktig för återhämtning och behöver fungera oavsett diagnos. Effektiva, välfungerande och samordnade stöd- och rehabiliteringsinsatser kan vara centralt för att sjukskrivnings- och rehabiliteringsprocessen ska fungera väl. Samtidigt är kunskaps- och forskningsläget kring effektiva stöd- och rehabiliteringsinsatser vid psykisk ohälsa och hur man får till en effektiv samordning i nuläget svagt. Detta ökar risken att personer med psykiska besvär eller psykiatriska tillstånd och personer med intellektuell funktionsnedsättning inte får samma stöd och möjligheter som människor med andra typer av sjukdomar att kunna stanna kvar i arbete, återfå arbetsförmågan eller närma sig arbete om man står långt ifrån arbetsmarknaden.

Fokus för arbetet bör vara att

- öka kunskapen om samordning och insatser som är effektiva för arbetsåtergång för personer med olika former av psykisk ohälsa och funktionsnedsättning
- utveckla dialogen mellan enskilda, arbetsgivare, myndigheter och hälso- och sjukvården för att bättre stödja och möta behoven hos personer med psykisk ohälsa och funktionsnedsättning – både personer som är sjukskrivna och personer som riskerar sjukskrivning till följd av psykisk ohälsa
- öka kännedomen bland chefer, arbetsledare, fackligt förtroendevalda och skyddsombud om föreskrifterna om arbetsanpassning och socialförsäkringsbalkens bestämmelser om arbetsgivares ansvar vid arbetstagares rehabilitering, i syfte att ge tidigt stöd till personer med psykisk ohälsa och funktionsnedsättning.

Delmål 4: Ett inkluderande samhälle med delaktiga invånare.

Detta är särskilt prioriterat:

- Motverka stigmatisering och diskriminering av personer med psykisk ohälsa.
- Utveckla det professionella bemötandet i offentliga verksamheter som möter personer med psykisk ohälsa eller suicidalitet.
- Utveckla insatser för grupper med förhöjd risk för psykisk ohälsa.
- Stärka förutsättningarna för psykisk hälsa bland samer.
- Utveckla sociala aktiviteter och socialt stöd.
- Utveckla goda och hållbara livsmiljöer och tillgången till friluftsliv.

Delmålet om ett inkluderande samhälle med delaktiga invånare syftar till att motverka utanförskap och säkerställa att personer, oaktat sjukdomstillstånd, kan vara delaktiga i samhället och leva sitt liv i gemenskap med andra människor, vilket är en förutsättning för psykiskt välbefinnande. Det handlar bl.a. om utanförskap i arbetslivet och möjligheter att försörja sig, vilket inbegrips i delmål 3 om ett inkluderande och hållbart arbetsliv, men också om socialt utanförskap, som kan vara sammankopplat med brister i boendemiljö, utbildning, hälsa, förståelse för hur samhället fungerar, utanförskap gällande exempelvis kultur- eller samhällsliv samt bristande sociala relationer t.ex. genom ofrivillig ensamhet. Delaktighet är också viktigt för psykiskt välbefinnande och för välbefinnande i en bredare bemärkelse. Delaktighet handlar bl.a. om att kunna påverka sitt vardagsliv men också om att kunna bidra till samhället. Psykisk ohälsa kan t.ex. öka risken för en minskad delaktighet i samhället. För att nå strategins övergripande mål är det därför särskilt prioriterat att stärka förutsättningarna för ett inkluderande samhälle med delaktiga invånare.

För att uppnå detta delmål bör följande särskilt prioriteras.

Motverka stigmatisering och diskriminering av personer med psykisk ohälsa

Det behövs ett ökat fokus på att motverka stigmatisering och diskriminering av personer med olika former av psykisk ohälsa. Det finns, enligt flera rapporter, bristfälliga kunskaper om psykisk ohälsa liksom negativa föreställningar om, negativa attityder till samt diskriminerande beteenden gentemot personer med psykiatriska tillstånd, psykiska funktionsnedsättningar och suicidalitet. Sådana föreställningar finns såväl hos allmänheten som inom exempelvis skolan och dess elevhälsa, på arbetsmarknaden, inom hälso- och sjukvården och socialtjänsten, i rättsväsendet och hos medierna. Det kan leda till att personer med psykisk ohälsa blir mindre delaktiga i samhället, får sämre livskvalitet, inte söker den vård och det stöd som de behöver och får svårare att återhämta sig från sjukdom eller funktionsnedsättning. Det är därför angeläget att motverka stigmatisering och diskriminering av personer med olika former av psykisk ohälsa.

Fokus för arbetet bör vara att

- mäta kunskaper, attityder och beteenden i befolkningen gentemot personer med psykisk ohälsa samt dessa personers upplevda

- stigmatisering och diskriminering, för att identifiera var okunskap och negativa föreställningar finns och hur de tar sig uttryck
- höja kunskapsnivån om stigmatisering och diskriminering vid psykisk ohälsa och se till att kunskapshöjande insatser utvecklas i sammanhang med personer som har egen erfarenhet av psykisk ohälsa, att insatserna är målgruppsanpassade, integreras i ordinarie verksamheter och utförs vid upprepade tillfällen.

Sida 47 av 180

Utveckla det professionella bemötandet i offentliga verksamheter som möter personer med psykisk ohälsa eller suicidalitet

Det behövs ett ökat fokus på att utveckla det professionella bemötandet i offentliga verksamheter som möter personer med psykisk ohälsa eller suicidalitet. Många personer med psykiatriska tillstånd eller funktionsnedsättningar vittnar om att de upplever att de inte blir bemötta med respekt, och utifrån sina behov, eller diskrimineras i kontakter med offentliga verksamheter. Det är angeläget att anställda inom offentliga verksamheter som möter personer med psykiatriska tillstånd eller personer med risk för suicid har kunskap om olika former av psykisk ohälsa och suicidalitet samt hur det kan komma till uttryck. Anställda i dessa verksamheter bör ha kunskaper och kompetens om bemötande och använda det i syfte att anpassa arbetssätt och fysiska miljöer utifrån olika målgruppers behov.

Fokus för arbetet bör vara att

- ge offentligt anställda ökad kunskap om psykisk ohälsa och suicidalitet och utvecklade verktyg för ett bra bemötande, som är anpassat utifrån arbetsuppgifterna t.ex. genom kompetensutveckling på arbetsplatser utifrån identifierade behov
- ge vissa yrkesgrupper särskild kunskap om de författningar som innebär skyldigheter om t.ex. likabehandling och samverkan
- använda kunskaper och erfarenheter för att anpassa arbetssätt och för att säkra ett gott bemötande.

Utveckla insatser för grupper med förhöjd risk för psykisk ohälsa

Det behövs ett ökat fokus på att utveckla insatser för grupper med förhöjd risk för psykisk ohälsa. Personer som har upplevt sig diskriminerade eller utsatta för upprepad kränkande behandling har en ökad risk för att utveckla psykisk ohälsa. Särskilt utsatta grupper kan t.ex. vara hbtqi-personer, personer med funktionsnedsättningar, nationella minoriteter, äldre och nyanlända. Människors psykiska hälsa är ofta sämre ju lägre socioekonomisk status de har i samhället. Lägre socioekonomisk status medför oftare svårare livsvillkor. Att utveckla riktade insatser för grupper med ökad risk för psykisk ohälsa är därför ett viktigt steg i arbetet för att skapa ett inkluderande samhälle med delaktiga invånare, bryta utanförskapet och skapa förutsättningar för gemenskap och psykiskt välbefinnande.

Fokus för arbetet bör vara att

- utforma insatser utifrån kunskap om grupp-specifika faktorer som främjar psykisk hälsa och förebygger olika former av psykisk ohälsa
- utforma insatser utifrån målgruppens behov och erfarenheter

- utvärdera riktade och anpassade insatser för att identifiera goda exempel som kan spridas och användas. Skr. 2024/25:77

Stärka förutsättningarna för psykisk hälsa bland samer

Sida 48 av 180

Det behövs ett ökat fokus på att stärka förutsättningarna för psykisk hälsa bland samer. Samer är ett urfolk i Sverige med eget språk, kultur och historia, och har rätt till inflytande i frågor som berör dem. Jämfört med majoritetsbefolkningen är andelen samer som uppger att de någon gång allvarligt övervägt eller försökt ta sitt liv större. Det är därför viktigt att samer säkras möjlighet till inflytande för att kunna påverka och stärka sin psykiska hälsa och förebygga suicid, och belysa frågor som är särskilt relevanta för dem.

Fokus för arbetet bör vara att

- utgå från en helhetssyn på samers psykiska hälsa
- följa upp samers tillgång till vård- och stödinsatser och säkerställa att insatserna möter behoven
- verka för att hälso- och sjukvården samt socialtjänsten har kompetens att möta behovet av anpassade vård- och stödinsatser
- regelbundet följa upp samers psykisk hälsa och suicidalitet.

Utveckla sociala aktiviteter och socialt stöd

Det behövs ett ökat fokus på insatser som syftar till att utveckla sociala aktiviteter och socialt stöd. Att ha sociala relationer och uppleva socialt stöd är viktigt för psykiskt välbefinnande. Brist på sådana relationer och sådant stöd är vanligare bland unga, äldre personer samt bland personer med psykiatriska tillstånd och funktionsnedsättningar, och i synnerhet bland dem med svåra tillstånd. Ett skäl till det är en svagare anknytning till arbetsmarknaden. Brist på sociala relationer kan leda till ofrivillig ensamhet, vilket i sin tur kan leda till att personer känner sig otrygga, övergivna och nedstämda. OFrivillig ensamhet kan också påverka människors psykiska hälsa negativt samt ha inverkan på den fysiska hälsan. Detta samtidigt som fysisk ohälsa i sig kan vara en riskfaktor för ofrivillig ensamhet, särskilt bland äldre personer och personer med funktionsnedsättningar. I dessa sammanhang kan civilsamhället, inbegripet trossamfundet, vara ett viktigt komplement till det offentliga i det hälsofrämjande arbetet och i mötet med människor som lider av psykisk ohälsa. Civilsamhällets och trossamfundens initiativ inom området bör därmed fortsatt möjliggöras och ses som en viktig resurs inom området.

Fokus för arbetet bör vara att

- uppmuntra och stödja enskilda och grupper att organisera sig och delta i aktiviteter inom bl.a. skapande verksamheter, fysisk aktivitet och existentiellt meningsskapande miljöer, och öka medvetenheten om att sådana aktiviteter främjar psykisk hälsa och återhämtning från psykiatriska tillstånd och psykiska funktionsnedsättningar
- öka kompetens om och motivation till att använda digitala verktyg hos personer och grupper som saknar grundläggande digitala kunskaper
- erbjuda verksamheter som ger meningsfull sysselsättning för personer med psykiatriska tillstånd och funktionsnedsättningar, exempelvis

daglig verksamhet enligt socialtjänstlagen (2001:453) och förordningen (2009:955) om statsbidrag till vissa juridiska personer som tillhandahåller meningsfull sysselsättning till personer med psykisk funktionsnedsättning

Sida 49 av 180

- erbjuda aktiviteter för att motverka ofrivillig ensamhet och bryta isolering, tillgodose behov av social samvaro och en meningsfull vardag samt främja delaktighet i samhället
- utveckla verksamheter som tillhandahåller självhjälp, stödgrupper, telefon- och chattstöd, sociala mötesplatser och digitala former av medmänskligt och psykosocialt stöd
- fortsatt stödja civilsamhällets organisationer och trossamfunden i arbetet med psykisk hälsa och suicidprevention
- utveckla samverkan mellan offentliga aktörer och civilsamhällets organisationer, inbegripet trossamfunden, för att få ett gemensamt lärande om effektiva insatser.

Utveckla goda och hållbara livsmiljöer och öka tillgången till friluftsliv

Det behövs ett ökat fokus på att utveckla goda och hållbara livsmiljöer och tillgången till friluftsliv. Detta då goda livsmiljöer och friluftsliv har en positiv inverkan på människors hälsa, livskvalitet och känsla av delaktighet. Det offentliga rummet och närmiljön behöver t.ex. erbjuda inkluderande och öppna platser, som är tillgängliga för alla och där människor kan mötas. Vidare behövs ett levande serviceutbud, tillgång till kommunal service i form av exempelvis skolor, anläggningar för fritidsaktiviteter, bibliotek och olika slags samlingslokaler liksom grönområden som kan öka möjligheterna att utöva fysisk aktivitet eller vistas i naturen.

Fokus för arbetet bör vara att

- verka för att människor i alla delar av landet ska ha en, från social synpunkt, god och hållbar livsmiljö
- verka för att minska människors otrygghet i det egna bostadsområdet
- verka för att såväl kommuner, regioner, statliga myndigheter som fastighetsägare, näringsidkare och civilsamhälle i samverkan tar ansvar för en god förvaltning och en hållbar utveckling av den fysiska miljön
- fortsatt stödja människors möjligheter att utöva friluftsliv, få naturupplevelser, välbefinnande, social gemenskap och få ökad kunskap om natur och miljö.

2.4.5 Delmål 5 – Vård och omsorg som möter patienters och brukares behov

Skr. 2024/25:77

Sida 50 av 180

Delmål 5: Vård och omsorg som möter patienters och brukares behov.

Detta är särskilt prioriterat:

- Utveckla ledarskapet inom hälso- och sjukvården och socialtjänsten.
- Arbeta för att grundläggande kunskap om psykisk ohälsa och suicidalitet finns i hälso- och sjukvården samt inom tandvården och socialtjänsten.
- På ett ändamålsenligt sätt öka patient- och brukarinflytande i vården och omsorgen.
- Utveckla hälso- och sjukvårdens och socialtjänstens hälsofrämjande och förebyggande arbete.
- Förbättra tillgängligheten till vård- och stödinsatser för jämlik vård och omsorg.
- Utveckla och öka uppföljning och utvärdering av insatser till patienter och brukare.
- Utveckla en effektiv samverkan som har patienters och brukares behov i centrum.
- Utveckla stödet till anhöriga och andra närstående till personer med psykiatriska tillstånd samt till efterlevande.
- Arbeta för en trygg och meningsfull heldygnsvård och tvångsvård som främjar återhämtning.

Delmålet om vård och omsorg som möter patienters och brukares behov syftar till att säkerställa en god vård och omsorg där patienter och brukare samt anhöriga och närstående är aktivt involverade i vård- och stödinsatser. Det handlar bl.a. om att verka för effektiva vård- och stödinsatser som bygger på bästa tillgängliga kunskap, ges i rätt tid och på lika villkor och utformas utifrån personernas individuella behov och förutsättningar. Insatserna behöver vara samordnade mellan och inom olika verksamheter, säkra för individen och garantera rättssäkerhet. Både kommuner och regioner har ett viktigt ansvar i arbetet. För att uppnå delmålet om vård och omsorg som möter patienters och brukares behov är det särskilt angeläget att verksamheter inom hälso- och sjukvården, tandvården och socialtjänsten systematiskt stärker och utvecklar sitt arbete med psykisk hälsa och ohälsa, bl.a. genom samverkan och bättre och effektivare arbetssätt. Det är också särskilt angeläget att inom hälso- och sjukvården och berörda verksamheter inom kommuner stärka beredskapen att omhänderta psykisk ohälsa inför, under eller som en konsekvens av framtida kriser i samhället.

För att uppnå detta delmål bör följande särskilt prioriteras.

Utveckla ledarskapet inom hälso- och sjukvården och socialtjänsten

Det behövs ett ökat fokus på att utveckla ledarskapet inom hälso- och sjukvården och socialtjänsten. Alla aspekter av en god vård och omsorg påverkas av en rad organisatoriska förutsättningar som samspelar med varandra. Det handlar bl.a. om tillgängliga resurser men också om hur resurserna fördelas, hur effektivt de används, hur arbetsmiljöarbetet och

det systematiska förbättringsarbetet bedrivs och hur kompetensutveckling och kompetensförsörjning säkerställs. Ledarskapet på olika nivåer inom hälso- och sjukvården och socialtjänsten har en avgörande betydelse för att förbättringsarbete bedrivs och för att förutsättningar för att tillhandahålla god vård och omsorg stärks. Ledarskapet har också en avgörande betydelse för att skapa långsiktiga och hållbara organisatoriska förutsättningar inom hälso- och sjukvården, socialtjänsten och vad gäller stöd och service till vissa funktionshindrade, för att säkra kvaliteten och patientsäkerheten i åtgärder och insatser till enskilda personer, inbegripet anhöriga, närstående och efterlevande.

Fokus för arbetet bör vara att

- arbeta för att tydliggöra ledarskapets ansvar och betydelse för kvaliteten och det systematiska kvalitetsarbetet i verksamheterna, bl.a. när det gäller verksamheternas ledningssystem, i enlighet med gällande regelverk
- utveckla ledarskapet för att arbeta för kompetensförsörjning, kompetensutveckling och god arbetsmiljö för personalen samt för att införa nya metoder och arbetssätt på ett säkert sätt och säkerställa att verksamheterna har, utvecklar och följer ändamålsenliga processer och rutiner, i enlighet med gällande regelverk
- utveckla arbetet med att utforma effektiva processer, aktiviteter och rutiner för samarbete mellan olika verksamheter som underlättar att verksamheterna tar ett gemensamt ansvar för att möta patienters och brukares behov, i enlighet med gällande regelverk
- utveckla arbetet för att höja kompetensen hos ledningsfunktioner om risk- och skyddsfaktorer för psykisk ohälsa samt om behoven hos personer med psykiatriska tillstånd, funktionsnedsättningar, komplexa vård- och stödbehov och suicidalitet.

Arbeta för att grundläggande kunskap om psykisk ohälsa och suicidalitet ska finnas i hälso- och sjukvården samt inom tandvården och socialtjänsten

Det behövs ett ökat fokus på arbetet för att grundläggande kunskap om psykisk ohälsa och suicidalitet ska finnas i hälso- och sjukvården samt inom tandvården och socialtjänsten. Det är vanligt med samsjuklighet mellan psykiatriska tillstånd och somatiska sjukdomar eller munhållans sjukdomar, men för många patienter med svåra psykiatriska tillstånd eller psykisk funktionsnedsättning upptäcks detta ofta sent i ett sjukdomsförlopp eller inte alls. Flera grupper med svåra psykiatriska tillstånd eller funktionsnedsättning har en sämre somatiskt hälsa, en ökad risk att avlida i förtid till följd av suicid och död av annan orsak, en ökad risk att utsättas för våld och andra övergrepp och sämre möjligheter att få behandling för allvarliga sjukdomstillstånd inom hälso- och sjukvården än befolkningen i stort. Grundläggande kunskap om psykisk ohälsa, inbegripet psykiska funktionsnedsättningar och suicidalitet, i hälso- och sjukvården samt inom tandvården och socialtjänsten är därför en viktig förutsättning för att personer med olika former av psykisk ohälsa ska få en god vård och omsorg som möter deras behov. I detta arbete behöver även omgivande riskfaktorer för psykisk ohälsa uppmärksammas, såsom utsatthet för våld, kriminalitet eller andra sociala svårigheter.

Fokus för arbetet bör vara att

- personal som möter patienter eller brukare fortsatt utvecklar sin kunskap för att
 1. uppmärksamma tecken på psykisk ohälsa eller varningssignaler om suicidalitet för att vid behov kunna hänvisa personen till rätt vård- och stödinstant
 2. förstå att psykisk ohälsa kan komma till uttryck på olika sätt hos exempelvis barn och unga, äldre personer, kvinnor och män och personer med intellektuell-, psykisk- eller neuropsykiatrisk funktionsnedsättning
 3. anpassa behandling och omvårdnad efter eventuella funktionsnedsättningar som psykiatriska tillstånd medför
 4. bemöta personer med psykiatriska tillstånd eller särskild risk för att utveckla sådana på ett adekvat sätt
- verksamheter som möter personer med psykiatriska tillstånd och funktionsnedsättning utvecklar arbetssätt för att identifiera eventuell somatisk sjuklighet hos personer med psykiatriska tillstånd och funktionsnedsättning och säkerställer att dessa personer får adekvat behandling för sin somatiska sjuklighet
- verksamheter som möter personer med psykiatriska tillstånd stärker det hälsofrämjande och förebyggande arbetet, exempelvis i förhållande till hjärt- och kärlsjukdom, cancer, diabetes, kroniska lungsjukdomar och utsatthet för eller utövande av våld
- verksamheter fortsatt verkar för att öka kunskaperna om psykisk ohälsa och funktionsnedsättningar och samsjuklighet hos icke-legitimerad personal inom äldreomsorgen, verksamheter för personer med funktionsnedsättning och på hem för vård eller boende (HVB) men även hos personal inom berörda statliga myndigheter.

På ett ändamålsenligt sätt öka patient- och brukarinflytande i vården och omsorgen

Det behövs ett ökat fokus på att stärka patient- och brukarinflytandet i vården och omsorgen. Dialog med och feedback från patienter, brukare och anhöriga eller andra närstående skapar bättre förutsättningar för verksamheter att planera och genomföra insatser som utgår från patientens eller brukarens faktiska behov. Detta gäller såväl insatser till enskilda patienter eller brukare som kvalitets- och patientsäkerhetsarbete på verksamhets- eller systemnivå. Att patienter och brukare medverkar i planering och genomförande samt har inflytande över beslut och insatser som rör det egna livet ökar också deras självförtroende, förändrar självbilden och kan även leda till att professionella får en annan syn på patienterna och brukarna. Det kan också vara viktiga faktorer för möjligheten att återhämta sig från psykisk ohälsa. För att uppnå delmålet om vård och omsorg som möter patienters och brukares behov behöver hälso- och sjukvårdens och socialtjänstens personal ha ett personcentrerat och individanpassat förhållningssätt, integrera patienternas och brukarnas erfarenheter och förväntningar i vård- och omsorgsarbetet och se dessa som en betydelsefull tillgång i kvalitets- och patientsäkerhetsarbetet.

Fokus för arbetet bör vara att

- planera, utforma och genomföra vård- och stödinsatser i samråd med patienter och brukare och eventuellt deras anhöriga eller andra närstående
- beakta patienters, brukares, anhörigas och andra närståendes åsikter om kvalitet och patientsäkerhet vid verksamhetsutveckling och utformning av insatser inom kommuner och regioner
- involvera företrädare för patienter, brukare, anhöriga och andra närstående i dialoger med beslutsfattare där de kan bidra till ökad förståelse för patienters och brukares behov samt förbättrade insatser inom vård och omsorg
- utveckla former, metoder och strukturer för patient- och brukarinflytande och för patient- och brukarutvärdering av vård och omsorg, och integrera dem i verksamheternas systematiska förbättringsarbete
- skapa goda förutsättningar för patienter, brukare, anhöriga och andra närstående att vara delaktiga i vården och omsorgen, och i detta särskilt beakta personer som har svårt att få sina röster hörda såsom barn och unga, äldre personer, personer med svåra psykiatriska tillstånd och, funktionsnedsättningar samt personer som lever i hemlöshet eller personer som utsatts för våld.

Sida 53 av 180

Utveckla hälso- och sjukvårdens och socialtjänstens hälsofrämjande och förebyggande arbete

Det behövs ett ökat fokus på att utveckla hälso- och sjukvårdens och socialtjänstens hälsofrämjande och förebyggande arbete. Effektiva och kunskapsbaserade främjande och förebyggande insatser i hälso- och sjukvården och socialtjänsten kan, förutom att minska lidande och förbättra hälsa och livskvalitet hos personer med psykiatriska tillstånd, även bidra till att minska framtida behov av vård- och omsorg. Främjande och förebyggande insatser kan därmed bidra till att samhällets resurser används mer kostnadseffektivt. Hälso- och sjukvården liksom socialtjänsten har en särskilt viktig del i detta arbete och det hälsofrämjande och förebyggande arbetet behöver därför genomsyra verksamheternas praktik, organisation och struktur samt integreras med övrigt förebyggande och främjande arbete, såsom det brottsförebyggande arbetet, arbetet med alkohol, narkotika och spel om pengar samt det våldsförebyggande arbetet.

Fokus för arbetet bör vara att

- utveckla ett hälsofrämjande förhållningssätt i hälso- och sjukvården och stärka det hälsofrämjande och förebyggande arbetet i hela vårdkedjan
- arbeta för att ett hälsofrämjande förhållningssätt präglar hälso- och sjukvårdens förebyggande insatser liksom behandling, rehabilitering, uppföljning, råd och stöd, egenvård och befolkningsinriktade insatser
- arbeta för att hälso- och sjukvårdens sjukdomsförebyggande uppdrag tydligt framgår i avtal, handlingsplaner, rutiner och uppföljningar
- arbeta för att medarbetare inom hälso- och sjukvården utvecklar kompetens och får förutsättningar för att bedriva en hälsofrämjande och förebyggande hälso- och sjukvård
- utveckla det hälsofrämjande och förebyggande arbetet inom hälso- och sjukvården och verka för att detta riktas till alla människor, även äldre personer samt de med svåra psykiatriska tillstånd eftersom ohälsa-

samma levnadsvanor kan innebära större hälsorisker för vissa personer med psykiatriska tillstånd än för andra grupper

Skr. 2024/25:77

- utveckla socialtjänstens förebyggande arbete på samhälls-, grupp- och individnivå
- integrera det förebyggande perspektivet i alla verksamheter inom socialtjänsten
- säkerställa en samordnad kunskapsutveckling samt spridning och implementering av kunskapsbaserade förebyggande metoder och arbetssätt i berörda verksamheter inom socialtjänsten.

Sida 54 av 180

Förbättra tillgängligheten till vård och omsorg och göra den mer jämlik

Det behövs ett ökat fokus på att förbättra tillgängligheten till hälso- och sjukvården och socialtjänsten för att göra den mer jämlik. Detta då en god tillgänglighet och en jämlik vård och omsorg är avgörande för att tillgodose patienters eller brukares behov. Det handlar bl.a. om att minska de geografiska skillnaderna och skillnaderna i insatser mellan olika grupper men också att stärka tillgängligheten till dels den specialiserade psykiatriska vården, dels till primärvårdsnivån, inbegripet första linjens vård för barn och unga med mild till måttlig psykisk ohälsa. Andra aspekter av tillgänglighet till vård och stöd avser att säkerställa att utbudet av insatser möter behoven, att det finns tillgång till vårdpersonal med rätt kompetens och att det finns information som patienter lätt kan hitta, förstå och använda i syfte att behålla, främja eller förbättra sin hälsa. Alla dessa aspekter är angelägna att beakta i arbetet med att utveckla vården och omsorgen för personer med olika former av psykisk ohälsa.

Det behöver bli enklare att få rätt insats av rätt aktör

Personer i behov av vård och stöd för psykisk ohälsa behöver enkelt kunna hitta information om var man kan söka hjälp. Sådan information bör vara lättillgänglig och anpassad efter olika gruppers möjlighet och förmåga att ta till sig information, inte minst äldre personer, personer med funktionsnedsättning eller personer som befinner sig i ett digitalt utanförskap. Det är också viktigt att utveckla enklare ingångar till hälso- och sjukvården och socialtjänsten vid psykisk ohälsa. Sådana ingångar, som bör kunna ske via digitala plattformar, telefon eller besök på fysiska mottagningar, behöver utvecklas för att tillhandahålla snabb bedömning och vid behov inleda en vård- eller omsorgskontakt direkt, utan remittering, behovsprövning eller hänvisning till andra instanser. Sådana ingångar kan bidra till att hälso- och sjukvårdens och socialtjänstens resurser används mer effektivt och säkerställa att patienter och brukare får rätt insatser av rätt aktör i vårdkedjan.

Fokus för arbetet bör vara att

- samla och tillgängliggöra information om tillgängliga vård- och stödinsatser och var man vid behov ska vända sig för att få hjälp
- förenkla möjligheterna att komma i kontakt med hälso- och sjukvården och socialtjänsten bl.a. när det gäller att boka, avboka och omboka besök

- utveckla enkla ingångar och verksamheter som erbjuder bedömning, triagering och tidiga insatser vid psykisk ohälsa – inbegripet professionella råd, vägledning och stöd till egenvård
- utveckla befintliga ingångar till hälso- och sjukvården och prehospitla akutsjukvårdsresurser.

Sida 56 av 1780

Primärvården behöver bli bättre på att främja psykisk hälsa och förebygga och hantera psykisk ohälsa

Det är särskilt angeläget att specialistpsykiatrins resurser i första hand riktas till de patienter som har störst behov av vård. Därför behöver primärvården, som utförs av såväl kommuner, regioner som privata utförare, bli bättre på att arbeta hälsofrämjande och förebyggande samt upptäcka, diagnostisera och behandla lindriga och måttliga psykiatriska tillstånd, inklusive samsjuklighet och skadligt bruk och beroende.

Fokus för arbetet bör vara att

- arbeta för att frågor om psykisk hälsa ska inkluderas vid olika hälsofrämjande och förebyggande kontakter, t.ex. på ungdomsmottagningar, inom mödra- och barnhälsovården, den regionala och kommunala hälso- och sjukvården och skolan och dess elevhälsa
- verka för att det finns både grundläggande och särskild kompetens i såväl regional som kommunal primärvård för att erbjuda tidiga insatser och omhändertar svåra och ihållande psykiska besvär, såsom vid ätstörningsproblematik, samt lindriga och måttliga psykiatriska tillstånd, t.ex. genom behandling av psykologer, sjuksköterskor och allmänläkare.

Resurserna inom specialistpsykiatri behöver användas mer effektivt

Specialistpsykiatrins resurser behöver användas mer effektivt för att öka tillgängligheten till vård- och stödinsatser i olika delar av hälso- och sjukvården.

Fokus för arbetet bör vara att

- utveckla konsultationsstöd från specialistpsykiatri till primärvårdens verksamheter, liksom till elevhälsans medicinska insatser för att patienter ska få adekvat vård vid psykisk ohälsa tidigt i ett sjukdomsförlopp inom primärvården
- utveckla konsultationsstöd från specialistpsykiatri till primärvårdens och specialistvårdens somatiska verksamheter för att öka möjligheterna att ge god vård till patienter vars psykiatriska problematik påverkar somatisk utredning, vård och behandling, liksom till patienter med långvarig psykiatrisk tillstånd och samtidig kroppslig sjukdom
- utveckla vård- och stödinsatser för patienter vars psykiatriska tillstånd inte är möjliga att bota och i detta fokusera på att optimera deras funktionsförmåga, minska risken för att de ska skada sig själva eller andra och säkerställa att de kan vara delaktiga i samhället.

Innovativa arbetssätt kan frigöra personalresurser som i högre utsträckning behövs för patientnära arbete och därmed öka tillgängligheten till vård- och stödinsatser.

Fokus för arbetet bör vara att

- utöka vård- och stödutbudet med innovativa sätt att förmedla vård- och stödinsatser på, t.ex. genom gruppbehandlingar eller självhjälpsprogram.
- påskynda, stärka och stödja den digitala omställningen inom hälso- och sjukvården och socialtjänsten för att
 1. tillhandahålla digitala sätt att förmedla kvalitetssäkrade vård- och stödinsatser på, oavsett var i landet patienten eller brukaren befinner sig
 2. effektivisera personalens arbetsuppgifter
 3. säkerställa goda kontaktvägar och ett likvärdigt vårdutbud även till personer som inte kan ta del av anpassad digital vård.

Öka tillgängligheten till vård- och stödinsatser för jämlik vård och omsorg

För att vård- och stödinsatserna ska nå ut och vara effektiva för olika grupper i samhället är det angeläget att stärka personalens kompetens att bemöta, bedöma samt planera och genomföra sådana insatser utifrån olika gruppers specifika erfarenheter, behov och förutsättningar. Det finns också skäl att utveckla arbetet för att nå de grupper som i lägre utsträckning än andra söker och får vård och stöd vid psykiska ohälsa, t.ex. personer med samsjuklighet samt vissa grupper med förhöjd risk för att utveckla psykisk ohälsa.

Fokus för arbetet bör vara att

- utveckla tillgängligheten till digitala tjänster som är anpassade efter olika gruppers behov och förutsättningar
- förbättra personalens bemötande och stärka kompetens att ge patienter och brukare relevant och tydlig information som dessa kan ta till sig
- utveckla personalens kompetens att, i det patient- och brukarnära arbetet, ta hänsyn till patientens eller brukarens specifika erfarenheter, behov och förutsättningar.

Utveckla och öka uppföljningen och utvärderingen av insatser till patienter och brukare

Det behövs ett fokus på att utveckla och öka uppföljningen och utvärderingen av insatser till patienter och brukare. Behandlingar och stödinsatser till enskilda patienter och brukare följs upp och utvärderas i alltför liten utsträckning, vilket ger bristande kunskap om hur effektiva insatserna är. Det hindrar bl.a. att patienter erbjuds effektivare insatser, kan innebära patientsäkerhetsrisker och medför att hälso- och sjukvårdens eller socialtjänstens kvalitet på verksamhetsnivå inte kan utvärderas på ett fullgott sätt, vilket kan hindra ett ändamålsenligt förbättringsarbete. En ökad uppföljning och utvärdering av insatser till patienter och brukare är därför ett viktigt steg i att stärka och utveckla vården och omsorgen för personer med olika former av psykisk ohälsa, i synnerhet de med psykiatriska tillstånd.

Fokus för arbetet bör vara att

- stärka och utveckla strukturer för en ändamålsenlig uppföljning inom hälso- och sjukvårdens och socialtjänstens verksamheter, med fokus på utfall. Detta innebär att stärka kompetensen och kapaciteten i alla led, från att systematiskt följa upp vård och omsorg för patienter och brukare till att registrera och sammanställa data på ett ändamålsenligt sätt och senare utveckla verksamheterna baserat på dessa data
- systematiskt följa upp individuella vård- och stödinsatser för att se om de haft avsedd effekt, behöver justeras eller ersättas och sammanställa resultat av individbaserade systematiska uppföljningar för att öka kunskapen och utveckla verksamheter
- systematiskt följa upp samverkan kring patienten eller brukaren som del av uppföljningar och utvärderingar av behandlingar och stödinsatser till enskilda patienter och brukare
- stärka och utveckla nationell samordning och stöd till kommuners och regioners arbete med individbaserade systematiska uppföljningar; exempelvis genom att
 1. ta fram ändamålsenliga indikatorer och utfallsmått i samarbete 2. med företrädare för patienter och brukare
 2. utveckla de nationella kvalitetsregistren inom specialistpsykiatri och primärvården.
- utveckla digitala plattformar där patienter och brukare kan skatta utfall av insatser och behandling samt utvärdera vården och omsorgen.

Utveckla en effektiv samverkan som har patienters och brukares behov i centrum

Det behövs ett ökat fokus på att utveckla en effektiv samverkan som har patienters och brukares behov i centrum. Sverige har ett komplext vård- och stödsystem med många aktörer som ansvarar för att ge insatser av olika slag till personer med psykiatriska tillstånd. Detta ställer höga krav på en välfungerande samverkan och samordning mellan olika verksamheter inom och mellan hälso- och sjukvården, socialtjänsten, statliga myndigheter samt civilsamhället. En välfungerande och effektiv samverkan kring enskilda personer bygger förtroende för enskilda verksamheter och välfärdssamhället i stort. Det är särskilt angeläget att olika aktörer planerar sina insatser utifrån personens samlade behov, snarare än utifrån enskilda diagnoser och medicinska eller andra specialiteter.

Fokus för arbetet bör vara att

- stärka samarbetet mellan olika verksamheter och professioner så att vård- och stödinsatserna blir mer sammanhållna, från upptäckt till uppföljning, och att personer upplever att deras behov och tillstånd beaktas och handläggs personcentrerat och individanpassat och utifrån ett helhetsperspektiv
- tydliggöra och formalisera strukturer för och organisering av samverkan mellan olika aktörer
- intensifiera satsningar på multidisciplinära team där personal inom hälso- och sjukvården och socialtjänsten tillsammans och med patienten eller brukaren planerar insatser, t.ex. genom den individuella planen (s.k. SIP) som ska upprättas när den enskilde har behov av insatser både från hälso- och sjukvården och socialtjänsten

- utveckla rutiner och arbetssätt samt en effektiv och välfungerande samverkan mellan hälso- och sjukvården och inrättningar så som särskilda ungdomshem vid Statens institutionsstyrelse (SiS), psykiatrisk tvångsvård och rättspsykiatri, polisarrest, häkten, fängelser och förvar för att personer med psykiatriska tillstånd, som genom tvångslagstiftning blir placerade i familjehem eller låsta miljöer, får den psykiatriska och somatiska vård de behöver, oavsett var i landet de befinner sig under placeringen
- förbättra arbetet med SIP så att relevanta aktörer har rätt att initiera SIP-möten, att patientens eller brukarens behov står i centrum för och att patienten eller brukaren involveras i planeringen av vård och stödinsatser och att planeringen mynnar ut i ett åtagande från alla berörda inom hälso- och sjukvården, socialtjänsten och andra verksamheter som erbjuder stödinsatser
- arbeta för att personer med kroniska psykiatriska tillstånd får habiliterande insatser för bästa möjliga funktionsförmåga och deltagande i samhället, exempelvis att kunna ha en meningsfull sysselsättning, delta i sociala aktiviteter och ta del av kultur och fysisk aktivitet
- arbeta för att personliga ombud och vård- och stödsamordnare finns tillgängliga i hela landet och kan bidra till att minimera risken för att insatser uteblir
- öka kunskap om och användning av möjligheter att vid behov, inom ramen för befintlig lagstiftning, utbyta relevant information mellan olika berörda aktörer på ett ändamålsenligt sätt samt identifiera sammanhang där lagstiftningen kan hindra effektiv samverkan.

Utveckla stödet till anhöriga och andra närstående till personer med psykiatriska tillstånd samt till efterlevande

Det behövs ett ökat fokus på att utveckla stödet till anhöriga och andra närstående till personer med psykiatriska tillstånd samt till efterlevande till personer som har avlidit i suicid. Anhöriga och närstående till personer med psykiatriska tillstånd eller suicidalitet utför många gånger ett stort och krävande arbete som innefattar praktiska, organisatoriska och emotionella utmaningar, särskilt om välfärdens insatser inte fungerar som de ska eller inte är samordnade. De anhörigas ansvar kan också bli tungt, upplevas som ofrivilligt och på sikt inverka negativt på livet, den fysiska och psykiska hälsan, ekonomin och livskvaliteten. Barn och efterlevande till personer som har avlidit i suicid är i detta sammanhang särskilt utsatta. Suicid drabbar många människor kring den som avlidit och kan leda till både sämre psykisk hälsa och högre suicidrisk hos de efterlevande. Förutom föräldrar, barn, syskon och släktingar kan suicid t.ex. påverka vänner, arbets- eller studiekamrater samt professioner och annan personal inom olika verksamheter mycket negativt vilket behöver uppmärksammas i arbetet.

Fokus för arbetet bör vara att

- utveckla anhörigperspektivet inom hälso- och sjukvården och socialtjänsten och säkerställa att de anhöriga eller andra närstående har tillgång till stöd som är utformat efter individuella behov

- tydliggöra ansvarsfördelningen mellan socialtjänst och hälso- och sjukvård för olika delar av anhörigstödet
- särskilt beakta barn som är anhöriga
- utveckla stödet till efterlevande och i arbetet beakta efterlevandes brett perspektiv.

Sida 59 av 180

Arbeta för en trygg och meningsfull heldygnsvård och tvångsvård som främjar återhämtning

Det behövs ett ökat fokus på att arbeta för en trygg och meningsfull heldygnsvård och tvångsvård som främjar återhämtning. Vid tvångsvård har samhället ett extra stort ansvar för patienternas trygghet eftersom det kan vara en svår upplevelse för patienten. Många känner sig otrygga på psykiatriska avdelningar och upplever att hot och våld är vanligt förekommande, vilket även kan innebära arbetsmiljöproblem för personer som arbetar inom verksamheter som bedriver heldygnsvård eller tvångsvård. Liknande beskrivningar gäller även för barn och unga som vårdas på Statens institutionsstyrelses särskilda ungdomshem. Det är inte acceptabelt att det förekommer kränkningar, våld och övergrepp inom den statliga institutionsvården, på hem för vård eller boende, samt inom den psykiatriska tvångsvården. Att säkra en trygg och meningsfull heldygnsvård och tvångsvård samt institutionsvård som främjar återhämtning är därför mycket angeläget. Personer som tvångsvårdas för skadligt bruk eller beroende har ofta också psykiatriska vårdbehov som inte tillgodoses inom ramen för den vård som ges i dag. Vårdkedjan mellan insatser som ges före, under och efter vårdtiden brister många gånger och det behöver uppmärksammas i arbetet.

Fokus för arbetet bör vara att

- ta fram nationella rekommendationer om heldygnsvårdens och tvångsvårdens innehåll
- förbättra patienternas vistelse på psykiatriska avdelningar, SiS-hem samt HVB och skapa en trygg och meningsfull vård genom att utveckla
 1. behandlingsinnehållet, för att patienterna ska uppleva att vården är ändamålsenlig och stärker deras egna resurser för återhämtning och ökad hälsa
 2. den fysiska vårdmiljön, så att den känns trygg och upplevs främja återhämtning och bidra till att svåra situationer kan undvikas
 3. den psykosociala vårdmiljön, så att patienterna får ett respektfullt och inkluderande bemötande som bidrar till att svåra situationer inte eskalerar
 4. utbudet av meningsfulla aktiviteter och sociala sammanhang under vårdtiden
 5. arbetet med att systematiskt och långsiktigt följa upp och förebygga tvångsåtgärder, bl.a. genom att analysera situationer där tvångsåtgärder använts, lyssna på patienternas erfarenheter av tvångsåtgärder, och utveckla arbetet med att aktivt minska hot och våld och övergrepp mot både personal och patienter.
 6. tillsynen, för att den ska bedrivas strategisk, effektivt och enhetligt i syfte att säkerställa att brister uppmärksammas och åtgärdas samt att resultat från tillsynen används i det löpande förbättringsarbetet

- genomföra insatser för att förebygga och minimera behovet av tvångsåtgärder inbegripet insatser för att de tvångsåtgärder som behöver vidtas, t.ex. till följd av fara för patientens liv eller hälsa, genomförs så skonsamt och respektfullt som möjligt.

Skr. 2024/25:77

Sida 60 av 180

2.4.6 Delmål 6 – Stärkt suicidpreventivt arbete

Delmål 6: Stärkt suicidpreventivt arbete.

Detta är särskilt prioriterat:

- Fånga upp personer i svåra livssituationer tidigt för att minska sociala och ekonomiska riskfaktorer kopplade till suicid och suicidförsök.
- Tillhandahålla en säker vård och omsorg vid risk för suicid.
- Minska åtkomst till metoder och medel för suicid.
- Samordna insatser vid akuta suicidala händelser.
- Minska stigmatiseringen och öka kunskapen om suicid och suicidalitet.
- Utveckla stödet till personer som har begått suicidförsök, anhöriga vid suicidförsök och till efterlevande efter suicid.

Delmålet om ett stärkt suicidpreventivt arbete syftar till att skapa förutsättningar för att de suicidpreventiva frågorna lyfts högre på agendan av alla berörda samhällsaktörer. Delmålet syftar också till att kraftfullt minska antalet suicid och att stödet till personer som har begått suicidförsök liksom anhöriga och efterlevande stärks. Orsakerna bakom både fullbordade suicid och suicidförsök är ofta flera och komplexa. Det kan röra sig om allvarlig psykisk ohälsa, men även om andra faktorer såsom exempelvis allvarlig somatisk sjukdom, olika trauman, svåra livshändelser, såsom att ha utsatts för våld, eller ett bristande socialt nätverk och ofrivillig ensamhet. Det suicidpreventiva arbetet har under lång tid haft stort fokus på arbetet inom hälso- och sjukvården, främst psykiatri. För ett effektivt och strategiskt suicidpreventivt arbete, som skapar förutsättningar för att ingen ska behöva hamna i en situation där den enda utvägen upplevs vara självmord, behöver dock hela samhällets resurser användas i arbetet. Då psykisk hälsa, ohälsa och suicid har många gemensamma skydds- och riskfaktorer är strategin i sin helhet, med alla delmålen, en viktig del i det suicidpreventiva arbetet. Det sjätte delmålet om stärkt suicidpreventivt arbete lägger dock särskilt fokus på insatser som mer specifikt är riktade just mot att förebygga suicid.

För att uppnå detta delmål bör följande särskilt prioriteras.

Fånga upp personer i svåra livssituationer tidigt för att minska sociala och ekonomiska riskfaktorer kopplade till suicid och suicidförsök

Det behövs ett ökat fokus på att fånga upp personer i svåra livssituationer tidigt för att minska sociala och ekonomiska riskfaktorer kopplade till suicid och suicidförsök. En betydande andel av de som försökt ta sina liv har i olika studier konstaterats ha en depression eller ett ångesttillstånd, schizofreni eller andra psykiatriska tillstånd. Bakom en suicidhandling

finns dock inte alltid ett psykiatriskt tillstånd, utan även andra kriser kan vara en utlösande faktor, såsom somatiska tillstånd eller svåra livshändelser. Ett verkningsfullt suicidpreventivt arbete bör därför inriktas på att fånga upp personer i svåra livssituationer tidigt för att **Sida 6 av 180** och ekonomiska riskfaktorer kopplade till suicid och suicidförsök. Detta genom att skapa förutsättningar för goda och jämlika livsvillkor och trygga miljöer samt minska riskfaktorer för psykisk ohälsa och suicid och mildra de negativa konsekvenserna av dessa. Det suicidförebyggande arbetet kräver både engagemang och samverkan såväl inom och mellan olika verksamheter som med andra berörda aktörer.

Fokus för arbetet bör vara att

- verka för att förebygga och minimera negativa konsekvenser i form av psykisk ohälsa av t.ex. överskuldsättning, våld, brottslighet, ofrivillig ensamhet och skadligt bruk eller beroende
- snabbt fånga upp personer med en svår livssituation och se till att de får ett bra bemötande och lämpligt stöd
- öka människors förmåga att hantera livets motgångar och utmaningar, exempelvis genom att skapa förutsättningar för att stärka människors möjlighet att kunna stå emot och klara av förändringar redan i barndomen
- integrera suicidpreventivt arbete med andra närliggande områden såsom arbetet med alkohol, narkotika, dopning, tobak och spel om pengar, samsjuklighet samt arbetet med patientsäkerhet.

Tillhandahålla en säker vård och omsorg vid risk för suicid

Det behövs ett ökat fokus på att tillhandahålla en säker vård och omsorg vid risk för suicid. I alla delar inom hälso- och sjukvården finns patienter med risk för suicid. En tredjedel av alla som tar sitt liv har en pågående kontakt med den psykiatriska vården, men betydligt fler har haft kontakt med övrig hälso- och sjukvård samt med verksamheter inom socialtjänsten. Alla delar av hälso- och sjukvården och socialtjänsten behöver därför ha kunskap om suicidalitet, suicidprevention och om hur personer med sårbarhet i form av riskfaktorer för suicid kan bemötas. Likaså är det viktigt att individanpassade medicinska, psykologiska och psykosociala insatser sätts in så tidigt som möjligt vid tecken på psykisk ohälsa, särskilt för riskgrupper. Detta för att förebygga utveckling av, försämring eller återinsjuknande i ett psykiatriskt tillstånd eller annat som kan medföra risk för suicidalitet. Detta gäller särskilt för personer i kris eller med komplexa psykiatriska tillstånd.

Fokus för arbetet bör vara att

- öka lärandet inom ramen för det systematiska kvalitets- och patientsäkerhetsarbetet som är ett viktigt sätt att skapa förutsättningar för att minska suicidhandlingar och en grundläggande del i verksamhetsutvecklingen i hälso- och sjukvård och socialtjänst
- kartlägga och minska risker och brister i vård- och omsorgskedjan för att underlätta för säkra övergångar och främja samarbete mellan aktörer
- systematiskt följa upp suicidförsök eftersom tidigare suicidförsök är den enskilt starkaste riskfaktorn för suicid

- utveckla, utvärdera och i hela landet införa vård- och behandlingsinsatser som är specifikt inriktade på att minska suicidalt beteende, exempelvis säkerhets- eller krisplaner.

Skr. 2024/25:77

Sida 62 av 180

Minska åtkomst till metoder och medel för suicid

Det behövs ett ökat fokus på att minska åtkomst till medel och metoder för suicid. Det handlar både om insatser som skapar skyddande miljöer och om insatser som begränsar tillgången till medel och metoder för att genomföra suicidala handlingar. Den fysiska samhällsplaneringen och arbetet med säkerhetsåtgärder i transportsystemet är, vid sidan av andra åtgärder, viktiga i sammanhanget.

Fokus för arbetet bör vara att

- minska åtkomsten till medel och metoder för suicid i riskmiljöer inomhus, t.ex. låsta institutionsmiljöer såsom häkten och förvar), på sjukhus och utomhus, exempelvis genom intrångsskydd och fysiska barriärer vid järnvägar
- minska åtkomsten till andra medel och metoder som används i suicidsyfte, såväl produkter som får köpas, konsumeras och användas under reglerade former såsom förskrivna läkemedel och vapen, samt produkter som är olagliga, såsom narkotika
- utveckla och lyfta fram stödjande och förebyggande innehåll i digitala miljöer, för att minska påverkan av suiciduppmuntrande kommunikation.

Samordna insatser vid akuta suicidala händelser

Det behövs ett ökat fokus på att samordna insatser vid akuta suicidala händelser. Vid akuta suicidala händelser är inte sällan ett stort antal aktörer involverade, såsom SOS Alarm och övriga berörda larmcentraler, polisen, hälso- och sjukvården samt den kommunala räddningstjänsten. Kartläggningar visar att det finns brister i samordningen och samverkan i situationer som kräver deltagande av flera blåljusaktörer. Särskilt tydligt är detta vid t.ex. larm om hotande suicid eller omhändertagande av personer med allvarlig psykisk ohälsa eller samsjuklighet. För att säkerställa ett ändamålsenligt omhändertagande för den enskilde behöver insatserna vid akuta suicidala händelser samordnas och samverkan mellan berörda aktörer förbättras.

Fokus för arbetet bör vara att

- arbeta för att aktörer som involveras vid larm om akuta suicidala händelser har god kompetens, ett gott bemötande och gemensamma arbetssätt, exempelvis larmcentral, polis, ambulanssjukvård, psykiatriska vårdresurser och kommunal räddningstjänst
- verka för att aktörer med särskild kompetens kring suicidalitet, såsom hälso- och sjukvården, i större utsträckning än i dag involveras i omhändertagandet av personer i suicidrisk utanför sjukhus.

Minska stigmatiseringen och öka kunskapen om suicid och suicidalitet

Det behövs ett ökat fokus på att minska stigmatiseringen och öka kunskapen om suicid och suicidalitet. En stor utmaning i det suicidpreventiva

arbetet är att suicid ofta omgärdas av tystnad och rädsla, vilket kan hindra både medmänskligt och professionellt stöd. Det förekommer också stigmatiserande attityder mot personer med psykiatriska tillstånd och suicidalitet, hos allmänheten och professionen, vilket kan förvärra tillståndet och öka risken för suicid. Den drabbade kan dessutom själv börja tro på omgivningens fördomar, så kallad självstigmatisering. För att minska stigmatiseringen och tystnaden runt suicid, behövs kunskaps- höjande insatser till allmänheten men också till professionen inom människonära yrkesgrupper, om suicidprevention och om hur personer med sårbarhet i form av riskfaktorer för suicid kan bemötas. Sådana insatser behöver involvera personer med egen erfarenhet av suicidalitet.

Fokus för arbetet bör vara att

- information om suicid och suicidalitet kommuniceras brett till allmänheten, för att medmänniskor ska ha bättre förutsättningar för att kunna stödja eller vägleda personer i kris
- öka kunskapen och kompetensen om riskgrupper, tecken på suicidrisk och bemötande hos de som i sin yrkesutövning kan möta personer med suicidrisk, exempelvis personal inom hälso- och sjukvård, socialtjänst och skola samt larmoperatörer, poliser, ambulanspersonal och personal i kommunal räddningstjänst
- öka kunskapen om vikten av att framställning och rapportering av suicid sker på ett ansvarsfullt sätt, för att öka allmänhetens kunskaper och minska stigmatiseringen
- ta vara på erfarenhet och kunskap hos patienter, brukare och anhöriga eller andra närstående, exempelvis genom ökat stöd till och samverkan med och mellan civilsamhällets organisationer.

Utveckla stödet till anhöriga och andra närstående vid suicidförsök och till efterlevande efter suicid

Det behövs ett ökat fokus på att utveckla stödet till anhöriga och andra närstående vid suicidförsök och till efterlevande efter suicid. En förlust genom suicid kan vara särskilt komplex och traumatisk för de efterlevande, och sorgeprocessen försvåras ofta ytterligare av det tabu som finns runt suicid. För de närstående kan förlusten leda till både sämre psykisk och fysisk hälsa men också högre suicidrisk. Efterlevande till personer som avlidit i suicid är en särskilt sårbar grupp som behöver både praktiskt och emotionellt stöd. Efterlevande till personer som avlidit genom suicid är därför en särskilt viktig grupp att uppmärksamma. Många anhöriga och andra närstående till personer som har gjort suicidförsök liksom efterlevande till personer som har avlidit i suicid upplever att deras behov av vård och stöd inte alltid tillgodoses. Insatser för att erbjuda stöd till anhöriga och andra närstående samt till efterlevande bör ses som en viktig del i det suicidpreventiva arbetet. Utveckling av strukturerade arbetssätt för att stödja efterlevande pågår i Sverige men stödet är ojämlikt över landet och en stor del av stödet utgörs fortfarande av civilsamhällets insatser. Det saknas också forskning om förebyggande insatser och effekter av insatser som är specifikt riktade till efterlevande efter suicid.

Fokus för arbetet bör vara att

- öka kunskapen om efterlevande efter suicid och deras behov av stöd, särskilt hos yrkesverksamma som kommer i kontakt med efterlevande men även i samhället i stort
- arbeta för att stöd till anhöriga och andra närstående till personer som har gjort suicidförsök liksom till efterlevande till personer som har avlidit i suicid erbjuds mer systematiskt och mer jämlikt i landet, oavsett om det erbjuds av offentliga aktörer eller civilsamhällets aktörer och oavsett om stödet gäller i det akuta skedet eller långsiktigt
- särskilt beakta behoven bland barn vars förälder eller någon annan vuxen som barnet varaktigt bor tillsammans med har gjort suicidförsök eller plötsligt har avlidit i suicid.

Skr. 2024/25:77

Sida 64 av 180

2.4.7 Delmål 7 – Stärkt kunskapsutveckling inom området psykisk hälsa och suicidprevention

Delmål 7: Stärkt kunskapsutveckling inom området psykisk hälsa och suicidprevention.

Detta är särskilt prioriterat:

- Utveckla forskning för kunskapsutveckling inom alla delmål i strategin.
- Verka för en närmare koppling mellan forskning, policy och praktik.
- Förbättra möjligheterna till uppföljning.
- Utveckla digitala verktyg för enskilda personer och samhällsaktörer.
- Utöka det internationella samarbetet och kunskaps- och erfarenhetsutbytet.

Delmålet om en stärkt kunskapsutveckling inom området psykisk hälsa och suicidprevention syftar till att säkerställa ett effektivt och ändamålsenligt arbete för att genom forskning och kunskapsutveckling förbättra insatserna för individ, profession och samhälle. Kunskapsutveckling kan ske på många olika sätt; genom forskning, förmedling och tillämpning av forskning och tekniker samt genom innovationer. Kunskapsutveckling kan också ske genom dialog, erfarenhetsutbyte och samverkan mellan olika aktörer och mellan olika länder. Att använda den unika kunskap och de insikter som personer med erfarenhet av egen psykisk ohälsa eller deras anhöriga och närstående har och att involvera dem i forskning, t.ex. genom medborgarforskning och andra inkluderande arbetssätt, är vid sidan av verksamhetsutveckling och förbättrad uppföljning, en viktig del i kunskapsutvecklingen. Det finns behov av kunskapsutveckling inom samtliga delmål i strategin och en samlad riktning för kunskapsutvecklingen inom psykisk hälsa och suicidprevention. Detta kräver en utvecklad samverkan mellan forsknings-utförare, forskningsfinansiärer och andra samhällsaktörer.

För att uppnå detta delmål bör följande särskilt prioriteras.

Utveckla forskning för kunskapsutveckling inom alla delmål i strategin

Det behövs ett ökat fokus på att utveckla forskning för kunskapsutveckling inom alla delmål i den nationella strategin. Psykisk hälsa påverkas av många faktorer på samhällsnivå, i människors omgivning, och individuella faktorer. Därför behöver forskningen ha motsvarande bredd med grundforskning, behovsmotiverad forskning och forskningsbaserad innovation som kompletterar varandra. Det är centralt att stimulera till tvärsektoriell, tvärvetenskaplig och praktisknära forskning med främjande och förebyggande ansats eller behandlande och rehabiliterande ansats där olika vetenskapsområden som exempelvis humaniora, samhällsvetenskap, medicin och hälsa och utbildningsvetenskap integreras. Forskningen inom området psykisk hälsa har stärkts genom olika forskningssatsningar t.ex. det tioåriga nationella forskningsprogram om psykisk hälsa som inrättades 2020 och som drivs av Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd. Detta arbete bör fortsatt prioriteras och kan med fördel kopplas till behoven utpekade i denna strategi. Samtidigt behöver flexibilitet för att hantera eventuella nyuppkomna behov av kunskap säkerställas.

Fokus för arbetet bör vara att

- fortsatt stimulera tvärsektoriell, tvärvetenskaplig och praktisknära forskning med en främjande och förebyggande ansats eller en behandlande och rehabiliterande ansats samt stärka kunskaperna om komplexa förändringsprocesser i samverkan mellan olika samhällsaktörer
- skapa samverkan mellan genomförandet av strategin för psykisk hälsa och suicidprevention och det nationella forskningsprogrammet om psykisk hälsa
- fortsatt följa upp och utvärdera forskningsprogrammet om psykisk hälsa för att framtida insatser och investeringar ska komma samhället till nytta
- fortsatt stärka och utveckla forskningsmiljöer som främjar forsknings-samarbeten och bidrar till högre utbildning samt stimulera forskning av hög kvalitet med nära anknytning till berörda verksamheter.

Verka för en närmare koppling mellan forskning, policy och praktik

Det behövs ett ökat fokus på att genomföra insatser för en närmare koppling mellan forskning, policy och praktik. För att insatser inom området ska vara evidensbaserade, effektiva och kostnadseffektiva är det av avgörande betydelse att forskningsresultat av högsta kvalitet kan implementeras i de verksamheter som berörs. För att öka värdet, nytta och tillämpning av forskning behöver resultaten spridas inom såväl vetenskapssamhället som till de verksamheter som berörs. Öppen vetenskap bidrar till att trovärdig forskning av hög kvalitet finns tillgänglig för alla i hela samhället och ökar möjligheter till ett stärkt och förbättrat samspel mellan policy, praktik och forskning där vetenskapliga resultat kommer till nytta. Exempelvis finns det behov av ökad öppen tillgång till vetenskapliga publikationer och forskningsdata för att forskningsresultaten i högre utsträckning ska tillgängliggöras och kunna tillämpas av andra forskare, men också av myndigheter och andra organisationer. Det är ett

gemensamt ansvar för alla aktörer inom forskningssystemet att bidra till ett öppet vetenskapssystem.

Skr. 2024/25:77

Fokus för arbetet bör vara att

- fortsatt utveckla förutsättningar och incitament för att forskning ska integreras i praktiska verksamheter samt ge professioner och beslutsfattare bättre förutsättningar för att uppmärksamma, tolka och implementera forskningsresultat
- fortsatt tillgängliggöra, sprida och kommunicera forskningsresultat för att de ska komma till användning i policyutveckling
- fortsatt tillgängliggöra vetenskaplig information och utveckla gemensamma plattformar för kommunikation om forskning, så att forskningen mer effektivt kan nå ut i samhället
- fortsatt skapa en närmare koppling mellan forskning, policy och praktik genom ökad dialog och nya samarbetsformer mellan myndigheter med uppdrag inom forskning, analys eller sammanställning och spridning av kunskap med syftet att stärka myndigheternas kunskapsproduktion och minska risken för att de ger otydliga eller direkt motsägelserfulla budskap om olika frågor
- fortsatt utveckla implementeringsstödet till berörda aktörer så att kunskapen om effektiva metoder och arbetssätt används i större utsträckning.

Sida 66 av 180

Förbättra möjligheterna till uppföljning

Det behövs ett ökat fokus på att förbättra möjligheterna till uppföljning. Tillgängliga, tillförlitliga och heltäckande datakällor är en viktig faktor för att kunna följa utvecklingen av psykisk hälsa och suicid i befolkningen. I nuläget finns flera behov av stärkt uppföljning för att bättre förstå utvecklingen inom området, det gäller t.ex. bristen på tillgängliga datakällor för vissa grupper, data från primärvården i hälsodataregister samt datakällor för att följa vissa delar av socialtjänstens insatser.

Fokus för arbetet bör vara att

- följa upp barns och ungas hälsa, inklusive den psykiska hälsan, på ett mer sammanhållet sätt
- utveckla uppföljningen av den psykiska hälsan hos olika grupper i befolkningen så att den är representativ för befolkningen i Sverige.
- följa och stödja utvecklingen av ett nationellt sammanhållet register för primärvårdens insatser
- verka för förbättrad uppföljning inom socialtjänsten.

Utveckla digitala verktyg för enskilda personer och samhällsaktörer

Det behövs ett ökat fokus på att utveckla digitala verktyg för enskilda personer och samhällsaktörer. Digitala verktyg kan göra det lättare att bibehålla psykiskt välbefinnande och förebygga psykiska besvär, exempelvis genom att stötta personer i egenvård och i arbetet med att stärka skyddsfaktorer såsom sömn, stresshantering och fysisk aktivitet. Många personer med psykisk ohälsa behöver insatser från olika aktörer och digitala verktyg kan öka tillgängligheten till olika insatser och underlätta samordningen. Digitaliseringen har kommit olika långt inom

olika delar av området psykisk hälsa och i olika delar av landet och behöver fortsätta.

Fokus för arbetet bör vara att

- utveckla och använda digitala verktyg som hälso- och sjukvårdens förebyggande insatser, så att de t.ex. kan användas för spridning av information eller ge stöd och vägledning som bidrar till att människor får ökad kontroll i vardagen
- dra nytta av ny digital teknik för att arbeta mer effektivt, t.ex. när det gäller att samverka, nå befintliga eller nya målgrupper eller öka tillgängligheten till samhällstjänster och information oberoende av geografisk plats eller tidpunkt.

Sida 67 av 180

Utöka det internationella samarbetet och kunskaps- och erfarenhetsutbytet

Det behövs ett ökat fokus på att utöka det internationella samarbetet och kunskaps- och erfarenhetsutbytet. Psykisk ohälsa har återkommande lyfts som ett prioriterat område av flera internationella organ och länge pekats ut som en av de stora framtidsutmaningarna. Även det suicidpreventiva arbetet lyfts också allt oftare i dessa sammanhang som en angelägen folkhälsofråga. Det behövs ett aktivt engagemang vad gäller kunskaps- och erfarenhetsutbyte internationellt och inom EU. Detta för att öka takten i utvecklingsarbetet och för att både lära och kraftsamla i arbetet inom detta område. Det är t.ex. viktigt med kunskapsspridning och innovation mellan statliga, regionala och lokala aktörer liksom civilsamhället i Sverige och deras motsvarigheter i andra länder. Eftersom många aktörer också har ansvar utifrån olika forskningsområden, sektorsansvar och politikområden finns behov av en större samverkan.

Fokus för arbetet bör vara att

- fortsatt medverka till strategiskt och samordnat arbete, med fokus på kunskaps- och erfarenhetsutbyte, internationellt och inom EU där nationella, regionala och lokala aktörer och civilsamhället har viktiga roller utifrån sina ansvarsområden
- fortsätta och stärka deltagandet i olika initiativ inom området såväl internationellt som inom EU
- tillvarata lärdomar och kunskap inom området från andra länder för att stärka kunskapsutvecklingen i Sverige.

3 Ekonomiskt stöd för strategins genomförande

Budgetdrivande åtgärder med anledning av denna strategi ska tas inom befintliga budgetramar. De medel som regeringen årligen avsätter inom ramen för statsbudgeten, utgiftsområde 9 Hälso- och sjukvård och social omsorg, anslaget 1:8 Bidrag till psykiatri bör under strategiperioden användas för att stödja arbetet mot strategins vision, övergripande mål och delmål. När det gäller eventuella insatser som syftar till att skapa förutsättningar för att uppnå de övergripande målen och delmålen som

framgår av strategin, men som inte ligger inom ändamålet för anslaget 1:8, bör eventuella utgiftsdrivande åtgärder finansieras inom befintliga budgetramar eller genom omprioriteringar i desamma. För de mål och delmål som syftar till att stärka arbetet inom EU och internationellt ska utgiftsdrivande åtgärder avseende EU-budgeten i form av nya initiativ, åtaganden eller ambitionshöjningar finansieras inom befintliga budgetramar eller genom omprioriteringar i den fleråriga budgetramen, i enlighet med gällande förordning om den fleråriga budgetramen (Multiannual Financial Framework, MFF).

Skr. 2024/25:77

Sida 68 av 180

4 Förslagets bäring på det nationella suicidpreventiva handlingsprogrammet

I juni 2008 antog riksdagen regeringens proposition En förnyad folkhälsopolitik (prop. 2007/08:110, bet. 2007/08:SoU11, rskr. 2007/08:226). Regeringens proposition innehöll, förutom förslag för att utveckla det folkhälsopolitiska arbetet, en vision för det suicidpreventiva arbetet – att ingen bör hamna i en så utsatt situation att den enda utvägen upplevs vara självmord, samt ett tillhörande nationellt handlingsprogram för suicidprevention som pekar ut nio åtgärdsområden och omfattar insatser på både individnivå och befolkningsnivå.

Av Riksrevisionens granskning av statens suicidpreventiva arbete (RiR 2021:26) framgår bl.a. att statens suicidpreventiva arbete inte varit tillräckligt effektivt. Det beror, enligt Riksrevisionen, bl.a. på att det nationella suicidpreventiva handlingsprogrammet som beslutades 2008 inte innehåller operationaliserade och mätbara mål och indikatorer vilket har bidragit till att arbetet inte går att följa upp eller har kunnat utvecklas på ett effektivt och ändamålsenligt sätt.

Enligt regeringens mening bedöms handlingsprogrammet därför inte till fullo har uppnått sitt syfte. Det är mot den bakgrunden angeläget att utveckla arbetet med konkreta insatser och resultatuppföljning vad gäller det suicidpreventiva arbetet. Därutöver är det också angeläget att utveckla och intensifiera arbetet för att förebygga suicid. Det suicidpreventiva arbetet, såväl i Sverige som internationellt, har utvecklats på flera sätt sedan 2008 när det nuvarande handlingsprogrammet togs fram. Detta föranleder nya angreppssätt och ytterligare krafttag i samhällets arbete för att förebygga suicid. Den nationella vision för arbetet med psykisk hälsa och suicidprevention som presenteras i denna skrivelse inbegriper visionen för det suicidpreventiva arbetet så som den framgår av propositionen En förnyad folkhälsopolitik. Vidare presenteras i strategin flera övergripande mål, delmål och prioriteringar som syftar till att utveckla det suicidpreventiva arbetet. I denna strategi presenteras även ett särskilt delmål och tillhörande prioriteringar för att förebygga suicid. Dessa övergripande mål, delmål och prioriteringar motsvarar de nio åtgärdsområden som finns i det nuvarande nationella handlingsprogrammet för suicidprevention. Prioriteringarna har dock utvecklats och anpassats efter dagens kunskapsläge, slutsatser från tidigare rapporter och

utredningar inom området samt behovet av tydliga och mätbara mål för uppföljning av det suicidpreventiva arbetet. Regeringen avser att återkomma till riksdagen med förslag om att det nationella handlingsprogrammet för suicidprevention från 2008 ska avslutas. Sida 69 av 180

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 19 december 2024

Sida 70 av 180

Närvarande: statsrådet Svantesson, ordförande, och statsråden Ankarberg Johansson, Edholm, Jonson, Strömmer, Forssmed, Tenje, Forssell, Slottnér, M Persson, Wykman, Malmer Stenergard, Kullgren, Liljestränd, Brandberg, Bohlin, Carlson, Pourmokhtari, Dousa

Föredragande: statsrådet Forssmed

Regeringen beslutar skrivelse Det handlar om livet – nationell strategi inom området psykisk hälsa och suicidprevention

Länsgemensam strategi för suicidprevention i Västerbotten 2025–2030

Bakgrund	1
Framtagande, genomförande och uppföljning	1
Vision	3
Syfte.....	3
Nationellt mål.....	3
Nationella prioriterade områden	3
Regionala mål	3
Hälsofrämjande och förebyggande insatser och tillgång till tidiga insatser ska bidra till att minska antalet suicidförsök och fullbordade suicid.	3
Medarbetare inom kommunala och regionala verksamheter ska ha adekvat kompetens utifrån sitt uppdrag för att kunna upptäcka, bemöta och behandla människor med suicidrisk.	3
Tillhandahålla en säker vård och omsorg vid risk för suicid.	4
Minska åtkomst till metoder och medel för suicid.....	4
Läshänvisningar	4
Referenser	5

Varje dödsfall till följd av suicid är en stor tragedi för den drabbade, dennes anhöriga och hela samhället. Därför ska kommuner, region, civilsamhälle och andra viktiga aktörer i Västerbotten tillsammans arbeta för att minska antalet suicid, förebygga psykisk ohälsa och främja psykiskt välbefinnande.

Basen för det suicidpreventiva arbetet är ett jämlikt och jämställt län där hälsofrämjande och förebyggande arbete prioriteras högt. Detta framgår på både nationell och regional nivå.

På nationell nivå regleras regioners och kommuners ansvar genom lagstiftning. Enligt regeringsformen¹ ska det allmänna verka för goda förutsättningar för hälsa. Enligt hälso- och sjukvårdslagen² ska hälso- och sjukvården arbeta för att förebygga ohälsa. Likaså har kommunerna enligt socialtjänstlagen³ det yttersta ansvaret för att människorna som vistas där får den hjälp och det stöd som de behöver. Den nya socialtjänstlagen⁴ som träder i kraft i juli 2025 betonar dessutom att socialtjänsten ska arbeta ännu mer förebyggande samt främja jämställda och jämlika levnadsvillkor.

I den nationella strategin inom området psykisk hälsa och suicidprevention – Det handlar om livet⁵, tydliggörs också betydelsen av att fokusera på det hälsofrämjande och förebyggande arbetet kring psykisk hälsa för att förhindra suicid.

På regional nivå finns en avsiktsförklaring för en god, jämlik och jämställd hälsa i Västerbotten⁶ som antagits av kommunerna i Västerbotten, Region Västerbotten och Länsstyrelsen i Västerbotten samt Färdplan Nära vård 2030 i Västerbotten⁷ som är gemensam för länets kommuner och Region Västerbotten. I färdplanen för Nära vård betonas även ett personcentrerat förhållningssätt i vård och omsorg. Det innebär att utgå från den unika personens förmågor, behov och förutsättningar i alla delar av vård- och omsorgsprocessen.

Denna länsgemensamma strategi för suicidprevention ska förstås som en förlängning av ovanstående lagar och styrdokument och tydliggör inriktningen för det suicidpreventiva arbetet i Västerbotten.

Framtagande, genomförande och uppföljning

Uppdraget att ta fram en länsgemensam suicidpreventiv strategi gavs av den tidigare länsamordningsgruppen. Länsamverkansgruppen är en del av regionens och kommunernas samverkansstruktur och föreliggande strategi återspeglar till nuvarande länsamverkansgrupp.

Strategin har utarbetats i samarbete mellan tjänstepersoner på Region Västerbottens folkhälsoenhet och alla länets kommuner. Gruppen har bestått av personer med strategiska roller, till exempel folkhälsosamordnare, psykiatrisamordnare och suicidpreventionssamordnare som tillsammans har haft regelbundna träffar och tagit fram innehåll i strategin utifrån kommunernas och regionens behov samt nationella styrdokument.

¹ SFS 1974:152

² SFS 2017:30 HSL 3 kap 2 §

³ SFS 2001:453 SoL 2 kap. 1§.

⁴ SOU 2020:47

⁵ Skr. 2024/25:77

⁶ Länsstyrelsen Västerbotten (2020)

⁷ Edström, B., & Lindahl, K. (2023)

En förutsättning för strategins genomförande är att det finns en förankrad implementering och ansvar för uppföljning och utvärdering. Varje aktör har ansvar att implementera och konkretisera strategierna i sina verksamheter och ansvarar för verksamhetsspecifik uppföljning som bör ske årligen. Länssamverkansgruppen i Västerbotten föreslår ha det övergripande ansvaret för årlig uppföljning och utvärdering på aggregerad nivå.

Ingen i Västerbotten ska behöva hamna i en situation där den enda utvägen upplevs vara suicid.

Syfte

Definiera gemensamma mål för ett långsiktigt suicidpreventivt arbete i Västerbotten. Strategin ska fungera som vägvisare vid samverkan på övergripande nivåer. Den ska också vara vägledande och stödjande i arbetet med lokala styrdokument, där strategins områden konkretiseras och prioriteras utifrån lokala behov och förutsättningar.

Nationellt mål

Suicid och suicidförsök är folkhälsoproblem. Orsakerna bakom både fullbordade suicid och suicidförsök är ofta flera och komplexa. Det kan röra sig om psykisk ohälsa, men även andra faktorer såsom somatisk sjukdom och svåra livssituationer. Delmålet handlar därför inte bara om insatser för en säker vård och omsorg vid risk för suicid utan också om befolkningsinriktade insatser för goda livsvillkor och trygga, säkra miljöer. Det handlar även om att sätta in samordnade insatser för individer som befinner sig i en akut suicidal kris och att ge individer det stöd de behöver. I delmålet ingår också att öka kunskaperna om suicid och suicidalitet och därmed minska stigmatiseringen och att utveckla stödet till dem som förlorat en närstående i suicid.

Den nationella strategin för psykisk hälsa och suicidprevention innefattar totalt sju delmål varav delmål 6 handlar om suicidprevention. Delmålet är uppdelat i prioriterade områden enligt nedan:

Nationella prioriterade områden

- 6.1 Fånga upp personer i svåra livssituationer tidigt för att minska sociala och ekonomiska riskfaktorer kopplade till suicid och suicidförsök.
- 6.2 Tillhandahålla en säker vård och omsorg vid risk för suicid.
- 6.3 Minska åtkomst till metoder och medel för suicid.
- 6.4 Samordna insatser vid akuta suicidala händelser.
- 6.5 Minska stigmatiseringen och öka kunskapen om suicid och suicidalitet.
- 6.6 Utveckla stödet till personer som har begått suicidförsök, anhöriga vid suicidförsök och till efterlevande efter suicid.

Regionala mål

För att närma sig visionen förutsätts ett perspektiv där hela samhället förstår sin betydelse i det suicidpreventiva arbetet och att fokus läggs på såväl befolkningsinriktade suicidpreventiva insatser som insatser till riskgrupper och suicidala personer.

Målen för arbetet är att:

Hälsofrämjande och förebyggande insatser och tillgång till tidiga insatser ska bidra till att minska antalet suicidförsök och fullbordade suicid.

Stöd för genomförande: Det hälsofrämjande och förebyggande arbetet är basen för det suicidpreventiva arbetet och riktar sig till hela befolkningen oavsett risk och till specifika riskgrupper. Insatserna ska i möjligaste mån vila på evidens och beprövad erfarenhet.

Nationella prioriterade områden 6.1, 6.5, 6.6

Medarbetare inom kommunala och regionala verksamheter ska ha adekvat kompetens utifrån sitt uppdrag för att kunna upptäcka, bemöta och behandla människor med suicidrisk.

Stöd för genomförande: Bemötande skall präglas av inkludering och respekt. Metoder för

suicidprevention skall i möjligaste mån vila på evidens och beprövad erfarenhet. Ensidigt användande av läkemedel till unga skall undvikas. Adekvat kompetensutbildning skall kontinuerligt erbjudas till personal, gärna i samverkan inom länet.

Nationella prioriterade områden 6.1, 6.2, 6.4, 6.5, 6.6

Tillhandahålla en säker vård och omsorg vid risk för suicid.

Stöd för genomförande: Goda rutiner och vårdkedjor så ingen faller mellan stolarna. Säkerställa lärandet utifrån det systematiska kvalitets- och patientsäkerhetsarbetet för att minska suicidhandlingar. Tillhandha vård- och behandlingsinsatser som är specifikt inriktade på att minska suicidalt beteende.

Nationella prioriterade områden 6.2

Minska åtkomst till metoder och medel för suicid.

Stöd för genomförande: Begränsa tillgången till riskabla medel, verktyg och miljöer (alkohol, serveringstillstånd, droger, skjutvapen, fästen, krokar, rep, linor). Säkerställ en säker läkemedelsförskrivning. Kontakta ansvarig aktör/ägare för väg/bro/miljö när brister uppmärksammas utanför det egna ansvarsområdet. Genomför "säkerhetsvandringar" för riskbedömningar och åtgärder, gärna i samverkan.

Nationella prioriterade områden 6.3

Läshänvisningar

Nedan finns kunskapskällor om suicidprevention. Se även referenslista.

Folkhälsomyndighetens huvudsida för suicidprevention:

<https://www.folkhalsomyndigheten.se/livsvillkor-levnadsvanor/psykisk-halsa-och-suicidprevention/suicidprevention/>

RESPI, Rekommendationer för suicidpreventiva insatser. <https://respi.se/>

Nationella vård- och insatsprogram <https://www.vardochinsats.se/>

Skr. 2024/25:77. *Det handlar om livet – nationell strategi inom området psykisk hälsa och suicidprevention*. Hämtad 2025-01-15:

<https://www.folkhalsomyndigheten.se/contentassets/2c7f774f2d2a4da8be28135b2e032b05/underlag-nationell-strategi-psykisk-halsa.pdf>

SFS 2017:30. *Hälso- och sjukvårdslag*. Socialdepartementet. Hämtad 2024-05-06:

https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/halso-och-sjukvardslag_sfs-2017-30

SFS 1974:152. *Regeringsformen*. Hämtad 2024-05-06:

https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/halso-och-sjukvardslag-201730_sfs-2017-30/#K3

SFS 2001:453. *Socialtjänstlagen*. Hämtad 2024-05-06: <https://lagen.nu/2001:453>

SOU 2020:47 *Utredningen Hållbar socialtjänst – en ny socialtjänstlag*. Hämtad 2024-05-06

<https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/statens-offentliga-utredningar/2020/08/sou-202047/>

Länsstyrelsen Västerbotten (2020). *Avsiktsförklaring för god, jämlik och jämställd hälsa i*

Västerbotten. Diarienummer 706-1337-2019. Hämtad 2024-05-06:

<https://www.lansstyrelsen.se/download/18.2b1344c417a75f02ce042dde/1632142944488/Avsiktsf%C3%B6rklaring%20f%C3%B6r%20en%20god%20j%C3%A4mlik%20och%20j%C3%A4mst%C3%A4lld%20h%C3%A4lsa%20i%20V%C3%A4sterbotten.pdf>

Edström, B., & Lindahl, K. (2023). *Färdplan Nära vård 2030 i Västerbotten*. Region Västerbotten.

Hämtad 2024-05-06:

https://www.regionvasterbotten.se/VLL/Filer/F%C3%A4rdplan%20N%C3%A4ra%20v%C3%A5rd%202030%20i%20V%C3%A4sterbotten_231108.pdf

(5)

Utveckling – och arbetsmarknadsenheten

Anna Karin Horney, enhetschef

Aleksandra Simanovskaya, företagslots

Förslag till handlingsplan för förbättrat företagsklimat 2025–2027Bakgrund

Den 18 februari 2025 har ärendet *Information om avslutat projekt "Utveckling av näringslivet och företagsklimatet i Malå kommun" (projekt 1,76-medel) samt fortsatt arbete med företagsklimatet i Malå kommun* presenterats på Kommunstyrelsen, se § 20 Dnr 2025.19/10.

I ärendet framgick det att en ny *Handlingsplan för ett förbättrat företagsklimat i Malå 2025 – 2027* presenteras snarast möjligt.

Föreslagna planen utgår ifrån dels resultat och lärdomar av projektet 1,76-medel, dels resultat i enkätundersökning av Svenskt Näringsliv samt egen enkät till det lokala näringslivet.

Företagsklimat är summan av de institutioner, attityder, regler och kunskaper som möter företagaren i vardagen. Definitionen är tagen från Svenskt Näringslivs enkätundersökningen, den mest omfattande årliga undersökningen som genomförs i ämnet. Vad som krävs för ett bra företagsklimat i respektive kommun är det bara företagarna i varje kommun som kan svara på. Vartannat år får samtliga ordinarie ledamöter i Kommunfullmäktige i princip samma enkät som företagarna får. Resultaten från enkäten till politikerna är till för att kunna se om företagare och politiker i varje kommun tänker lika kring företagsklimatet. Att det finns en samsyn i olika frågor hos företagare och politiker, oavsett om det handlar om ett bra eller ett dåligt betyg, är en signal om företagsklimatet precis som att det är en signal om företagare och politiker tycker helt olika i en fråga.

Det lokala näringslivet betyder mycket både för skatteunderlag, arbetstillfällen, attraktivitet och framtidstro och därför är det viktigt att fortsätta arbeta strategiskt med insatser som bidrar till förbättrat företagsklimat, för att bibehålla och utveckla det näringslivsfrämjande arbetet som fördes och resultat som uppnåts under senaste 9 åren.

Ny handlingsplan – val av prioriterade områden, arbetssätt och motivering

Analys av utvecklingen av företagsklimatet i Malå kommun enligt Svenskt Näringslivs undersökning på 5-års respektive 9-års sikt. Se Bilaga 1, i den tas upp frågor som Malå behöver jobba med. Oftast ligger frågorna inom kommunens egna påverkansområden. Det

(5)

Utveckling – och arbetsmarknadsenheten

Anna Karin Horney, enhetschef

Aleksandra Simanovskaya, företagslots

stämmer också överens med de åtgärder som borde prioriteras av kommunen enligt företagens senaste svar i både den nationella enkäten och vår egen enkät samt rekommendationer som medlemsorganisationen *Företagarna* lämnar i årliga rapporten *Företagarfakta 2025 – unika företagssiffror från din kommun – Malå*.

Utveckling- och arbetsmarknadsenheten föreslår därför att kommunorganisationen koncentrerar sig på dessa frågor i företagsklimatssatsningar under de närmaste åren 2025–2027.

Främst handlar det om 4 områden:

***Tillgång till relevant kompetens
Skolans kontakter med lokala näringslivet
Konkurrens från kommunens verksamheter
Upphandling***

Dock måste vi fortsätta att arbeta med nedanstående områden:

*Kommunpolitikernas attityder
Tjänstepersonernas attityder
Dialog med kommunens beslutsfattare
Kommunens service och bemötande
Information till företagen*

Det finns fler frågor som anses viktiga för företagsklimatet i kommunen. Dock har kommun som organisation svårare att ta beslut och genomföra åtgärder då det är andra myndigheter och aktörer som har de formella uppdragen och verkställer lokalt, regionalt och nationellt (tex. *Mobilnät och bredband Vagnät, tåg – och flygförbindelse, Påverkan av brottslighet / otrygghet*).

Kommunen bör delta i flernivåsamverkan, föra påverkansarbete och initiera gemensamma projekt för utveckling av dessa områden. Det är fortsatt av stor vikt då det är beredskapsfrågor och utgör förutsättningar, service- och infrastruktur för näringslivets utveckling i Malåbygden.

Se Bilaga 2

Förslag till att upprätta ett Näringslivsråd

Eftersom det efterfrågas åtgärder som innebär bättre förståelse och dialog mellan de offentliga och privata sektorerna samt att det finns ett uttalat behov av mer samarbete där både skolan och Malå som plats att

(5)

Utveckling – och arbetsmarknadsenheten
Anna Karin Horney, enhetschef
Aleksandra Simanovskaya, företagslots

bo, leva och verka i lyfts särskilt, finner vi det nödvändigt att upprätta bättre mötesformer / dialogtyper som är både mer formaliserade och förankrade för ändamålet, taktiskt, samt långsiktigt kan stödja strategisk platsbaserad näringslivsutveckling i Malåbygden.

Malå kommuns strategiska och operativa utvecklingsarbete hade tidigare stöd i en Utvecklingsgrupp där följande tjänstepersoner och politiker ingick enligt Kommunstyrelsens beslut 2019-11-12, § 157: Kommunstyrelsens presidium, ledamot från Kommunstyrelsen (Cecilia F Stenlund), barn- och utbildningschefen, enhetschef/ Utvecklingsavdelningen och kommunchefen. Mötenas karaktär blev med tiden mer av information och mindre av dialog av strategisk karaktär. Därför bestämde Malå kommuns politiska ledning att Utvecklingsgruppen skulle vara vilande. Inget formellt beslut har tagits.

Mot denna bakgrund samt avsaknad av en aktiv företagarförening / samlad representation av det breda näringslivet (t.ex. Företagarna Malå) föreslår Utveckling- och arbetsmarknadsenheten att:

- avsluta vilande Utvecklingsgrupp, Kommunstyrelsens beslut 2019-11-12, § 157,
- upprätta ett Näringslivsråd i Malåbygden som har sitt första sammanträde under första halvåret 2026.

Näringslivsrådet är ett samråd mellan näringslivsorganisationerna, företagen och kommunledningen. Näringslivsrådets mål och uppdrag är att kontinuerligt informera varandra och förstärka dialogen och samarbetet mellan näringslivet och kommunens företrädare och därigenom underlätta för och stimulera det lokala entreprenörskapet för en positiv utveckling och tillväxt. Näringslivsrådet ska fungera som ett rådgivande organ / referensgrupp för kommunens utvecklings – och näringslivsarbete i enlighet med de styrande dokumenten såsom Översiktsplanen (ÖP), Planstrategin och Lokala utvecklingsstrategin (LUS) med flera. Det innebär att Näringslivsrådet ska vara delaktig i kommunens utvecklings – och näringslivsarbete samt delta i planering och genomförande av dialoger så som uppföljning av resultat i Svenskt Näringslivs företagsklimatsmätning och andra mätningar. Vidare ska Näringslivsrådet följa tillväxten i det lokala näringslivet, exempelvis via den regionala Näringslivsanalysen. En central uppgift för Näringslivsrådet i början blir att arbeta fram ett lokalt näringslivsprogram för 2027–2030. Näringslivsprogrammet ska utgå från platsbaserad näringslivsutveckling, lokala förutsättningar och behov samt synkronisera med det pågående näringslivsfrämjande arbetet i Region 10. Näringslivsprogrammet ska ligga i linje med de styrande dokumenten. Näringslivsrådet ska identifiera ett antal fokusområden

(5)

Utveckling – och arbetsmarknadsenheten
Anna Karin Horney, enhetschef
Aleksandra Simanovskaya, företagslots

och arbetssätt som ska vara vägledande i arbetet med att förbättra företagsklimatet.

Mer om utformning, uppgifter och finansiering av Näringslivsråd se i Bilaga 3.

Ny handlingsplan: målsättning och mätetal

1. Målsättning: nuläge (år 2024) 3,7 i sammanfattade omdöme, mål: 4,0 (år 2027, mätningen publiceras maj 2028)
2. Det behövs ändring i kommunens gemensamma mätetal gällande företagsklimat: till sammanfattande omdöme i Svenskt Näringslivs enkätundersökning för Malå kommun (KF mål, Samhällsutveckling, Utvecklar kontinuerligt kvalitet och service).
3. Mätetal: förbättring i mätningen med följande omdöme / företagets betyg i enkäten (nu samt 2027):
 - *Tillgång till relevant kompetens* – historisk försämring, nu 2,4, mål 3,0 – godtagbar
 - *Skolans kontakter med lokala näringslivet* – historisk försämring, nu 3,0, mål 3,5
 - *Konkurrens från kommunens verksamheter* – historisk försämring, nu 3,8, mål 4,0
 - *Upphandling* - nu 3,0, mål 3,5
4. Säkerställa att dessa frågor behåller omdömen eller förbättras:
 - Kommunpolitikernas attityder (3,3 eller högre)
 - Tjänstepersonernas attityder (3,6 eller högre)
 - Dialog med kommunens beslutsfattare (3,5 eller högre)
 - Kommunens service och bemötande (4 eller högre)
 - Information till företagen (3,8 eller högre)

Se beskrivning av arbetssätt och ansvar i Bilaga 2.

5. Avslutning av Utvecklingsgruppen samt upprättande av ett Näringslivsråd som bl a ska utarbeta ett nytt näringslivsprogram för 2027–2030. Det antagna programmet ersätter den aktuella planen.

Se beskrivning av syfte, utformning, arbetssätt och finansiering i Bilaga 3.

FÖRSLAG TILL KOMMUNSTYRELSEN/KOMMUNFULMÄKTIGE

- Godkänna föreslagna planen med prioriterade områden;
- Avsluta Utvecklingsgruppen;
- Upprätta ett Näringslivsråd;

(5)

Utveckling – och arbetsmarknadsenheten

Anna Karin Horney, enhetschef

Aleksandra Simanovskaya, företagslots

- Justera mätetal gällande företagsklimat: till sammanfattande omdöme i enkätundersökningen för Malå kommun (KF mål, Samhällsutveckling, Utvecklar kontinuerligt kvalitet och service).

Anna Karin Horney

Bilaga

Bilaga 1 Resultat av projektet "Utveckling av näringslivet och företagsklimatet i Malå kommun" (projekt 1,76-medel) samt analys av Malås resultatutveckling i Svenskt Näringslivs undersökning perioden 2016–2024 inklusive delar av egen enkät till näringslivet i Malåbygden.

Bilaga 2 Prioriterade områden för förbättrat företagsklimat 2025–2027

Bilaga 3 Förslag till upprättande av ett Näringslivsråd i Malå kommun

Beslutsexpediering

- Ledningsgruppen i Malå Kommun
- Enhetschef Utveckling – och Arbetsmarknadsenheten

Resultat av projektet ”Utveckling av näringslivet och företagsklimatet i Malå kommun” (s.k. 1,76-medel) samt analys av Malås resultatutveckling i Svenskt Näringslivs undersökning perioden 2016–2024 inklusive delar av egen enkät till näringslivet i Malåbygden

Resultat av projektet i Malå år 2024

Årets budget (årliga anslag samt kvarvarande medel från föregående år):

2 492 832 kr. Alla medel är förbrukade och redovisade tillsammans med rapport till Tillväxtverket 2025-01-10.

Fördelning av medel, stora poster:

Personalkostnader: tjänstepersonstid - deltid vid Utveckling - och arbetsmarknadsenheten – enhetschef samt företagslots, landsbygdsutvecklare, praktiksamordnare, medarbetare Visitor Center och inflyttarlots samt vid Utbildningsavdelningen - förstelärare / samordnare Ung Företagsamhet): 1 005 658 kr

Medfinansiering av externa projekt, samverkanspartners och inriktning: Region 10 - näringslivsfrämjande och inflyttning; Region Västerbotten - livsmedelsnäring, Gold of Lapland - flera projekt med koppling till turismnäring samt Malå Visitor Center, totalt 664 614 kr.

Projektet genomfördes enligt plan och inkluderade bl a följande insatser förutom de som redan har nämnts:

- *Dialoger kring upphandling*
- *Malå Företagarskola 5.0*
- *Ett antal branschforum, kompetensforum, tematiska företagarkostnader Gomorrön Malå*
- *Den årliga temaveckan ”Här finns jobben och möjligheterna”*
- *Insatser inom ramen för utveckling av Galejan - arbetsintegrerat socialt företag*
- *Tre större event - Internationella Kvinnodagen, Lilla Världscupen, Adak-dagen*
- *Finansiering av information, marknadsföring och detaljplan Tjamstan Södra, etapp 1*
- *Insatser för marknadsföring av Malå som plats att bo, leva och verka i*
- *Dialoger om minskad brottslighet och ökad trygghet samt beredskap kopplat till totalförsvaret och näringslivets roll*
- *Fysisk investering.*

Insatserna var fördelade till nedanstående 5 områden, i fallande ordning som beskriver resursfördelningen:

1. **Det företagsfrämjande systemet och medfinansiering av projekt som syftade till att stödja företagsamhet/ företag** Bl a 5 - årigt UF-medlemskap, arbete med Översiktsplan, Hållbarhetsanalys Malå Sameby, 4 omgångar Malå Företagarskola, 2 treåriga näringslivsfrämjande samverkansprojekt med Region 10 för de flesta branscher i näringslivet, 4 projekt som drevs av Gold of Lapland med företag inom turism- och besöksnäring som målgrupp samt projekt Visitor Center, utbildning för personal vid Utveckling – och arbetsmarknadsenheten bl a certifiering av näringslivsutvecklare;
2. **Attraktionskraft** Bl a Entré Malå, Minigolfbana, Skidkul i Malå, marknadsföringsinsatser av Malå som plats att bo, leva, verka och besöka i Dagens Industri vid 2 tillfällen, delfinansiering av större event som Internationella Kvinnodagen, Malå Barnmässa, Lilla Världscupen, Vinterfestivalen, Tjamstan Södra, etapp 1;
3. **Grundläggande företagsservice** Bl a förstärkning av företagslotsfunktion och landsbygdsutvecklare, olika typer av forum och mötesplatser för näringslivet - företagarkost *Gomorra Malå*, branschrelaterade insatser, företagsbesök, kommunikation med företag, kompetensutveckling av medarbetare i privat och offentlig verksamhet, anskaffning av system/databas;
4. **Kultur och attityder till företagande** Bl a tjänsten Ung och företagsam utvecklare, UF-lärartjänsten, Näringslivsnytt, utbildning *Förenkla helt enkelt* för tjänstepersoner och politiker, särskilda kunskapsdagar för politiker i KS och KF, filmer Företagsambassadör Malå - Youtube filmer, #viärmaalåpodden;
5. **Kompetensförsörjning** Bl a Temaveckan och mässa *Här finns jobben och möjligheterna*, närvaro på Luleå Tekniska Universitet, LARV och Umeå Tekniska Universitet, UNIADEN, Kompetensforum för privata och offentliga arbetsgivare i Malåbygden, delfinansiering av inflyttarprojektet *Move up North*, Jobba i Malå - Youtube filmer.

Områdena motsvarar regeringens intention med statsbidraget: förutom att kommunerna förväntades få bättre möjligheter att genomföra näringslivsfrämjade verksamheten, skulle de också ha fått bättre möjligheter att delta i och medfinansiera olika utvecklingsprojekt, inkl. gemensamma satsningar, privata och offentliga aktörer i samverkan.

Statsstödet var av yttersta vikt för att ge grundläggande företagsservice och att få tjänstepersonsresurser att bygga relationer och få förtroende hos företagen, fortsatt utvecklingsarbete, regional samverkan, arbete med attraktionskraft och kompetensförsörjning.

Andra viktiga målgrupper var elever vid Nilaskolan och deras yrkesorientering, inflyttare, arbetssökande, besökare och potentiella etablerare. För Malå Kommun möjliggjorde statsstödet fokus på strategiskt arbete med företagsklimatfrågor och näringslivsfrämjande frågor. Vidare hade arbetet med Översiktsplan samt projektstart fram till detaljplan av Tjamstan Södra, etapp 1 inte varit möjligt utan extern finansiering.

Analys av Malås resultatutveckling i Svenskt Näringslivs undersökning perioden 2016–2024 samt resultat av egen enkätundersökning

Sida 35 av 180

Företagsklimatsmätningen 2024 samt förändring på 5 år respektive 9 år

Enkätfråga	Resultat 2016	Företagets betyg 2024	Förändring 5 år	Förändring 9 år
Sammanfattande omdömet	2,8	3,7	+0,4	+0,9
Påverkan av brottslighet /otrygghet	-	4,4	-0,1	-
Allmänheternas attityder	3,6	4,1	+0,4	+0,5
Kommunens service och bemötande	2,4	4,0	+0,7	+1,6
Information till företagen	2,2	3,8	+0,5	+1,6
Företagens engagemang förföretagsklimat	3,3	3,8	+0,1	+0,5
Konkurrens från kommunens verksamheter	3,5	3,8	-0,4	+0,3
Tjänstepersonens attityder	2,7	3,6	+0,2	+0,9
Mobilnät och bredband	3,6	3,6	-0,4	+/-0
Dialogen med kommunens beslutsfattare	2,3	3,5	+0,3	+1,2
Kommunpolitikernas attityder	2,7	3,3	+0,1	+0,6
Skolans kontakter med lokala näringslivet	3,4	3,0	-0,3	-0,4
Upphandling	2,1	3,0	+/-0	+0,9
Vagnät, tåg – och flygförbindelser	2,2	2,5	+0,2	
Tillgång till relevant kompetens	2,7	2,4	-0,2	-0,3

Det är svårt att jämföra resultat 2016 och 2024 i detalj pga att vissa frågor har ändrats över tid. Däremot är det en tydlig förbättring gällande det sammanfattande omdömet samt att de flesta frågor är på 5 års sikt respektive 9 års sikt. Större förbättringar är markerade i **grönt** och försämringar är markerade i **rosa** med direkt koppling till kommunens verksamhet, dvs de områden som politiken och/eller tjänstepersoner har möjlighet att påverka/förändra. Därför vinner Malå kommun mycket på att prioritera just dessa frågor.

Företagens högst prioriterade åtgärder är följande:

Sida 86 av 180

Bättre förståelse för företagande hos kommunens beslutsfattare (48%)

Förbättra det lokala vägnätet (38%)

Enklare att delta i upphandlingar (30%)

Bättre dialog mellan kommunen och företagen (25%)

Mer samarbete mellan skolan och de lokala företagen (20%)

Analys av Malå kommuns egen enkät 2024 som innehöll både företagsklimatsfrågor och frågor om 1,76-satsningen

Hälften av de som har svarat på enkäten anser att Malå Kommun har en tydlig och långsiktig målbild och strategi för platsbaserad näringslivsutveckling HÄR näringslivet involveras i strategiarbetet, så att företagens behov och verklighet överensstämmer med strategin.

Nästan hälften (45%) anser att utifrån deras verksamhetsbehov har Malå Kommun prioriterat rätt även när det gäller det näringslivsfrämjande arbetet under de senaste 3 åren.

Bedömning gällande:

1. Service, bemötande, tillgänglighet och tjänsteutövning gentemot dig som företagare är idag – bra eller mycket bra för de flesta.
2. Kommunens politiker bemöter dig som företagare: fungerar dialogen och finns det kunskap och förståelse gällande ditt företags behov och situation - fördelat mellan mycket dåligt och mycket bra.

Företag som besvarade enkäten anser följande som viktiga frågor när det gäller fysisk infrastruktur och tillgång till lokaler och mark, utifrån deras verksamhet:

1. Mobiltäckning
2. Bredband via fiber
3. Bra vägnät
4. Transporter inkl. kollektivtrafik och godstransporter

När det gäller anpassning av utbildningar (Komvux/Yrkesvux) efter företagens kompetensbehov, vad är det viktigaste:

1. Att utbildningen är förlagd lokalt i Malå eller att det ges möjlighet att genomföra så stor del av utbildningen som möjligt på distans
2. Lärlingsutbildningar. Att utbildningen sammanbinder skolan och den teoretiska delen med praktiska moment inom ramen för företagens verksamhet

3. Att intresse och kunskap om det lokala näringslivet/arbetslivet väcks hos elever i tidig ålder och att de då kan välja lämpliga utbildningar som kan leda till arbete på orten.

Sida 87 av 180

Svar på frågan: *I 7 år har Malå Kommun erhållit statsstöd som syftar till ett förbättrat företagsklimat. Från och med den 1 januari 2025 upphör statsstödet. Vi har därmed begränsade resurser. Hur rekommenderar du att Malå kommun ska prioritera framgent gällande näringslivsutvecklingsinsatser (välj en eller flera områden att satsa på)?*

- Fysiska investeringar för en attraktiv Malåbygd
- Företagsetableringar
- Effektivisera kommunal service till företag
- Entreprenörskap i skolan SAMT Större gemensamma utvecklingsprojekt - kommun och näringsliv i samverkan

Svar på frågan: *Vad ska prioriteras i kommunala upphandlingar?*

Det lokala perspektivet (t.ex. öppna upp för fler, mindre och lokala företag, dialog i alla faser: innan avrop, uppföljning av resultat av avrop och dialog med leverantörer).

Enkäten visar att kommunens verksamhet, myndighetsutövning, service och bemötande gentemot näringslivsidkare men också kärnverksamhet som t.ex. skola, politikernas attityder och strategiska beslut som näringslivs – och/eller utvecklingsstrategi, upphandling, konkurrerande verksamheter i kommunal regi, har stor påverkan på hur företagsklimatet uppfattas och bedöms av både befintliga företagare och de som vill satsa på företag i framtiden, alternativt etablera verksamhet i vår kommun.

Det lokala näringslivet betyder mycket både för skatteunderlag, arbetstillfällen, attraktivitet och framtidstro. Utan företagen stannar Malå!

Utveckling- och arbetsmarknadsenheten föreslår att kommunorganisationen koncentrerar sig på nedanstående områden/frågor i företagsklimatssatsningar under de närmaste åren (2025–2027):

Tillgång till relevant kompetens

- Arbetet med området sker dels via samarbetsprojekt inom Region 10: insatser inom ramen för inflyttarprojektet *Move up North* samt insatser inom ramen för näringslivsfrämjande projektet SHIMR;
- Arbetet sker även genom insatser i ordinarie verksamheterna Utveckling – och arbetsmarknad;
- Insatser utvecklas även genom dialog i Näringslivsrådet.

Ansvar för det operativa arbetet: Utveckling – arbetsmarknadsenheten i samverkan med det lokala näringslivslivet. Det sker en kontinuerlig förankring i kommunala ledningsgruppen. Referensgrupp: Näringslivsrådet. Rapporteringen sker till KS årligen.

Mätetal: se ärendet.

Skolans kontakter med lokala näringslivet

- Arbetet sker via Ung Företagsamhet (UF) där pedagoger med UF-uppdrag och studievägledare (SYV) stödjer övriga pedagoger;
- Arbetet sker i samarbete med SYV och Utveckling- och arbetsmarknadsenheten;
- Arbetet sker och utvecklas genom nya insatser och arbetssätt i dialog med Näringslivsrådet.

Ansvar för det operativa arbetet: Utbildningsavdelningen, Utveckling – och arbetsmarknadsenheten i samverkan med näringslivslivet. Det sker en kontinuerlig förankring i kommunala ledningsgruppen. Referensgrupp: Näringslivsrådet. Rapporteringen sker till KS årligen.

Mätetal: se ärendet.

Konkurrens från kommunens verksamheter

- Arbetet sker inom ramen för ledning och styrning av de kommunala bolagen, bl a genom förtydligande av ägardirektiv, uppsiktsplikt samt utökad uppsiktsplikt;
- Arbetet sker i dialog med de kommunala bolagen.

Ansvar för det operativa arbetet: Kommunchef

Mätetal: se ärendet.

Upphandling

- Arbetet sker främst via öppen dialog med näringarna, befintliga och potentiella leverantörer till kommunen. Interkommunal upphandlingsgrupp fortsätter att träffas, ny lokal kontakt/ samordnare på ekonomienheten utses.
- Från kommunens egen enkät till näringslivet framgår att *lokala perspektivet* är viktigast att ta hänsyn till i dessa frågor (t.ex. öppna upp för fler, mindre och lokala

företag, dialog i alla faser: innan avrop, uppföljning av resultat av avrop och dialog med leverantörer) bör prioriteras av kommunen. Sida 89 av 180

Ansvar för det operativa arbetet: Ekonomichef i samverkan med upphandlingsenheten, kommunchef och VD i de kommunala bolagen. Bred öppen dialog med näringarna sker i samverkan med Utveckling – och arbetsmarknadsenheten. Det sker en kontinuerlig förankring i kommunala ledningsgruppen. Näringslivsrådet kan eventuellt användas som bollplank. Rapporteringen sker till KS årligen.
Mätetal: se ärendet.

SAMT

Kommunpolitikernas attityder

- Arbetet sker genom kontinuerlig information, företagsbesök och dialog. Ansvarig: Utveckling – och arbetsmarknadsenheten, presidiet samt punktinsatser för politiker i KS och KF. Referensgrupp: Näringslivsrådet.

Mätetal: se ärendet

Tjänstepersonernas attityder

- Arbetet sker genom vision och målstyrning i service och bemötande, kontakt och dialog med näringslivet.

Ansvarig: tjänstepersonsorganisation i stort (kommunens roll som servicegivare och myndighetsutövare). Ansvar för eventuella insatser: Utveckling – och arbetsmarknadsenheten. Det sker en kontinuerlig förankring i kommunala ledningsgruppen. Referensgrupp: Näringslivsrådet.

Mätetal: se ärendet

Dialog med kommunens beslutsfattare

- Arbetet sker genom kontinuerlig information, företagsbesök och dialog. Ansvarig: Utveckling – och arbetsmarknadsenheten, presidiet samt punktinsatser för politiker i KS och KF. Referensgrupp: Näringslivsrådet.

Mätetal: se ärendet

Kommunens service och bemötande

- Arbetet sker genom vision och målstyrning i service och bemötande, kontakt och dialog med näringslivet.

Ansvarig: tjänstepersonsorganisation i stort (kommunens roll som servicegivare och myndighetsutövare). Ansvar för eventuella insatser: enhetschefer och avdelningschefer. Det sker en kontinuerlig förankring i kommunala ledningsgruppen. Referensgrupp: Näringslivsrådet.

Mätetal: se ärendet

Information till företagen

- Arbetet sker genom kontinuerlig information till näringslivet (bl a i form av Månadsnytt till näringslivet, utskick via e-post) samt dialog om behov och insatser.

Ansvar för eventuella insatser: Utveckling – och arbetsmarknadsenheten.
Referensgrupp: Näringslivsrådet.

Mobilnät och bredband

Vägnät, tåg – och flygförbindelse

Påverkan av brottslighet / otrygghet

- Kommunen bör delta i flernivåsamverkan, föra påverkansarbete och initiera gemensamma projekt för utveckling av dessa områden. Det är fortsatt av stor vikt då det är beredskapsfrågor och utgör förutsättningar, service- och infrastruktur för näringslivets utveckling i Malåbygden.

Malå kommuns strategiska och operativa utvecklingsarbete hade tidigare stöd i en Utvecklingsgrupp där följande tjänstepersoner och politiker ingick enligt Kommunstyrelsens beslut 2019-11-12, § 157: Kommunstyrelsens presidium, ledamot från Kommunstyrelsen (Cecilia Festin-Stenlund), barn- och utbildningschef, chef Utvecklingsavdelningen och kommunchef. Mötenas karaktär blev med tiden mer av information och mindre av dialog av strategisk karaktär. Därför bestämde Malå kommuns politiska ledning att Utvecklingsgruppen skulle vara vilande. Inget formellt beslut har tagits.

Företagarna i Malå har under de senaste åren inte bedrivit någon aktiv verksamhet.

LRF Norsjö-Malå och Gold of Lapland är för närvarande mer aktiva medlemsorganisationer i Malåbygden. Malå kommun har under åren 2018–2024 erhållit statsstöd, projekt 1,76, externa medel som inneburit att vi i hög grad har kunnat genomföra näringslivsfrämjande insatser och involvera entreprenörer i vår bygd i utvecklingsarbetet. Medlen har även möjliggjort medfinansiering i utvecklingsprojekt som bl a drivs genom Gold of Lapland. Insatserna har fått en positiv påverkan på näringslivsklimatet (Svenskt Näringslivs mätning). När dessa medel saknas krävs gemensam kraftsamling av fler aktörer samtidigt som vi behöver stöd i vårt gemensamma utvecklingsarbete för en hållbar attraktiv Malåbygd.

Malå kommun har antagit Översiktsplan för Malå kommun (ÖP) inklusive fördjupning för Malå centralort, antagen av KF 2020-10-26 §77, Planstrategi, antagen av KF 2024-06-24 § 61 och Lokal Utvecklingsstrategi (LUS), fastställd av KF 2021-10-25 § 61, vilka utgör våra styrande dokument.

Nya tider kräver också nya lösningar. Världsläget och geopolitiken uppvisar stor osäkerhet. Klimatförändringarna med vårt läge nära Arktis är påtagliga. Vi förväntas att både uppvisa resiliens och robusthet. Även om Malå är en liten kommun har vi ett unikt näringsliv med världsledande företag och små företag inom de flesta sektorer, ett Sverige i miniatyr.

Mot denna bakgrund föreslår Utveckling- och arbetsmarknadsenheten bildandet av ett Näringslivsråd.

Syfte och arbetsuppgifter

Näringslivsrådet är ett samråd mellan näringslivsorganisationerna, företagen och kommunledningen.

Näringslivsrådets mål och uppdrag är att kontinuerligt informera varandra och förstärka dialogen och samarbetet mellan näringslivet och kommunens företrädare och därigenom underlätta för och stimulera det lokala entreprenörskapet för en positiv utveckling och tillväxt.

Näringslivsrådet ska fungera som ett rådgivande organ / referensgrupp för kommunens utvecklings – och näringslivsarbete i enlighet med de styrande dokumenten såsom Översiktsplanen (ÖP), Planstrategin och Lokala utvecklingsstrategin (LUS) med flera.

Det innebär att Näringslivsrådet ska vara delaktig i kommunens utvecklings – och näringslivsarbete samt delta i planering och genomförande av dialoger så som uppföljning av resultat i Svenskt Näringslivs företagsklimatsmätning och andra mätningar. Vidare ska Näringslivsrådet följa tillväxten i det lokala näringslivet, exempelvis via den regionala Näringslivsanalysen och mål och indikatorer i ett gemensamt antagna handlingsplanen. Sida 92 av 180

En central uppgift för Näringslivsrådet i början blir att arbeta fram ett lokalt näringslivsprogram för 2027–2030. Programmet ska utgå från platsbaserad näringslivsutveckling, lokala förutsättningar och behov men synkronisera med det pågående näringslivsfrämjande arbetet i Region 10. Näringslivsprogrammet ska ligga i linje med de styrande dokumenten. Näringslivsrådet ska identifiera ett antal fokusområden och arbetssätt som ska vara vägledande i arbetet med att förbättra företagsklimatet.

Näringslivsrådet ska även agera som rådgivande gällande lokala utvecklingsprojekt. Inom ramen för bygdemedel fyller Näringslivsrådet även en prioriterande funktion, se åtgärd *Malå – en attraktiv plats HÄR olikheter skapar utvecklingskraft 2030* i *Handlingsplan för bygdemedel Malå kommun*.

Näringslivsrådet kan även vara ett rådgivande organ till Plankommittén. Plankommittén i sig har en rådgivande funktion. Den sammankallas vid behov. Här ingår KSO, vice KSO och Miljö – och Byggnämndens ordförande samt Bygg – och Miljöchef, Teknisk chef samt chef för Utveckling- och arbetsmarknadsenheten och byggnadsinspektör/samhällsplanerare. Genom Näringslivsrådet förankras planarbetet.

Utformning

I Näringslivsrådet bör KSO, vice KSO, Kommunchef och chef Utveckling- och arbetsmarknadsenheten, Miljö- och byggchef samt VD MENI ingå tillsammans med 6 representanter för några av nedanstående organisationer / branscher, representanter bör i möjligaste mån utses av branscherna själva:

- Aktör inom Smart Specialisering Malå, projekt ViGO: *Mineral, gruvor, geoteknik och prospektering; Skoglig bioekonomi* samt *Energieffektivisering*
- Entreprenad, transport och industri
- Handeln
- Bygg- och tjänsteföretag
- Representant LRF
- Representant Gold of Lapland
- Representant Malå Sameby
- Representant Företagarna Malå
- Representant för Region Västerbotten, Näringsliv och samhällsbyggnad

Grunden för att Näringslivsrådet ska lyckas är att personerna har ett stort engagemang för Malåbygdens utveckling. Vi ser kompletterande kompetenser och en mångfald av ålder, kön, etnicitet som en styrka.

Näringslivsrådet möts 4 ggr/år, möte på 2 timmar, 17:00-19:00. Malå Kommun bjuder på middag. Sammankallande är chef för Utveckling- och arbetsmarknadsenheten. Sida 99 av 180
Förslagsvis: februari, juni, september och december.

Utveckling- och arbetsmarknadsenheten ansvarar för beredning, föredragning och sekreterarskap i Näringslivsrådet.

Förslag på teman och mötesdatum för det kommande året - sammanträdesplanen - tas fram på sista sammanträde i december.

Förslag på teman kan vara: företagsklimat, externa etableringar, klimat, hållbarhet och grön omställning, skolfrågor, energi, infrastruktur, platsattraktion: bo, leva, verka och besöka Malåbygden, tillväxt, kompetensförsörjning, osund konkurrens, upphandling, planarbete, landsbygdsutveckling.

Dokumentation: ett formellt protokoll, ej minnesanteckningar. Mötesprotokollen publiceras på kommunens hemsida.

Ordförandeskapet är rullande eller utses av gruppen.

Finansiering av Näringslivsråd

Ingen ersättning utgår till näringslivsrepresentanter.

Extern representation (fika, middag, eventuella studieresor) finansieras via bygdemedel ansv 232 verk 22020, näringslivsfrämjande åtgärder.

Fastställande av Riktlinjer för konsultationsordning Malå kommun

Bakgrund

Konsultationslagen (lag 2022:66) om konsultationsskyldighet i frågor som rör det samiska folket förstärktes 1 mars 2024 genom att även omfatta kommuner och regioner, Konsultationsskyldigheten gäller alla verksamheter i Malå kommun i ärenden som kan få en särskild betydelse för samerna som språk, kultur, näring eller ställning som urfolk.

Bedömning

Syftet med konsultationslagen är att säkerställa samernas rätt till delaktighet i beslutsprocesser på alla nivåer i samhället och stärka samernas inflytande i frågor som särskilt berör dem. Malå kommuns riktlinjer för konsultationsordning är ett redskap för att underlätta arbetet med att säkerställa att samer i tidigt skede får möjlighet att bidra med kunskaper i frågor och närmare belysa konsekvenser av beslut för samernas del.

**FÖRSLAG TILL ALLMÄNNA UTSKOTTET/KOMMUNSTYRELSEN/
KOMMUNFULLMÄKTIGE**

- Riktlinjer för Konsultationsordning för arbetet som samisk förvaltningskommun fastställs.

Susanne Stenberg

Bilaga

- Riktlinjer för Konsultationsordning

Beslutsexpediering

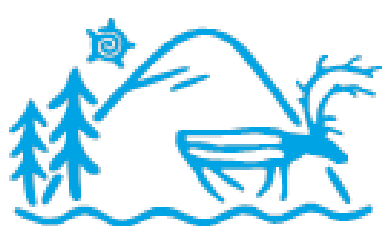
- Susanne Stenberg

MALÅ KOMMUN
Målågen kommunvdna

Riktlinjer för Konsultationsordning

Fastställd av kommunstyrelsen

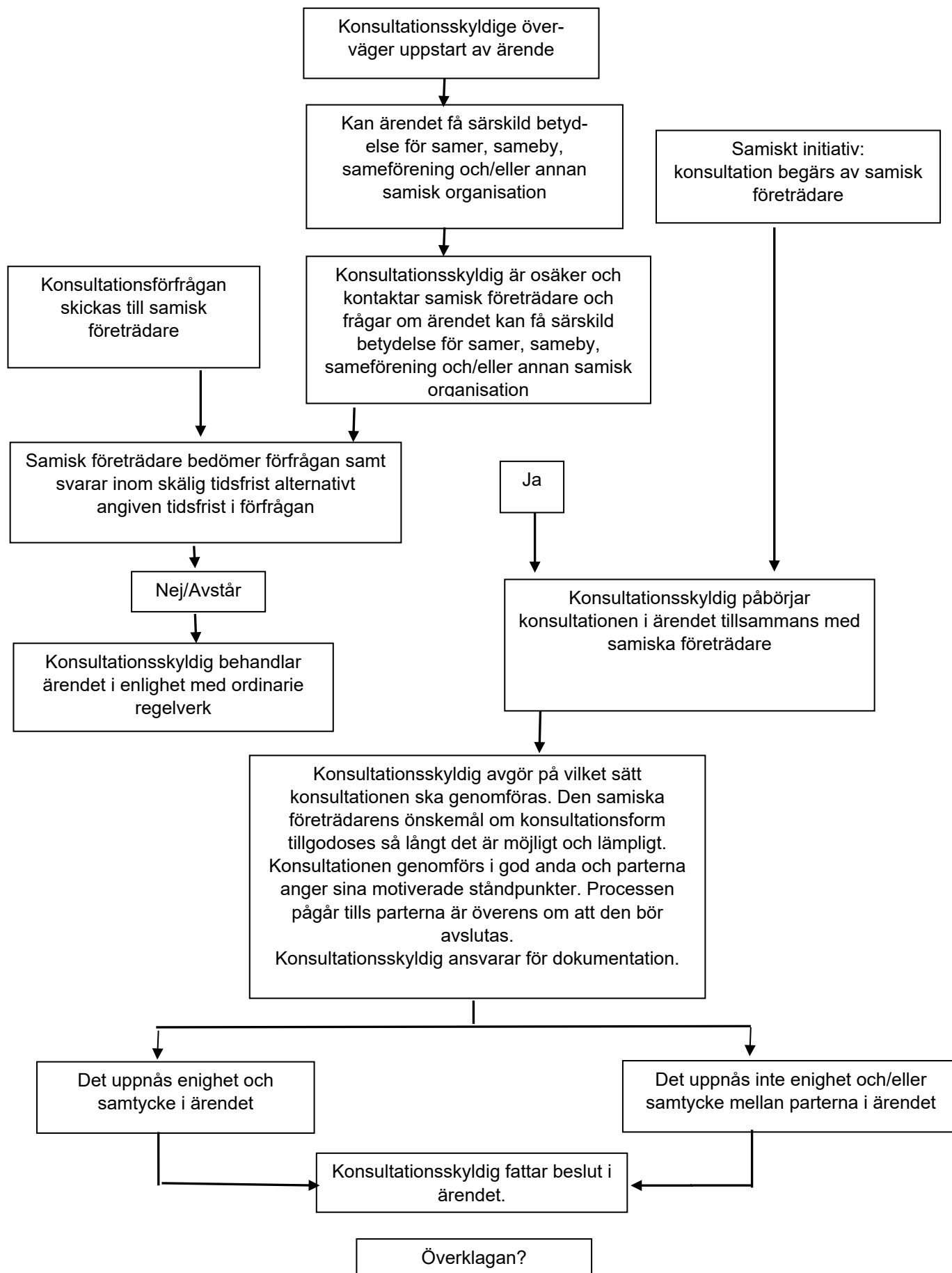

MALÅ
Med allt så nära

Rutiner för Máláge/Malå kommuns arbete med konsultationsordningen

Sida 96 av 180

Lag (2022:66) om konsultation i frågor som rör det samiska folket som fr o m 1 mars 2024 även innefattar regioner och kommuner.

Konsultationsordningen (lag 2022:66) om konsultation i frågor som rör det samiska folket är en lag som från och med 1 mars 2024 även omfattar kommuner och regioner. Statliga myndigheter har omfattats av lagstiftningen sedan 1 mars 2022.

Denna rutin syftar till att underlätta implementeringen av lagstiftningen i den egna kommunen. Processkartan på dokumentets framsida visar en översiktlig bild av processen. Mer information finns under respektive rubrik i dokumentet. På sidan <http://www.sametinget.se/konsultationsordning> finns även länkar till lagstiftningen, förarbetena samt framtaget vägledande material från Sametinget.

Det är viktigt att vara medveten om att detta är en lärandeprocess för samtliga inblandade för att få detta att fungera på bästa möjliga sätt och att rutinen kan komma att behöva revideras framöver.

I lagstiftningen och förarbetena finns olika skrivningar om, i vilka frågor som konsultationen kan vara aktuellt. För att kommunen ska få bästa möjliga förståelse för vilka ärenden som kan få särskild betydelse för samer, samebyar, sameföreningar och/eller samiska organisation bör dialog föras med samiska samrådet och kommunens sameby och sameförening.

Syftet med lagen

1§ För att främja det samiska folkets inflytande över sina angelägenheter ska konsultationer genomföras enligt vad som anges i denna lag.

Föreskrifter om samrådsskyldighet i andra lagar och förordningar gäller oberoende av denna lag. Sådana samrådsförfaranden och andra liknande förfaranden ska så långt som möjligt samordnas med konsultationer enligt denna lag.

2§ Regeringen, statliga förvaltningsmyndigheter, regioner och kommuner ska konsultera samiska företrädare innan beslut fattas i ärenden som kan få särskild betydelse för samerna.

Samer är ett urfolk och har därigenom en särskild rättslig ställning. Denna särställning innebär att Sverige har vissa åtaganden gentemot samerna enligt internationell och nationell rätt. Bland annat stadgar regeringsformen att det samiska folkets möjligheter att behålla och utveckla ett eget kultur- och samfundsliv ska främjas. Det är mot den bakgrunden konsultationslagen tillkommit och ska förstås som en åtgärd som kan bidra till att Sverige i större utsträckning efterlever sina åtaganden gentemot det samiska folket.

Syftet med lagen är att säkerställa samernas rätt till delaktighet i beslutsprocesser på alla nivåer i samhället och stärka samernas inflytande i frågor som särskilt berör dem. Genom konsultationerna ges det samiska folkets insyn i processer och frågor i ett tidigt skede. Konsultationen ökar också samernas möjlighet att bidra med kunskap i frågor och närmare belysa konsekvenser av beslut för samernas del.

Ska konsultation ske i ärendet?

Konsultationsskyldigheten gäller i ärenden som kan få särskild betydelse för samerna. Med det menas ärenden som kan få direkt inverkan på samernas språk, kultur, näringar eller ställning som urfolk.

Konsultationsskyldigheten omfattar beslutande verksamhet och inte faktiska åtgärder av olika slag. Lagen omfattar både ärenden som mynnar ut i förvaltningsbeslut och normbeslut (exempelvis styrdokument). Civilrättsliga avtal omfattas inte av lagstiftningen.

Exempel på ärenden hos kommuner som särskilt kan beröra det samiska folket är bland annat: vissa detaljplaner, översiktsplaner, vindkraftsplaner, riktlinjer för bostadsförsörjning, samråd med anledning av tillståndsansökan enligt miljöbalken, verksamhetsområden för VA, vattenskyddsområden för dricksvatten, handlingsprogram för räddningstjänsten, kommunala naturreservat, kommunens övergripande visionsdokument, styrdokument för samiskt förvaltningsområde, skolplan, förändring av förskole, skol- eller äldreomsorgsverksamhet som berör samer (ex nedläggning, förändring av inriktning, skapande av en ny enhet, samisk integrering, samiska samt modernt språk mm), skogsbrukspolicy och kommunala skogsbruksplaner, hållbarhetspolicy, miljö- och klimatstrategi biblioteksplan, övriga förändringar i verksamheten som direkt berör samer (ex avveckling eller skapande av samiskt bokbestånd för utlåning på kommunbibliotek), kulturplan, kulturmiljöprogram, flaggpolicy, minoritets- och integrationsstrategi, mål och riktlinjer för kommunens arbete med nationella minoriteter, friluftspan, skapande av kommunala leder (vandringsleder, skoterleder), kommunala beslut om skoterförbud, strategi för besöksnäring och friluftsliv, näringslivsstrategi, tillväxtstrategi m.fl, olika styrdokument där samisk kultur, näringsliv och språk ingår.

Flera av de ärenden där konsultation är viktig berör renskötseln. Det kan därmed bli aktuellt att konsultera samebyar i ärenden när deras rättigheter berörs, exempelvis i frågor om markanvändning, exploateringar, gruvor, vindkraft, skogsfrågor, näringsfrågor, kulturmiljöfrågor, biologisk mångfald på renbetesmark, jakt, fiske och rovdjur.

Samiska organisationer kan var aktuella att konsultera i ärenden som berör det samiska samhället, exempelvis ärenden som rör immateriellt och materiellt samiskt kulturarv, traditionell kunskap, samiska språk och samisk kultur inom musik, teater, litteratur och konst, religion.

Undantag från konsultationsskyldigheten finn si § 3-5 i konsultationsordningen.

6 § Om den samiska företrädaren som avses i 7 § anser att ett ärende kan få särskild betydelse för samerna och begär konsultation ska ärendet anses få sådan betydelse vid tillämpningen av denna lag.

Att en samisk företrädare har begärt konsultation i ett ärende ska dokumenteras och diarieföras märkt med ”konsultation”. Detta för att underlätta uppföljningen av kommunens arbete.

PBL-ärenden

I detaljplaneärenden bör konsultationsförfrågan skickas efter beslut att starta upp ett detaljplanearbete. Konsultationen bör avslutas innan granskningen påbörjas.

Ett ärende kan tex. få särskild betydelse för samerna om det gäller framtagande av en detaljplan som rör ett större område och området utgör riksintresse för rennäringen eller rör mark som kan få särskild betydelse för berörd sameby och påverka renskötseln. Konsultation bör i regel kunna samordnas med ordinarie samrådsförfaranden enligt plan- och bygglagen.

Vilka ska konsulteras?

7 § Sametinget ska konsulteras i ärende som företrädare för det samiska folket. Om ärendet kan få särskild betydelse för en sameby ska även samebyn konsulteras. Om ärendet kan få särskild

Betydelse för en samisk organisation med hänsyn till dess ändamål enligt stadgarna och organisationen anmält intresse av att delta i konsultationer, ska även organisationen konsulteras. När en sameby eller en samisk organisation ska konsulteras anses de vara samiska företrädare. Sametinget ska informeras om en konsultation med en sameby eller en samisk organisation som inte ska genomföras gemensamt med Sametinget.

På kommunens hemsida www.mala.se/konsultationsordning finns information om vilka samiska organisationer som anmält intresse. På Sametingets hemsida www.sametinget.se/vasterbotten_sb finns kontaktuppgifter till samebyarna.

Konsultationsfrågan

8 § När det finns en skyldighet att konsultera i ett ärende ska den konsultationsskyldige, i ett tidigt skede informera den samiska företrädaren om ärendet och fråga om den begär konsultation. Det ska framgå av förfrågan när den senast ska ha besvarats. Tidsfristen ska vara skälig. Om den samiska företrädaren inte svarar inom den utsatta tidsfristen får det betraktas som att företrädaren avstår från konsultation i ärendet. Skyldigheten i första stycket gäller inte i förhållande till en samisk företrädare som på eget initiativ begär konsultation enligt 6 §.

En månad är normalt skälig tidsfrist för att besvara en förfrågan om konsultation. I de fall ärendet är mycket omfattande och komplext bör den skäliga tidsfristen vara något längre för att den samiska företrädaren ska kunna fatta ett välgrundat beslut. Om ärendet är av enklare karaktär eller är brådskande kan tidsfristen vara betydligt kortare än en månad.

Bedömningen av vad som är en skälig tidsfrist beror alltså främst på ärendets komplexitet, former och hur brådskande ärendet är. Kommunens arbetsbelastning eller brådskande som orsakats enbart av kommunens tidigare handläggning av ärendet påverkar inte bedömningen av vad som är en skälig tidsfrist.

Konsultationsförfrågan skickas enligt checklistan nedan:

CHECKLISTA FÖR KONSULTATIONSFÖRFRÅGAN

- Konsultationsförfrågan skickas till kansli@sametinget.se, eventuellt berörda samebyar samt andra samiska organisationer som anmält intresse.
- Märk ärenderaden i mailet med rubriken Konsultationsförfrågan.
- Ange kontaktuppgifter till tjänstepersonen/handläggaren som handlägger ärendet hos kommunen.
- Ange inom vilken tidsfrist som organisationen ska besvara förfrågan.
- Bifoga relevanta, översiktliga handlingar som gör det möjligt för organisationerna att bedöma om konsultation ska genomföras eller inte. Det kan t.ex. vara en kort redogörelse av ärendet och vad som ska beslutas om, ansökningshandlingar och annat underlag i samband med att ärendet initierats, eller myndighetens överväganden kring varför ärendet bedöms kunna få särskild betydelse för Sametinget. Sametinget kan begära in kompletterande handlingar om det behövs för att kunna besvara förfrågan om konsultation,

Dokumentation om att konsultationsförfrågan skett men att ingen konsultation har önskats

Om konsultationsförfrågan skett men ingen konsultation har önskats ska detta diarieföras märkt med ”konsultation”.

Konsultation genomförs och dokumenteras

9 § Den konsultationsskyldige bestämmer på vilket sätt en konsultation ska genomföras men ska så långt som det är möjligt och lämpligt tillgodose den samiska företrädarens önskemål om konsultationsform. Den samiska företrädaren ska inför en muntlig konsultation ha rätt att få en skriftlig redogörelse för de frågor som ärendet rör. Den samiska företrädaren ska ges skälig tid för att hämta in de upplysningar som behövs och för att på annat sätt förbereda konsultationen.

10 § Om den konsultationsskyldige anser att det är lämpligt får även andra myndigheter eller enskilda delta i konsultationen i ett ärende. Den konsultationsskyldige ska fråga den samiska företrädaren viken inställning de har till ett sådant deltagande.

11 § Vid konsultationen ska den konsultationsskyldige, den samiska företrädaren och andra som deltar ange sin motiverade ståndpunkt i ärendet och yttra sig över de andras ståndpunkt. För den konsultationsskyldige ska detta dock gälla endast i ärenden där det inte finns någon port. Konsultationen ska genomföras i god anda. Konsultationen ska fortsätta tills enighet eller samtycke i den fråga som är orsak till konsultationen uppnåtts eller tills den konsultationsskyldige eller den samiska företrädaren förklarar att enighet eller samtycke inte kan nås i ärendet.

12 § Den konsultationsskyldige ska dokumentera vad som kommit fram vid konsultationen. Av dokumentationen ska det framgå när och hur konsultationen har genomförts, vilka som deltagit och vem som har gjort dokumentationen.

För vissa ärendetyper är det inte möjligt för en förvaltningsmyndighet att redovisa en motiverad ståndpunkt i ärendet innan den fattat sitt beslut. En förvaltningsmyndighet kan inte i förväg redovisa en ståndpunkt angående hur den slutligen kommer att besluta i ett ärende som innebär myndighetsutövning gentemot enskild. Inte heller i andra ärenden där det finns en part bör en beslutande myndighet vara skyldig att redovisa en ståndpunkt i förväg.

Dokumentationen från konsultationen ska diarieföras märkt med ”konsultation”.

Överklaganden

Överklaganden kan ske enligt i övrigt gällande lagstiftning, exempelvis kommunallag och speciallagstiftning.

Medborgarförslag om hjärtstartare på kommunhuset i Malå**Bakgrund**

De flesta hjärtstopp sker oftast i det egna hemmet, gällande både kvinnor och män. Den främsta orsaken till ett hjärtstopp är någon form av hjärtsjukdom oavsett ålder.

Många av riskfaktorerna som påverkar hjärt-kärlsjukdomar går att förebyggas genom att individen gör aktiva val mot mer hälsosamma levnadsvanor som t ex att avstå från att röka och snusa, vara fysisk aktiv, ha goda sömnrutiner och ha goda kostvanor.

Enligt WHO kan sunda levnadsvanor förebygga 80 procent av alla förtida hjärtinfarkter och stroke.

Under perioden 2023 och 2024 så inträffade 8st (2023) och 9st (2024) hjärtstopp i hela Malå kommun som geografiskt område, där ambulans tillkallades. Det finns ingen kännedom om ett hjärtstopp i eller runt om kommunhuset i Malå kommun de senaste åren.

Idag så finns 14 registrerade hjärtstartare inom Malå kommun varav 11 i tätorten Malå. 2 hjärtstartare i Malå tätort är tillgängliga dygnet runt för allmänheten.

De 3 hjärtstartare som finns registrerade i byarna finns tillgängliga dygnet runt för allmänheten.

Resterande hjärtstartare finns tillgängliga mellan 07.00 till 21.00, vardagar och helger beroende på vart den är placerad.

Räddningstjänsten i Malå kommun har idag avtal med Region Västerbotten genom IVPA – I väntande på ambulans som innebär att styrkeledarens bil är utrustad med en hjärtstartare. Styrkeledarens bil är först på plats vid utryckning efter samtal vid 112. Denna bil är oftast parkerad vid kommunhuset i Malå.

På Malå kommunhus finns det idag (2025) fyra deltidsanställda brandmän. Dessa har kunskaper inom HRL

Föreningar och organisationer kan via Civilförsvarsförbundet ansöka om att få kostnadsfria hjärtstartare placerade i närområdet. Civilförsvarsförbundet och Hjärtlung föreningen Malå/Norsjö erbjuder HLR kurser till föreningar, organisationer och allmänhet.

Mer utförlig redovisning återfinns i bilaga.

Daniel Burman, Folkhälsosamordnare

Bedömning

Utifrån detta underlag så bedöms det inte aktuellt att införskaffa en hjärtstartare på Malå kommunhus.

Förslag till beslut:

*FÖRSLAG TILL (Allmänna
utskottet/KOMMUNSSTYRELSEN/KOMMUNFULLMÄKTIGE)*

- *Avslå medborgarförslaget*

Daniel Burman Folkhälsosamordnare Malå kommun

Bilaga:

Beslutsexpediering

Daniel Burman Folkhälsosamordnare Malå kommun
Joacim Eliasson Socialdemokraterna Malå kommun
Katrín Johansson Malå

Medborgarförslag om hjärtstartare i kommunhuset

En medborgare i Malå kommun lämnades in 2024-10-02 gällande placering av hjärtstartare på Malå kommunhus.

Bakgrund

Enligt en rapport från 2022 gjord av svenska hjärt- och lungräddningsregistret som granskar alla hjärtstopp i Sverige sen 1990, så registreras det ca 8500 fall årligen kopplat till hjärtstopp¹. Källa: Rapport 2022 svenska hjärt- och lungräddningsregistret

Bland de individer som drabbas av hjärtstopp utanför sjukhus är chansen för överlevnad 5 till 10 gånger större för de som har ett kammarflimmer eller kammartakykardi som första hjärtrytm, jämfört med de som har en asystoli (frånvaro av elektrisk aktivitet i hjärtat) eller pulslös elektrisk aktivitet (elektrisk aktivitet som inte leder till att hjärtat pumpar blod)²

Rytm	Medicinsk term	Mekanism	Möjlighet att använda hjärtstartare
Kammarflimmer	Ventrikelflimmer (VF)	Hjärtats kamrar vibrerar, vilket innebär att hjärtat inte pumpar något blod ut till kroppens organ.	Ja
Kammartakykardi	Ventrikeltakykardi (VT)	Hjärtats kamrar pumpar alldeles för fort och ineffektivt. Det leder till kammarflimmer om rytmen inte återställs snarast.	Ja
Pulslös elektrisk aktivitet (PEA)	Pulslös elektrisk aktivitet (PEA)	Det finns elektrisk aktivitet men hjärtat pumpar ändå inte blod. Hjärtat kan vara helt stilla eller nästan helt stilla.	Nej
Asystoli	Asystoli	Det finns ingen elektrisk aktivitet och hjärtat är helt stilla.	Nej
Extremt låg puls	Bradykardi	Om pulsen är väldigt låg kan det leda till hjärtstopp.	Nej

Hjärtstopp fördelat på ålder och kön

Medianåldern bland personer som får hjärtstopp är enligt svenska hjärt- och lungräddningsregistret³ är 71,6 år och den har varit oförändrad sedan 1990. Åldersspannet sträcker sig från 0 till över 100 år. Det är fler män än kvinnor som får hjärtstopp men andelen kvinnor ökar med ålder. Bland individer som är över 80 år utgör män 58% av rapporterade hjärtstopp.

¹ [Rapport 2022 svenska hjärt- och lungräddningsregistret](#)

² [Rapport 2022 svenska hjärt- och lungräddningsregistret](#)

³ [Rapport 2022 svenska hjärt- och lungräddningsregistret](#)

Anledning till hjärtstopp fördelat på ålder.⁴

- Bland 0-20år är främsta orsak till hjärtstopp den vanligaste orsaken annat (ospecificerat) och hjärtsjukdom.
- Bland 21-40år är främsta orsak till hjärtstopp den vanligaste orsaken annat (ospecificerat), överdos läkemedel och självmord.
- Bland 41-70år är främsta orsak till hjärtstopp den vanligaste hjärtsjukdom och annat (ospecificerat).
- Bland 71 och äldre är främsta orsak till hjärtstopp den vanligaste hjärtsjukdom och annat (ospecificerat).
- Oavsett ålder så är den främsta orsaken till hjärtstopp hjärtsjukdom och annat (ospecificerat)

Vanligaste plats att drabbas av ett hjärtstopp fördelat på kön.⁵

- Bland män är den vanligaste platsen att drabbas av ett hjärtstopp i hemmet.
- Bland kvinnor är den vanligaste platsen att drabbas av ett hjärtstopp i hemmet.
- Bland hjärtstopp som inträffade i hemmet hade cirka 18% defibrillerbar rytm. Motsvarande siffra för hjärtstopp som inträffade på offentliga (allmänna) platser var cirka 40%.
- Det är högre chans till överlevnad om hjärtstoppet sker på allmän plats 21,6% jämfört hemmet 6,9 procent.

Kända riskfaktorer kopplat till Hjärt- och kärlsjukdomar⁶⁷

- Metabola – Som exempelvis högt blodtryck, fetma och diabetes
- Beteendemässiga – Som exempelvis Tobaksrökning och kost
- Psykosociala – Som exempelvis ekonomiska status och depression
- Genetiskt anlag

Metabola, beteendemässiga och psykosociala faktorer kan påverkas av individen själv och går under namnet hälsans bestämningfaktorer⁸. Genetiskt anlag, ålder och kön kan ej påverkas av individen.

⁴ [Rapport 2022 svenska hjärt-och lungräddningsregistret](#)

⁵ [Rapport 2022 svenska hjärt-och lungräddningsregistret](#)

⁶ [Hjärtinfarkt – Symtom och riskfaktorer | Hjärt-Lungfonden \(hjärt-lungfonden.se\)](#)

⁷ [Kvinnor och män delar samma riskfaktorer för hjärt-kärlsjukdom | Göteborgs universitet \(gu.se\)](#)

⁸ [Hälsans bestämningfaktorer — Folkhälsomyndigheten \(folkhalsoymyndigheten.se\)](#)

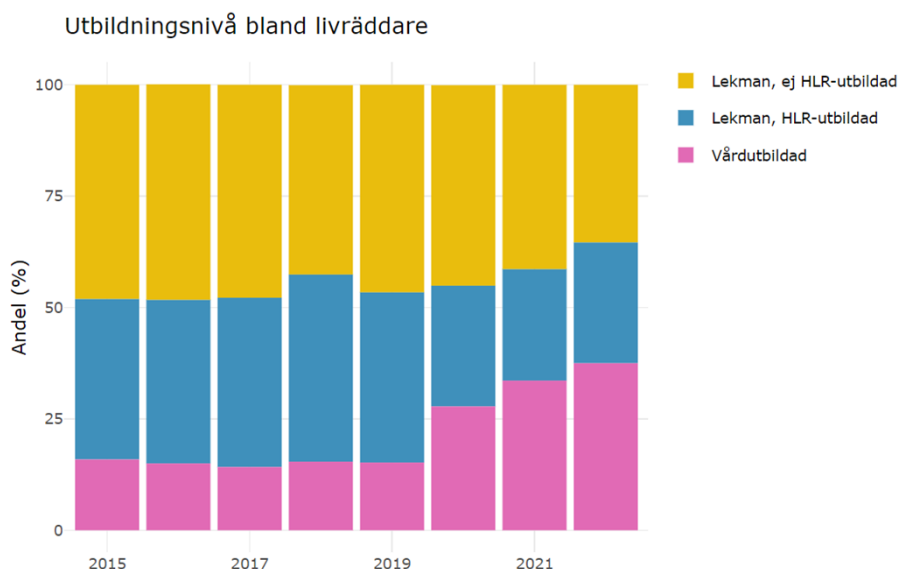
Hjärt-lungräddning (HLR)⁹

Att erhålla HLR före ankomst av ambulans är en viktig länk i kedjan som räddar liv vid hjärtstopp¹⁰. Andel som får HLR av en bystander (person som inte utlarmats till hjärtstoppet) har ökat från 29% år 1990 till 64% år 2021. Om man räknar in HLR givet av polis, räddningstjänst och SMS-livräddare¹¹ så har >80% erhållit HLR innan ambulansens ankomst 2022.

Mediantiden mellan hjärtstopp och start av HLR vid hjärtstopp har sjunkit från 10min 1990 till dagens (2022) 2min. Detta kan förklaras med att föreningar, organisationer och företag idag ofta arrangerar HLR-utbildningar och detta innebär att fler och fler får kunskap att utföra HLR.

För att höja kunskapen ytterligare, har Svenska rådet för hjärt-lungräddning tagit fram kostnadsfri, interaktiv webbutbildning för alla som är intresserade – Alla kan HLR¹².

Andelen som har HLR utbildning har ökat med åren och utgjorde 2022 totalt 64,6%.

⁹ [Rapport 2022 svenska hjärt-och lungräddningsregistret](#)

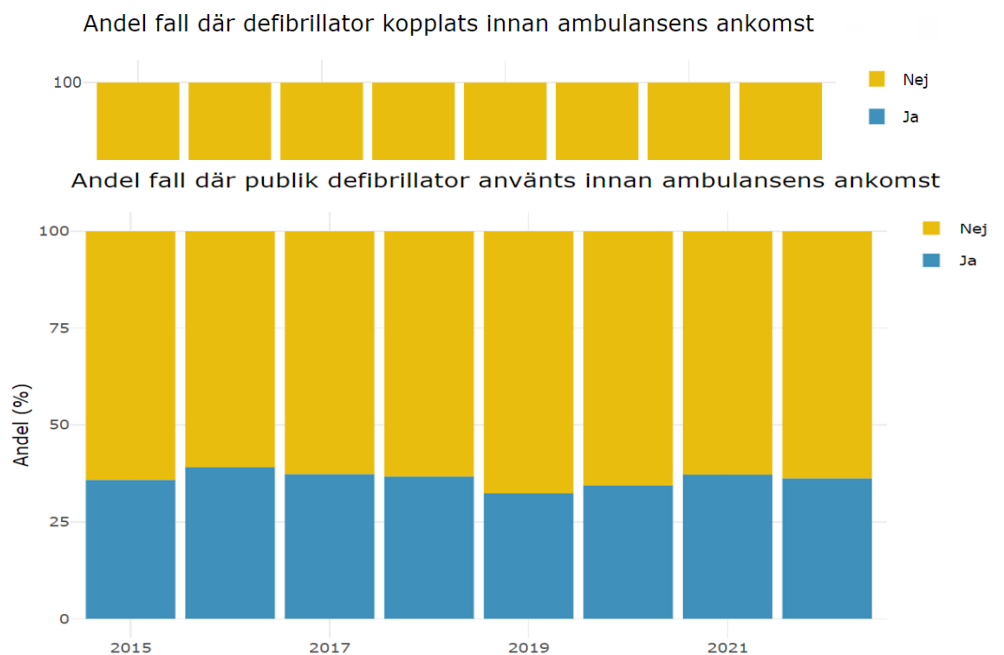
¹⁰ [Om plötsligt hjärtstopp och HLR - HLR-rådet](#)

¹¹ [Hem » Sms-livräddare \(smslivraddare.se\)](#)

¹² https://allakanhjr.nu/?UTM_source=utbildningsportal.

Användning av defibrillator innan ankomst av ambulans

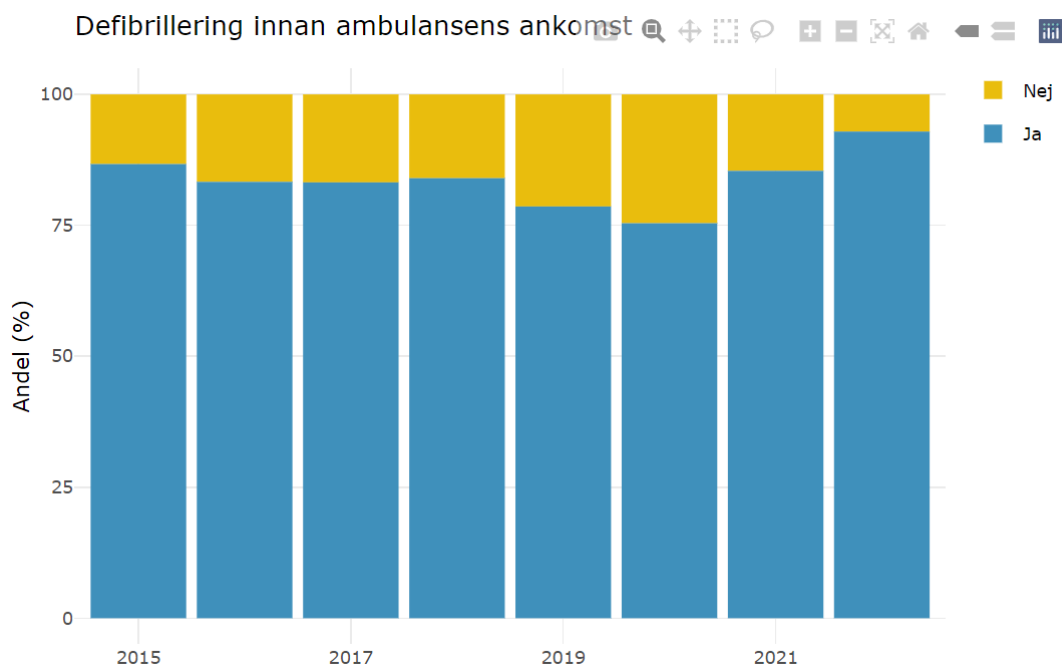
Andel fall där defibrillator kopplats in innan ambulans ankomst var 2022 7,9%. I 92,1% av fallen med hjärtstopp hade ingen defibrillator använts innan ambulans ankomst¹³.

Sett till publika defibrillator användes en defibrillator endast i en tredje del av fallen dvs 36,2% 2022.

Av de fallen som defibrillering gjorts hade man i 92,9% av fallen 2022 defibrillerbar rytm. Det skall dock nämnas att dessa data är osäkra på grund av stickprovets storlek.

¹³ [Rapport 2022 svenska hjärt-och lungräddningsregistret](#)

Kostnad för hjärtstartare

Kostnaden för placering av hjärtstartare varierar. Om hjärtstartare ska placeras offentligt så är det viktigt att hjärtstartaren kan hantera även barn och att barnelektroder ingår samt att hjärtstartaren kan ge instruktioner både på svenska och engelska. Optimal placering av hjärtstartare är utomhus ur ett tillgänglighetsperspektiv.

Hjärtstartarpaket Philips FRX - inomhus ¹⁴	18 900kr exkl. moms
Hjärtstartarpaket Philips FRX - utomhus ¹⁵	18 900kr exkl. moms (tillkommer elinstallations kostnader)

¹⁴ [Hjärtstartarpaket Philips FRx med inomhusskåp \(hjartsakrat.se\)](https://hjartsakrat.se)

¹⁵ [Hjärtstartarpaket Philips FRx med utomhusskåp \(hjartsakrat.se\)](https://hjartsakrat.se)

Lägesbild Hjärtstartare Malå 2023-2024.

Enligt hjärtstartregistret¹⁶ finns totalt 14 registrerade hjärtstartare inom Malå kommun, varav elva (11) stycken i centrala Malå. Det kan finnas fler hjärtstartare eller färre hjärtstartare. Föreningen, organisationen eller företaget som har en hjärtstartare ansvarar för att registerna denna på hjärtstartregistret. Detta gäller även om hjärtstartare plockas bort.

Bland de registrerade hjärtstartarna i tätorten är två (2) hjärtstartare är tillgänglig dygnet runt genom utomhus placering och samt i receptionen på Hotell Tjamsta. Denna finns tillgänglig dygnet runt även då personal inte är på plats och går att nås genom att dörrarna till hotellet alltid är öppet. Resterade hjärtstartare i tätorten är tillgängliga på varierade tider från 07.00 – 21.00.

Fyra (4) hjärtstartare finns registrerade i byar runt om Malå tätort, varav tre (3) hjärtstartare är anges som tillgänglig dygnet runt, varav (1) är placerad utomhus.

Räddningstjänsten på Malå kommun har idag (2025) ett avtal med Region Västerbotten¹⁷ gällande IVPA - I väntan på ambulans¹⁸. Detta innebär att styrkeledarens bil är utrustad med en hjärtstartare. I avtalet regleras hjärtstartare, batteri och elektroder med mera. Styrkeledarens bil är i drift i kommunen, 365 dagar om året och dygnets alla timmar. Styrkeledarens bil är alltid först på plats när räddningstjänst larmas ut via 112.

Det finns idag (2025) fyra deltidsbrandmän anställda på Malå kommunhus.

Under 2023 så har räddningstjänsten i Malå larmats ut på 6 ärenden kopplat till hjärtstopp. Detta gäller hela Malå kommun som geografiskt område och inte kopplat till Malå kommunhus med omnejd.

Under perioden 2023 och 2024 så har ambulansens i Malå kallats ut 8 tillfällen (2023) och 9 tillfällen (2024) kopplat till ärenden som rör hjärtstopp. Detta gäller hela Malå kommun som geografiskt område och inte kopplat till Malå kommunhus med omnejd.

¹⁶ [Hjärtstartarregistret \(hjartstartarregistret.se\)](https://hjartstartarregistret.se)

¹⁷ [Allt fler orter får sjukvårdshjälp av räddningstjänsten | SVT Nyheter](#)

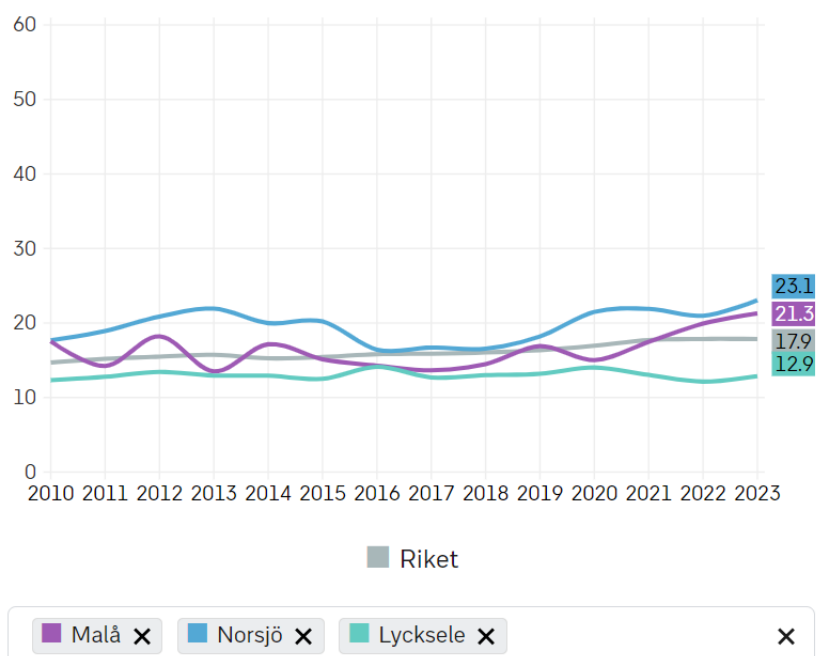
¹⁸ [IVPA | PS – Prehospital sjukvårdsledning \(psconcept.se\)](#)

Civildövsvarsförbundet erbjuder föreningar, organisationer och allmänhet kostnadsfria utbildningar i HLR samt att föreningar kan ansöka om att få kostnadsfria hjärtstartare placerade i sitt närområde¹⁹. Detta bekostas av MSB – Myndigheten för samhällsskydd och beredskap. Även andra utbildningar finns som exempelvis hemberedskap, allmän brandkunskap.

Responstiden från det att första resurs är på plats efter samtal till 112 har ökat de senaste tre åren och ligger idag 3,4 minuter över rikssnittet²⁰ för Malå. En del av detta kan förklaras med att ambulansens delas mellan olika kommuner när de olika ambulanserna är upptagna samt att avstånden är långa i glesbygd. En annan faktor som påverkar är polisens responstid vid de fall där platsen måste säkras vid ett pågående brott.²¹

Responstid (tid från 112-samtal till första resurs är på plats), mediantid i minuter

¹⁹ [Hjärta att hjälpa – för fler hjärtstartare – Civildövsvarsförbundet](#)

²⁰ [Så länge får du vänta på ambulans i din kommun | SVT Nyheter](#)

²¹ [Ambulanspersonalens frustration i väntan på polisen vid mordet i Malå: "Kan inte rädda någon om vi behöver räddas" | SVT Nyheter](#)

Enligt senaste nationella folkhälsoenkäten – Hälsa på lika villkor 2022²², så skickades det ut 1000 enkäter i Malå kommun 16år och uppåt. Totalt svarade 406 personer det vill säga ca 40,6%. Data som samlas in bygger på självuppskattade värden.

Region Västerbotten har sammanställt den insamlade data till ett kommunblad²³ för Malå kommun. I den jämförs Malå med resterande data för Västerbotten och riket fördelat på kön.

Sammanfattning på faktorer som kan påverka risken för att drabbas hjärt- och kärlsjukdomar. Mer finns att läsa på kommunens hemsida under Folkhälsorådet, Hälsa på lika villkor 2022²⁴

- Färre kvinnor än män som rapporterar att de är fysisk aktiva (minst 150 minuter per vecka).
- Fler män än kvinnor uppger att de är dagliga rökare och snusare.
- Förekomst av svår psykisk påfrestning är lägre bland kvinnor och män i Malå jämfört med länet och riket
- Förekomst av stress är låg bland kvinnor och män i Malå jämfört med länet och riket.
- Högt blodtryck rapporteras i större utsträckning bland kvinnor och män i Malå jämfört med länet och riket.
- Förekomst av diabetes rapporteras i större utsträckning bland kvinnor och män i Malå jämfört med länet och riket.
- Självrapporterad fetma (baserat på självrapporterad vikt och längd, definierat som BMI högre än 30) rapporteras i högre utsträckning i Malå bland män och kvinnor jämfört med länet och riket.

²² [Nationella folkhälsoenkäten – Hälsa på lika villkor — Folkhälsomyndigheten \(folkhalsomyndigheten.se\)](https://www.folkhalsomyndigheten.se)

²³ [Kommunblad Malå 2022](#)

²⁴ [Folkhälsostatistik Malå kommun | Malå Kommun \(mala.se\)](https://www.mala.se)

Enligt WHO (World Health Organization) så är de viktigaste beteendemässiga riskfaktorerna för hjärtsjukdomar och stroke ohälsosam kost, fysisk inaktivitet, tobaksbruk och skadlig alkoholkonsumtion. Bland miljöriskfaktorerna är luftföroreningar en viktig faktor. Effekterna av beteendemässiga riskfaktorer kan visa sig hos individer som förhöjt blodtryck, förhöjt blodsocker, förhöjda blodfetter samt övervikt och fetma. Dessa "mellanriskfaktorer" kan mätas inom primärvården och indikerar en ökad risk för hjärtinfarkt, stroke, hjärtsvikt och andra komplikationer²⁵.

Enligt WHO kan sunda levnadsvanor förebygga 80 procent av alla förtida hjärtinfarkter och stroke. Miljöerna runt oss förändras och det är inte alltid lätt att leva hälsosamt och ta beslut som skapar förutsättningar för ett långt och hälsosamt liv.²⁶

Region Västerbotten erbjuder alla 40, 50 och 60-åringar VHU (Västerbottens hälsoundersökningar) i syfte att förbättra sina levnadsvanor och livssituation²⁷.

²⁵ https://www.who.int/health-topics/cardiovascular-diseases#tab=tab_1

²⁶ <https://www.hjart-lungfonden.se/om-oss/paverkansarbete/prevention/>

²⁷ [Västerbottens hälsoundersökningar, VHU - 1177](#)

Lämna medborgarförslag

✓ 1. Kontaktuppgifter

Kontaktuppgifter

Kontaktuppgifterna till dig som förslagsställare behövs för att kunna säkerställa att du är folkbokförd i kommunen. Dina uppgifter kommer att sparas i kommunens ärendehanteringssystem.

För- och efternamn

[REDACTED]

Adress

[REDACTED]

Postnummer och ort

939 32 Malå

Telefon

-

E-postadress

[REDACTED]

Mobiltelefon

[REDACTED]

Notifieringar

E-post

✓ 2. Medborgarförslag

Rubrik på förslag

Hjärtstartare

Förslag

Ge förslag på åtgärder som ligger inom kommunens verksamhet och det kommunen är ansvarig för. Varje förslag får endast behandla en fråga, ämnen av olika slag kan alltså inte tas upp i samma förslag.

Vi behöver en hjärtstartare i Kommunhuset där många arbetar och många medborgare besöker dagligen.

Motivering

Hjärtstartare behövs.

✓ 3. Presentation

Vill du presentera ditt förslag vid kommunfullmäktige?

När kommunfullmäktige slutligen behandlar ditt förslag har du möjlighet att presentera ditt förslag muntligt.

Du blir alltid kontaktad när kommunfullmäktige ska behandla ditt förslag och du är alltid välkommen att närvara. Läktaren är öppen för alla.

Nej

Signering

Följande parter har signerat detta ärende.

Namn: [REDACTED]

Person ID: [REDACTED]

Datum: 2024-10-02 11:22

Signerad checksumma: SHA-1 F393B6C8D438AFDBA29198815BFBFC1B220B1D6A

Per Bertilsson, Teknisk Chef

Rivning av gamla och obebodda bostäder utan ägare

Bakgrund

.Ett medborgarförslag har inkommit till kommunen med förslag om att riva alla gamla och obebodda bostäder som saknar ägare. Syftet är att förbättra kommunens trivsel och utseende samt motverka att fastigheter förfaller.

Bedömning

Kommunen har inte rådighet över fastigheter som kommunen inte äger. Frågan kan därför inte hanteras inom ramen för kommunens beggenheter.

FÖRSLAG TILL AU / KS / KF

Kommunfullmäktige beslutar att avslå medborgarförslaget.

Per Bertilsson

Beslutsexpediering

Per Bertilsson

2024-03-18

Sida 115 av 180

MEDBORGARFÖRSLAG

DNR.

DNR.PL.BET.

Från:

Datum

Namn:

Adress:

Telefon:

E-post:

Kommun

Malå Kommun

Förslag:

Presentera här kort ditt förslag

Riv alla gamla och obebyggda bostäder
som inte har någon ägare.

Motivering:

Här kan du lämna en mer utförlig beskrivning av ditt medborgarförslag. Motivera gärna varför du anser att förslaget ska genomföras och hur det i så fall ska ske.

Jag anser att förslaget ska genomföras för att
kommunen ska bli trevligare. Vissa lägenhetshus
ser ut att komma att förfalla inom en kortare
tid.

Underskrift

Gruppmöten inför kommunstyrelsen och kommunfullmäktige**Bakgrund**

Önskemål framfördes muntligt vid kommunstyrelsens sammanträde 2025-02-18 att utvärdera nuvarande gruppmöten för kommunfullmäktiges ledamöter, d v s dela upp gruppmöten på två tillfällen, en gång kvällen innan kommunstyrelsen och ett möte den dagen det är kommunfullmäktige. 2025-03-03 skickades tre frågor till gruppledarna för de olika partierna som representeras i kommunfullmäktige. Följande frågor skulle besvaras:

- Vad är positivt med möte inför KS och KF?
- Vad är negativt med möte inför KS och KF?
- Ska vi fortsätta med mötet inför KS?

En sammanfattning av de svar som kommit in:

Vad är positivt med möte inför KS och KF?

Det positiva med förslaget var att ge fullmäktigeledamöter möjlighet till samma information. Detta förutsatte att alla fick informationen samlat. Det förutsatte också att de ansvariga tjänstepersonerna fysiskt fanns på plats (ev digitalt) för att svara på frågor kopplade till ärendet.

Man ges större delaktighet, kunskap och inflytande till både medlemmar och ledamöterna i KS och KF.

Fördelen är att KF-ledamöter (även ersättare) får en förväntan och en möjlighet att sätta sig in i ärenden tidigare. Bra om man vill nå en tjänsteperson för mer information att det finns en speciell dag för detta. Detta gäller alltså mötena som är måndag innan KS. Mötena innan KF blir nu mer effektiva då de är kortare.

Vad är negativt med möte inför KS och KF?

Det ursprungliga syftet har enligt vår mening försvunnit. Den politiska debatten ska föras i samband med fullmäktigemötet/kommunstyrelsemötet eller det separata gruppmötet inte i samband med informationen. Dessutom uppfattar vi att förslaget är kostnadsdrivande i och med att arvodestiden blir 2+2 timmar. När mötet infaller kvällen före så minskar möjligheterna att utifrån given information formulera nya adekvata förslag. Dessutom får tjänstepersonerna mycket begränsad tid att formulera svar på uppkomna frågor. Sammanfattningsvis: I och med att grupperna valt att ha separata möten har syftet att erhålla gemensam information fallit.

Vi ser inget negativt med mötet inför KS och KF.

Att partierna inte samordnat sig inför måndagsmötena, men det har inte

varit något större problem.

Ska vi fortsätta med mötet inför KS?

Vi menar att vi inte bör fortsätta med nuvarande form.

Två av tre har svarat ja, vi ska fortsätta med mötet inför KS.

Bedömning

Utifrån svaren på frågorna så vill majoriteten fortsätta med gruppmöten som tidigare är beslutat.

**FÖRSLAG TILL ALLMÄNNAUTSKOTTET/KOMMUNSTYRELSE/
KOMMUNFULLMÄKTIGE**

- Gruppmöten inför kommunstyrelsen och kommunfullmäktige fortsätter som tidigare beslutat.

Helen Örnberg

Beslutsexpediering

- Helen Örnberg

Upphörande av Allmänna utskottet

Bakgrund

Ärendet har initierats av Cecilia F Stenlund, Liberalerna i samråd med kommunchef. 2025-04-22 skickades "Utvärdering av Allmänna utskottet" ut på remiss till enhets- och avdelningschefer och en del verksamhetsansvariga i kommunen samt gruppleddare för de olika partierna som representeras i Kommunfullmäktige. Följande frågor skulle besvaras:

- Hur har ni upplevt Allmänna utskottet beredande funktion inför Kommunstyrelsens sammanträde?
- Vilka fördelar och nackdelar har Allmänna utskottet?
- Behövs Allmänna utskottet i organisationen, Ja eller Nej?

I de remissvar som kom in har man svarat följande:

Hur har ni upplevt Allmänna utskottet beredande funktion inför Kommunstyrelsens sammanträde?

Tre av kommunstyrelsens nio ledamöter sammanställer/bereder ärenden från tjänstemän som ska upp i KS.

Utskottet har fungerat beredande i väldigt låg utsträckning. I något enskilda fall har ärenden återremitterats. I de fall allmänna utskottet har haft tjänstemannaföredragningar har det i alla fall funnits behov/önskemål av föredragningar även i KS.

Syftet med Allmänna utskottet blev mindre då vår organisation ändrades till nämnder.

Rollen är begränsad bl a i och med att det inte finns så mycket beslutande funktion. Utskottet hanterar i huvudsak tjänstepersonsberedningar och kan möjligtvis komplettera dessa.

De flesta ärendena passerar utskottet oförändrade.

Ingen uppfattning om det, känns som ärenden remitteras vidare. Vad kan AU besluta på delegation?

Upplever att det är stressande att ärenden ska först genom AU för att senare ändå gå vidare till KS. De flesta ärenden ska ändå vidare till KS. Så det känns onödigt att först beredas i AU.

- **Vilka fördelar och nackdelar har Allmänna utskottet?**

De tre ledamöter som berett ärendena inför KS sitter alla tre i KS och tar sig an frågorna en gång till, och ska de beredas i KS inför ett slutgiltigt beslut i KF så blir det tredje gången gillt, alla tre ledamöterna är även ledamöter i KF, så de har blivit väl insatta i ärendet. Tjänstemännen är till stor del styrda av lagar, inkomst av taxor och bidrag så kan de i stället för att ta upp sina ärenden i Allmänna utskottet dra dem direkt inför de nio ledamöterna i KS. Sedan ett par år har utskotten för utbildning och omsorg bytts tillbaka till nämnder, vilket bör ha minskat ärenden i KS. En stor nackdel är att när utskotten bildades införlivades nämnden Kultur- och Fritidsverksamheten i Allmänna utskottet. Nu önskar vi att denna nämnd återuppstår, alternativt införlivas i skolans verksamhet.

Fördelen har varit att man tidigare kan bli uppmärksam på om det finns meningsskiljaktigheter mellan partierna, lite mer insyn från fler förtroendevalda i ett tidigare skede. I någon mån har också AU avlastat KS från t ex personalärenden och avgifter inom fritidsanläggningar. Nackdelen har varit att det ofta är tidspress för att få in handlingarna i tid och att det ofta kommer förfrågningar om att "slippa passera AU" (vilket också har beviljats vid brådskanie ärenden) Det är få ärenden som man kunnat delegera till AU. Kostsamt för kommunen.

Fördel: Beredande inför kommunstyrelsen. Nackdel: Vissa ärenden går direkt till kommunstyrelsen och passerar inte AU, då tappar utskottet sitt syfte. AU blir kostnadsdrivande.

Fördel kan vara att förbättra underlag för kommande beslut och eventuellt avlasta KS formaliabeslut. Nackdelar kan vara onödig upprepning samt det faktum att tjänstepersonberedningarna ofta bara "skickas" vidare. Sedan finns en kostnadsaspekt.

Ser inga fördelar.

Fördelen är att bra inspel kan komma inför att ärendet ska till KS. Dock så tror jag att dessa inspel skulle komma i KS ändå. Nackdelen är så klart att AU är kostnadsdrivande och skapar en stress i organisationen. Eftersom ärenden till KS behöver beredas så långt i förväg. Men det försvårar också för nämnderna eftersom AU:s sammanträden tidigare lägger nämndernas möten, vilket exempelvis gör att nämnderna tvingas göra månadsuppföljningar innan en månad är slut.

Ser inga fördelar eftersom jag inte vet med mig att något beslutats i AU utan har gått vidare till KS.

Upplever inte att det fyller någon funktion i dagsläget.

Behövs Allmänna utskottet i organisationen, Ja eller Nej?

Sju av åtta har svarat nej.

Vår bedömning är att allmänna utskottet inte behövs. Möjligen kan en utvecklad presidieberedning behövas. Presidieberedningen kan eventuellt behöva breddas. Eventuellt med en KS 2:e vice ordförande.

Bedömning

Enligt remissvaren är allmänna utskottet enligt dagens organisation överflödig. Besluten kan tas i Kommunstyrelsen och Kommunfullmäktige.

**FÖRSLAG TILL ALLMÄNNA UTSKOTTET/KOMMUNSTYRELSEN/
KOMMUNFULLMÄKTIGE**

- Allmänna utskottet upphör 2026-12-31

Helen Örnberg

Beslutsexpediering

- Kommunchef
- Cecilia F Stenlund
- Helen Örnberg

Motion om att minska antalet ledamöter i kommunfullmäktige

Bakgrund

En motion har inlämnats om att minska antalet ledamöter i kommunfullmäktige. Motionen lyder:

Malå kommun är idag en av Sveriges minsta kommuner. Innevånarantalet är nu under 3000 personer.

Många besparingar görs nu ute i våra verksamheter för att anpassa kostymen efter de resurser vi har. Liberalerna anser att även kommunpolitiken behöver minska i storlek. Idag har Malå kommun 25 ledamöter i kommunfullmäktige.

Vi anser att vi från nästa mandatperiod bör minska antalet till 21, i likhet med t ex Sorsele och Bjurholm.

Motionen anmäldes i kommunfullmäktige 2024-12-02. Kommunfullmäktige beslutade att överlämna motionen till kommunstyrelsen för beredning.

2024-12-16 skickades en fråga ut på remiss till partier som representeras i kommunfullmäktige i Malå lydande:

Ska Malå kommun minska antalet ledamöter i kommunfullmäktige, JA eller NEJ? Motivera gärna svaret.

Dessa yttrande inkom:

Socialdemokraterna – Nej, vi vill bibehålla demokratin i kommunfullmäktige.

Vänsterpartiet – Vänsterpartiet ställer sig positivt till att minska antalet ledamöter i kommunfullmäktige. I samband med ett eventuellt beslut om att minska antalet ledamöter menar Vänsterpartiet i Malå att det bör klargöras vilka konsekvenser (både ekonomiska och organisatoriska) som beslutet om att återgå till en nämndsorganisation har inneburit. Vänsterpartiet i Malå öppnar utifrån resultatet av en konsekvensanalys av nuvarande nämndsorganisation möjligheterna att fr o m kommande mandatperiod förutom att minska antalet ledamöter i kommunfullmäktige återgå till en utskottsorganisation.

Malålistan – Vi från Malålistan säger Nej till en sänkning från 25 till 21 ledamöter i fullmäktige i Malå. Vår motivering till beslutet är att vi inte vill stänga ute de små partierna som finns och verkar bland väljarna inom Malå kommun utan vi vill ha en bredd där alla får göra sin röst hörd oavsett vilket parti som man tillhör!

Mellan 2014 och 2015 minskade antal ledamöter från 31 till 25. Arvoden för kommunfullmäktige minskade från 265 tkr till 247 tkr, alltså med 18 tkr.

År 2016 har kostnaden minskat till 187 tkr, alltså ytterligare 60 tkr. Den stora skillnaden mellan 2016 och 2015 är att vi har betydligt högre

ersättningar för förlorad arbetsförtjänst 2015 än 2016. Den senare förändringen torde alltså bero på vilka politiker vi haft under perioden, snarare än hur många.

Om vi tittar på kostnader för 2024 uppgår de totalt till 428 116 kr vilket innebär 17 125 kr per ledamot (25 st). Om samma kostnadsnivå per ledamot gäller för 21 ledamöter blir det en totalkostnad 359 625 kr alltså en besparing på ca 68 500 kr.

Det syns också i statistiken hur kostnaden för nämnds- och styrelseverksamhet gick ner under de år då vi hade utskott, och sedan upp igen när nämnderna återinfördes (se trenddiagrammet).

I Kolada så är kostnaden för Malås politiska verksamhet 5:e dyrast i riket (kr/inv) 2024, se diagram. Politisk verksamhet går då att dela upp i följande delar:

- Nämnd- och styrelseverksamhet
- Revision
- Stöd till politiska partier
- Övrig politisk verksamhet.

De delar som sticker ut är:

- Nämnds- och styrelseverksamhet (diagram 2)
- Revision (diagram 3)
- Övrig politisk verksamhet (diagram 4).

Det är alltså bara stöd till politiska partier som vi ligger lågt på. Förslaget att minska antalet ledamöter påverkar alltså nämnds- och styrelseverksamheten, och det är också den post som är störst i kronor/invånare.

I övrig politisk verksamhet finns förutom administration även överförmyndare och bidrag och anslag, som var för sig ligger på ca 400 tkr i kostnader hittills i år.

I bidrag och anslag finns medlemsavgifter och bidrag till olika organisationer som kommunen tillhör:

- Region 10,
- SKR
- Georange
- Regionala utvecklingsnämnden (Region Vbn)
- FSV (För Sveriges Vattenkraftskommuner).

Den enskilt största posten där är Regionala utvecklingsnämnden om nästan 170 tkr årligen, att jämföra med SKR där vi betalar 87 tkr årligen.

I kommunallagen står det:

Fullmäktige bestämmer hur många ledamöter som fullmäktige ska ha. Antalet ledamöter ska bestämmas till ett udda tal och till minst 21 i kommuner med högst 8000 röstberättigade.

Fullmäktige bestämmer hur många ersättarna ska vara. Antalet ska utgöra en viss andel, dock högst hälften, av det antal platser som varje parti får i fullmäktige. Beslutet ska fattas före utgången av februari månad, valåret. Länsstyrelsen ska genast underrättas om beslutet.

Sett till valresultat 2022 ger det följande fördelning om antalet förtroendevalda minskar.

Parti	25 mandat	21 mandat
Vänsterpartiet	8	7
Socialdemokraterna	7	6
Liberalerna	4	3
Malålistan	4	3
Moderaterna	1	1
Sverigedemokraterna	1	1

Under 2025 har närvaron på kommunfullmäktige legat mellan 23 och 24 ledamöter.

Omvärldsanalys av några kommuner i Norr- och Västerbotten

Kommun	Antal inv	Led i KF	Ers i KF	Ersätt samt
Malå	2962	25	12	Hel-/halv dag
Norsjö	3933	27	14	Hel-/halv dag, timarvode upp till 1 tim
Sorsele	2344	21		Hel-/halv dag
Arvidsjaur	6081	23	14	Heldag
Arjeplog	2609	21	14	Hel-/halv dag
Bjurholm	2348	21	10	Hel-/halv dag
Dorotea	2300	25	13	-
Åsele	2794	25	16	-
Storuman	5585	31	20	- 2 tim, timarvode, Hel-/halv dag

Vilhelmina	6229	27	14	Grundarvode – 3 tim därefter per tim, max 12 tim/dygn
Nordmaling	7120	31	15	-
Vännäs	9059	31	18	-
Robertsfors	6690	31	18	-
Jokkmokk	4728	23	13	-
Överkalix	3205	25	14	-

Bedömning

Att minska antalet ledamöter är inte en stor ekonomisk besparing men trots att det måste få kosta med demokrati så sänder det ut signaler att även politiker är delaktiga i besparingen.

FÖRSLAG TILL ALLMÄNNA UTSKOTTET/KOMMUNSTYRELSEN/ KOMMUNFULLMÄKTIGE

- *Motionen bifalls.*
- *Under 2028 genomförs en utvärdering av antalet ledamöter i Malå kommunfullmäktige.*

Helen Örnberg

Bilaga

- Kostnad politisk verksamhet, kr/inv Malå
- Diagram 2, Kostnad nämnd- och styrelseverksamhet, kr/inv
- Diagram 3, Kostnad revision, kr/inv
- Diagram 4, Kostnad övr politisk verksamhet kr/inv
- Trenddiagram, Nettokostnad nämnd- och styrelseverksamhet, kr/inv

Beslutsexpediering

- Motionställaren
- Helen Örnberg

Malå 2024-11-07

Motion till Malå kommunfullmäktige

MALÅ KOMMUN KOMMUNSTYRELSEN	
2024 -11- 08	
DNR.	DNR.PL.BET.

Sida 125 av 180

Minska antalet ledamöter från 25 till 21

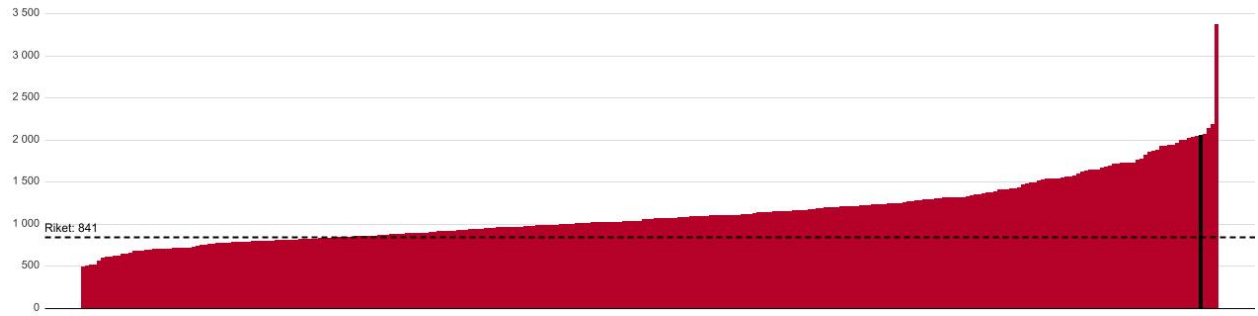
Malå kommun är idag en av Sveriges minsta kommuner. Innevånarantalet är nu under 3000 personer. Många besparingar görs nu ute i våra verksamheter för att anpassa kostymen efter de resurser vi har. Liberalerna anser att även kommunpolitiken behöver minska i storlek. Idag har Malå kommun 25 ledamöter i kommunfullmäktige. Vi anser att vi från nästa mandatperiod bör minska antalet till 21, i likhet med t ex Sorsele och Bjurholm.

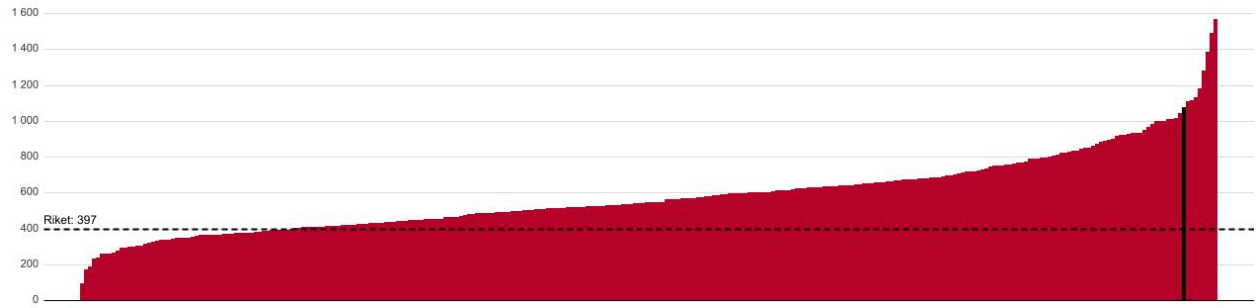
Yrkande:

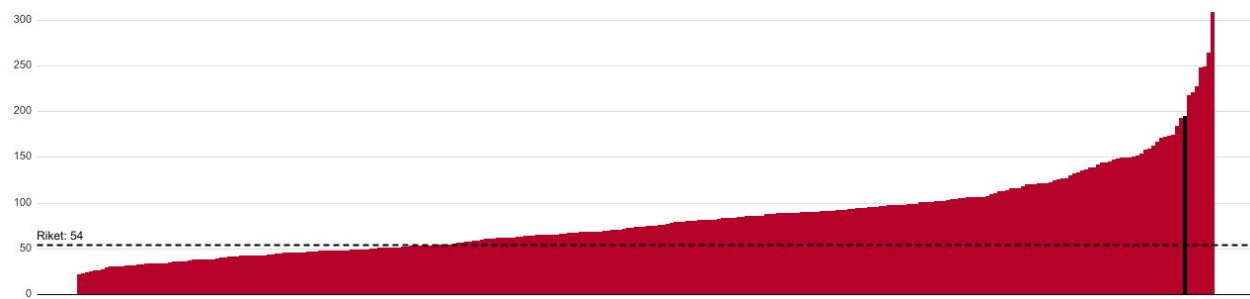
-Att Malå kommun anmäler till Länsstyrelsen att vi fr o m med mandatperioden 2027-2030 skall ha 21 ledamöter i Kommunfullmäktige

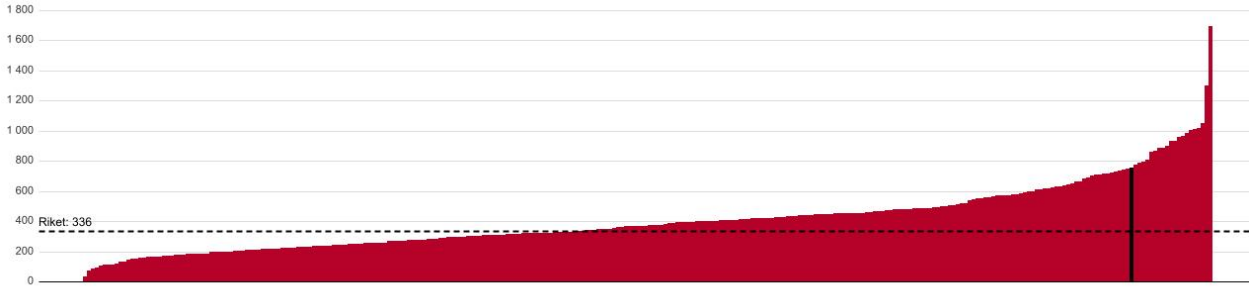

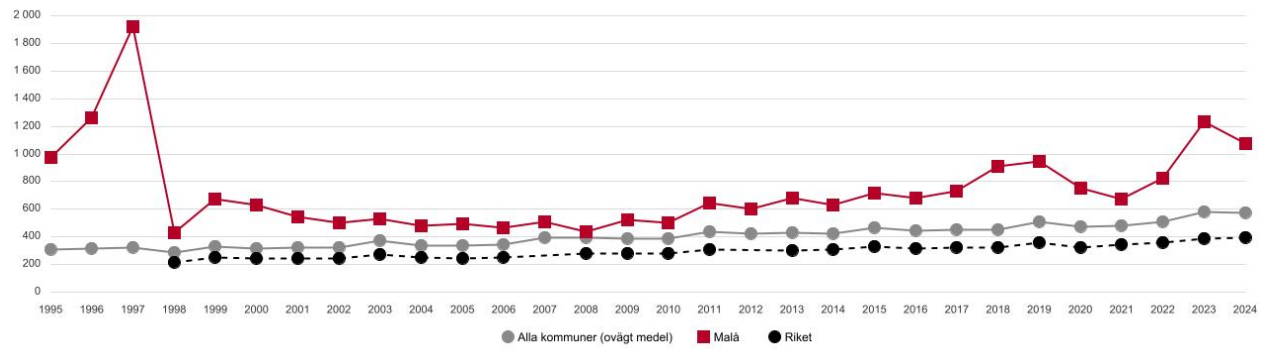
Cecilia Festin Stenlund
Liberalerna Malå

Samarbetskommuners i gemensam överförmyndarnämnd
representation med adjungerad plats i råd och liknande

Bakgrund

I gemensam överförmyndarnämnd togs beslut 2025-06-11 § 88 att samarbetskommunernas ledamöter ges möjlighet att representera nämnden genom att söka adjungerad plats i råd och liknande i sina respektive hemkommuner. Det innebär för Malås del adjungerad plats i "Rådet för äldre och personer med funktionsvariationer. Med adjungerad plats innebär att ledamoten har yttrande- och förslagsrätt men inte rösträtt.

Bedömning

Malå kommun har en ledamot och en ersättare i gemensam överförmyndarnämnd. "Rådet för äldre och personer med funktionsvariationer" har ingen egen budget vilket inte ges möjlighet till arvode för ledamöter.

**FÖRSLAG TILL ALLMÄNNA UTSKOTTET/ KOMMUNSTYRELSEN/
KOMMUNFULLMÄKTIGE**

- Malå kommun, som samarbetskommun i gemensam överförmyndarnämnd, representerar inte nämnden, som adjungerad plats, i "Rådet för äldre och personer med funktionsvariation" i Malå.

Helen Örnberg

Bilaga

- Beslut, gemensam överförmyndarnämnd 2025-06-11, § 88

Beslutsexpediering

- Hans Örnberg, ledamot i gemensam överförmyndarnämnd
- Charlotte Hultdin, ersättare i gemensam överförmyndarnämnd

§ 88 Dnr OFN-2025-000118

000

Sida 132 av 180

Samarbetskommuners representation med adjungerad plats

Gemensam överförmyndarnämnds beslut

Samarbetskommunernas ledamöter ges möjlighet att representera nämnden genom att söka adjungerad plats i råd och liknande i sina respektive hemkommuner.

Sammanfattning

Efter beslut i gemensam överförmyndarnämnd 2025-05-12 §§ 52 och 53 valdes gemensam överförmyndarnämnds ordförande som ordinarie representant och vice ordförande som ersättare med adjungerad plats i Skellefteå kommuns Råd för förebyggande av funktionshinder (RÅFF) och i Kommunala pensionärsrådet (KPR).

Att inneha en adjungerad plats innebär att ledamoten har yttrande- och förslagsrätt men inte rösträtt.

Denna möjlighet bör också ges till samarbetskommunernas ledamöter i deras respektive hemkommuner.

Beslutsunderlag

Tjänsteskrivelse 2025-05-26

Beslutet sänds till:

Gemensam överförmyndarnämnds samarbetskommuner

Ledamöter i gemensam överförmyndarnämnds samarbetskommuner

Redovisning ANDTS-enkät 2024 Malå kommun**Bakgrund**

ANDTS-enkätens (Alkohol, Narkotika, Doping, Tobak och Spel om pengar), övergripande syfte är att kartlägga barn och ungdomars levnadsvanor och livsvillkor i Malå kommun.

Enkäten har genomförts sen 2019 och genomförts tillsammans med Norsjö kommun. Fokus har då varit elever i åk 9.

Frågorna har förändrats över tid, där visa frågeställningar har tagits bort och andra lagts till.

Från och med 2023 så får alla elever åk 7- åk 9 på Nilaskolan genomföra enkäten. Anledningen till detta är att kommunen ska från och med 1 juli 2023 ta fram en lokal lägesbild. Detta ingår med det lagkrav som följer med lagen (2023:196) om kommuners ansvar för det brottsförebyggande arbetet.

ANDTS-arbetet ingår i kommunens brottsförebyggande arbete, där gemensama insatser mellan kommun, polis och civilsamhälle görs kopplat till området.

ANDTS enkät har frågeställningar som berör områdena:

- Trygghet och Trivsel i hemmet och på samhället
- Trygghet och Trivsel i skolan
- Frågor om ANDTS – Alkohol, Narkotika, Doping, Tobak och Spel om pengar
- Frågor om Lustgas, Sniffning/Boffning och Energidryck
- Frågor om mående och självskadebeteende
- Frågor om våldsutsatthet.

Inför redovisning av ungdomsenkäten 2024 önskade Kommunfullmäktige en mer utförligare rapport.

Bedömning

På grund av prioriterande områden inom psykisk hälsa och brottsförebyggande så har ej tid hunnits med att göra en rapport som efterfrågats av kommunfullmäktige. Fokus har varit på insatser och ta fram metoder framför rapport.

En mer detaljerad rapport kommer göras för perioden för resultaten 2023, 2024 och 2025 och presenteras vid nästa redovisningstillfälle för kommunfullmäktige.

Det finns ett fortsatt behov att jobba vidare förebyggande mot våld/våldsutsatthet, mobbing/kräkning alkohol, narkotika, tobak/nikotinprodukter, alkohol i trafiken, gängrekryering, självskadebeteende och suicidprevention.

De allra flesta av eleverna på Nilaskolan trivs bra och är trygga i Malå och på skolan.

Flickor/tjejer på högstadiet är en mer utsatt grupp när det kommer till utsatthet och risker men pojkar/killar är också en utsatt grupp när det kommer till fysiskt våld mot andra.

Det är viktigt att man från ledningshåll prioriterar arbetet med barn och unga, redan från förskolan och upp till högstadiet.

FÖRSLAG TILL (Allmänna utskottet/KOMMUNSTYRELSEN/KOMMUNFULLMÄKTIGE)

- Redovisningen godkänns.

Daniel Burman

Bilaga

- Redovisning_bilaga_ANDTS_2024

Beslutsexpediering

- Folkhälsosamordnare Daniel Burman

Redovisning ANDTS-enkät 2024 Malå kommun**Korfattat resultat från enkät**

- 91% av eleverna uppger att de trivs **mycket bra eller bra** hemma
- 84% av eleverna uppger att de **aldrig eller sällan** är otrygg i sitt bostadsområde
- 78% av eleverna **är trygga** på samhället
- 73% av elever **uppger att de trivs** i skolan
- 86% av eleverna uppger att de **aldrig eller sällan** är otrygg i skolan
- 79% av elever uppger att de **varken** röker eller snusar
- 74% av elever uppger att de **INTE** har blivit mobbad/utsatt för kräkning på högstadiet
- 81% av elever uppger att de **INTE** dricker alkohol
- 65% av elever uppger att deras måendet under de senaste 12 månaderna **varit mycket bra/bra**
- 56% av elever uppger att de **INTE** har funderat på eller skadat sig själv
- 84% av eleverna uppger att **INTE** de blivit utsatta av våld i nära relation .

De allra flesta av eleverna på Nilaskolan trivs bra och är trygga i Malå samt att de allra flesta föräldrar alltid eller ofta vet vart deras barn är på fredags- och lördagskvällar.

Det finns ett fortsatt behov att jobba vidare förebyggande mot våld/våldsutsatthet, mobbing/kräkning alkohol, narkotika, tobak/nikotinprodukter, alkohol i trafiken, gängrekryering, självskadebeteende och suicidprevention.

En mer detaljerad rapport för perioden 2023, 2024, 2025 kommer presenteras vid nästa redovisningstillfällen i kommunfullmäktige.

- Folkhälsosamordnare Daniel Burman

Tillfällig sänkning av amorteringskrav 2025- Malå Energi och Industri

Bakgrund

Malå Energi och Industri hemställer att ägaren tillfälligt under 2025 sänker amorteringskravet. Den amorteringstakt som beslutats av kommunfullmäktige innebär en ekonomisk belastning som bolaget, med hänsyn till nuvarande likviditetssituation, inte har möjlighet att hantera under 2025. Bolagets likviditet är för närvarande ansträngd, framför allt till följd av de omfattande investeringar som genomförts i syfte att stärka verksamheten långsiktigt.

Bedömning

Malå Energi och Industri föreslår att amortering inte ska genomföras under 2025. För att säkerställa en stabil drift och skapa förutsättningar gör att fullfölja bolagets strategiska åtaganden.

FÖRSLAG TILL KOMMUNSTYRELSEN/KOMMUNFULLMÄKTIGE

- Ingen amorteringen genomförs under 2025 i syfte att säkerställa stabil drift och ge bolaget förutsättningar att fullfölja sina strategiska åtaganden.

Anna Jonsson

Bilaga

- Begäran om nedsättning av amortering på lån för 2025

Beslutsexpediering

- Ekonomichef
- VD Malå Energi och Industri

MALÅ ENERGI & INDUSTRI AB

Till: Kommunstyrelsen

Från: MENI AB

Datum: 20250528

Ärende: Begäran om nedsättning av amortering på lån för 2025

MENI AB önskar härmed framföra en formell begäran till kommunstyrelsen om att till kommunfullmäktige föreslå en nedsättning av amorteringstakten på bolagets lån för verksamhetsåret 2025.

Den amorteringstakt som beslutats av kommunfullmäktige innebär en ekonomisk belastning som bolaget, med hänsyn till nuvarande likviditetssituation, inte har möjlighet att hantera under 2025. Bolagets likviditet är för närvarande ansträngd, framför allt till följd av de omfattande investeringar som genomförts i syfte att stärka verksamheten långsiktigt.

Mot denna bakgrund begär MENI att amorteringstakten för 2025 tillfälligt justeras ned, i syfte att säkra en fortsatt stabil drift och ge bolaget förutsättningar att fullfölja sina strategiska åtaganden. Vi ser detta som en tillfällig åtgärd och avser att återgå till ordinarie amorteringstakt när bolagets kassaflöde tillåter.

Bolaget står till förfogande för att presentera en uppdaterad likviditetsprognos samt diskutera förslag till ny amorteringsplan.

Vi tackar för kommunstyrelsens handläggning av ärendet och ser fram emot en fortsatt dialog.

Med vänlig hälsning,
Andreas Lundin, VD
MENI AB

2025-08-26

Sida 138 av 180

Maria Larsson, handläggare
Utveckling- och arbetsmarknadsenheten

Fastställande av Handlingsplan för bygdemedel 2026, Malå kommun

Bygdemedel är pengar som kan sökas i bygder som påverkats av utbyggnaden av vattenkraft. Det går att söka bygdemedel för investeringar som är till allmän nytta i bygden.

Hur bygdemedel får användas regleras i lag (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet, och förordning (1998:928) om bygde- och fiskeavgifter. Lagstiftningen säger följande om bygdeavgiftsmedel. Enligt 6 kap. 1 § med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet ska bygdeavgiftsmedel tillgodose allmänna ändamål för den bygd som berörs av vattenverksamheten eller anläggningar för denna. Enligt 8 § kan bygdemedel användas till investeringar för ändamål som främjar näringsliv och/eller service i bygden eller annars är till nytta för denna.

Malå kommun ska årligen upprätta en handlingsplan för hur bygdemedlen ska användas i hela kommunen. Handlingsplanen ska därefter godkännas av länsstyrelsen.

Utgångspunkt för föreslagen Handlingsplan för bygdemedel 2026, se Bilaga 1, är lokal utvecklingsstrategi för Malå kommun 2030, *Malå – en attraktiv plats HÄR olikheter skapar utvecklingskraft 2030* (LUS 2030) samt mål fastställda av Kommunfullmäktige 2025-04-28, § 18 och Kommunstyrelsen 2025-04-08, § 44. Även Agenda 2030 är central.

Handlingsplanen är ett verktyg för att uppnå de två övergripande hållbarhetsmålen i LUS 2030; *Malå en cirkulär plats* och *Malå en levande plats*. Handlingsplanen beaktar också Lokal Serviceplan - kommersiell service, Integrationsstrategi och övriga relevanta och strategiska planer.

2026 års bygdemedel föreslås fördelas likt tidigare år,

Allmänna näringslivsfrämjande insatser erhåller 60% av 2026 års årliga fördelning av bygdemedel till Malå kommun sam eventuellt övrigt tillgängligt beslutsutrymme, med följande prioritering

-År 2026 avsätts 200 000 kronor* till insatser för ökad kompetensattraktion samt medfinansiering av temaveckan *Här finns jobben och möjligheterna*.

-År 2026 avsätts 30 000 kronor* till finansiering för implementering av *Serviceplan för Malå kommun*.

-År 2026 avsätts 100 000 kronor* för finansiering av lokala utvecklingsprojekt som ligger i linje med strategi *Malå – en attraktiv plats HÄR olikheter skapar utvecklingskraft 2030* (LUS 2030). Initiativ från civilsamhälle uppmuntras, förening eller Malå kommun kan vara projektägare, Näringslivsråd prioriterar bland inkomna initiativ, beslut

2025-08-26

Sida 139 av 180

Maria Larsson, handläggare
Utveckling- och arbetsmarknadsenheten

fattas av chef Utveckling- och arbetsmarknadsenheten.
-Resterande tillgängligt beslutsutrymme avsätts år 2026 till medfinansiering av landsbygdutvecklande- och näringslivsfrämjande projekt, gäller både av Kommunstyrelsen i Malå redan beslutad medfinansiering samt nu ej kända initiativ som inkommer under året.
** Angivna belopp är preliminära och kan komma att justeras i förhållande till erhållna medel för allmänna näringslivsfrämjande insatser år 2026.*

Kommunens föreningsliv erhåller 40% av 2026 års årliga fördelning av bygdemedel till Malå kommun. Maxbeloppet per föreningsansökan föreslås höjas från 30 000kr till 40 000kr. Malå kommun ser gärna

- projekt som bidrar till landsbygds- och samhällsutveckling.
- projekt som möjliggör för ökad delaktighet och inkludering av fler invånare.
- projekt som bidrar till hållbarhet, ekonomisk, ekologisk och/eller social hållbarhet.

Observera att även *Allmänna näringslivsfrämjande insatser* kan innefatta åtgärder och projekt som riktar sig till, drivs av eller på annat sätt inkluderar kommunens föreningsliv.

Bedömning

Föreslagen handlingsplan bedöms komma både kvinnor, män, flickor och pojkar samt icke-binära till gagn, och förutsättningar för geografisk spridning av bygdemedelsinsatser i hela Malå kommun bedöms god.

FÖRSLAG TILL AU/KOMMUNSTYRELSEN

- Malå kommuns Handlingsplan för bygdemedel 2026 antas.

Maria Larsson

Bilaga

2025-08-26

Sida 140 av 180

Maria Larsson, handläggare
Utveckling- och arbetsmarknadsenheten

- Bilaga 1: *Malå kommuns Handlingsplan för bygdemedel 2026*
- Bilaga 2: *Arbetsdokument bygdemedel 2026*

Beslutsexpediering

- Länsstyrelsen i Västerbottens län
- Maria Larsson, Utveckling- och arbetsmarknadsenheten

Malå kommuns Handlingsplan för bygdemedel 2026

Bygdemedel är pengar som kan sökas i bygder som påverkats av utbyggnaden av vattenkraft. Pengarna ska i första hand gå till reparationer av skador som uppkommit på grund av vattenregleringen. Därefter går det att söka bygdemedel för investeringar som är till allmän nytta i bygden.

1. Bakgrund

Hur bygdemedel får användas regleras i lag (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet, och förordning (1998:928) om bygde- och fiskeavgifter. Lagstiftningen säger följande om bygdeavgiftsmedel. Enligt 6 kap. 1 § med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet ska bygdeavgiftsmedel tillgodose allmänna ändamål för den bygd som berörs av vattenverksamheten eller anläggningar för denna. Enligt 8 § kan bygdemedel användas till investeringar för ändamål som främjar näringsliv och/eller service i bygden eller annars är till nytta för denna.

Malå kommun ska årligen upprätta en handlingsplan för hur bygdemedlen ska användas i hela kommunen. Handlingsplanen ska därefter godkännas av länsstyrelsen. Handlingsplanen ska vara kopplad till och utformad enligt länets regionala utvecklingsstrategi, Strategi för hållbar besöksnäring i Västerbotten 2022–2026, Lokal utvecklingsstrategi, Malå kommuns antagna mål, identifierade behov och prioriteringar. Vidare ska bygdemedel användas med hänsyn till planerade och pågående projekt samt till de näringslivsfrämjande insatser som inte längre kan finansieras med statsstöd (projekt 1,76) år 2026 men som berör utveckling av bransch/branscher.

De insatser som Malå kommun vill prioritera med stöd från bygdemedel bör vara långsiktiga och bidra till kontinuerlig utveckling av bygden genom näringslivs-, service- och landsbygdsutveckling. För att bygdemedlen ska användas effektivt kan möjligheten till medfinansiering av projekt inom EU:s strukturfondsprogram samt övriga möjligheter till uppväxling beaktas.

2. Utgångspunkt

Investeringarna ska vara inkluderande, främja ett allmänt intresse och vara till nytta för kommuninvånare, företag och föreningar i byar och centralort. Föreslagen handlingsplan bedöms komma både kvinnor, män, flickor och pojkar samt icke-binära till gagn. Bygdemedlen bör även kunna disponeras som medfinansiering i tillväxt- och attraktivitetsskapande insatser. Bidrag lämnas inte till enskilda personer eller företag.

Malå kommun ser Agenda 2030 som central och vill genom handlingsplan för bygdemedel verka för att målen nås. Agenda 2030 med 17 globala mål för hållbar utveckling syftar till att utrota fattigdom och hunger, förverkliga de mänskliga rättigheterna för alla, uppnå jämställdhet och egenmakt för alla kvinnor och flickor samt säkerställa ett varaktigt skydd för planeten och dess naturresurser. Globala målen är integrerade, odelbara och balanserar de tre dimensionerna av hållbar utveckling: ekonomisk, social och miljömässig.

3. Prioriterade investeringar 2026

Kommunfullmäktige fastställde 2021-10-25, § 61 en lokal utvecklingsstrategi för Malå kommun 2030, Malå – en attraktiv plats HÄR olikheter skapar utvecklingskraft 2030 (LUS 2030). Den lokala strategin LUS 2030 är direkt kopplad till den Regionala utvecklingsstrategin, Västerbotten – en attraktiv region där olikheter skapar utvecklingskraft (RUS 2020 - 2030). Utgångspunkt för handlingsplanen är också mål fastställda av Kommunfullmäktige 2025-04-28, § 18 och Kommunstyrelsen 2025-04-08, § 44.

Handlingsplan för bygdemedel är ett verktyg för att uppnå de två övergripande hållbarhetsmålen i LUS 2030; *Malå en cirkulär plats 2030* och *Malå en levande plats 2030*. Handlingsplanens förslag till prioriteringar av investeringar harmoniserar av den anledningen med LUS 2030.

Malå – en nytänkande och smart kommun

- Prioritering: Digitalisering och nya lösningar
- Prioritering: Utveckling av innovationer

Malå – en kommun med platsbaserad hållbar näringslivsutveckling

- Prioritering: Växande, starkare företag och nya livskraftiga företag
- Prioritering: Affärsmodeller i flera kompletterande riktningar

Malå – en nära tillgänglig kommun

- Prioritering: Investeringar i hållbara transportsystem
- Prioritering: Hållbar mobilitet
- Prioritering: Investeringar i digital infrastruktur

Malå – en kommun med hållbara livsmiljöer att bo, leva och verka i

- Prioritering: Utveckla och förvalta naturarv, livsmiljöer och en aktiv fritid
- Prioritering: Utveckla kultur och kulturarv
- Prioritering: Hållbar konsumtion, inklusive energianvändning

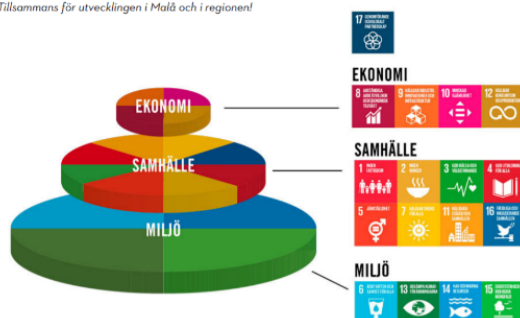
Malå – en hälsofrämjande kommun

- Prioritering: Hälsosamma levnadsvanor
- Prioritering: Hälsosamma arbets- och verksamhetsmiljöer
- Prioritering: Trygg vård och social omsorg, särskilt för barn, unga och sårbara grupper

Malå – en kommun rik på kompetenser

- Prioritering: Likvärdigt deltagande i arbets- och samhällsliv, särskilt genom utbildning

Tillsammans för utvecklingen i Malå och i regionen!

4. 2026 års bygdemedel ska fördelas enligt följande

4.1.1 Allmänna näringslivsfrämjande insatser

Allmänna näringslivsfrämjande insatser erhåller 60 % av 2026 års årliga fördelning av bygdemedel till Malå kommun samt eventuellt övrigt tillgängligt beslutsutrymme, i vilket ingår fördelning i enlighet med handlingsplan, till enskilda projekt och i projekt som kräver offentlig medfinansiering. Agenda 2030 ska beaktas vid handläggning av projekt som beviljas bygdemedel.

Mål

Allmänna näringslivsfrämjande åtgärder ska ses utifrån ett bredare perspektiv och även omfatta åtgärder som långsiktigt bidrar till utveckling och stimulering av näringslivet i hela Malå kommun.

- Växande, starkare företag och nya livskraftiga företag i Malåbygden. Mätetal: Svar på Svenskt Näringslivs enkät, antal nystartade verksamheter, skatteintäkter från företagen och antal jobb.
- Malå – en kommun med hållbara livsmiljöer bo, leva och verka. Mätetal: Flyttnetto år 2026.
- Malå – en hälsofrämjande kommun. Mätetal: Minskade sjukskrivningstal, referens största arbetsgivaren i kommunen.
- Likvärdigt deltagande i arbets- och samhällsliv, särskilt genom utbildning. Mätetal: Svar på Svenskt Näringslivs enkät, tillgång till relevant kompetens.

Åtgärder

Insatserna ska omfatta utveckling och stimulering av näringsliv och samhälle i Malåbygden och utgör verktyg för kommunens utvecklingsarbete för näringslivsfrämjande insatser d v s Malå kommuns strategiska arbete och det operativa näringslivsarbetet som ligger utanför ordinarie verksamhet. Exempel på insatser är köp av konsulttjänster, insatser som främjar och platsbaserad hållbar näringslivsutveckling, kompetensattraktion, insatser för hållbara livsmiljöer att bo, leva och verka i. I det senare ingår insatser som stimulerar Malåbygdens attraktivitet och livskraftiga föreningsliv. Investeringar av olika slag ska tolkas relativt vitt och omfattar även mjukare investeringar i form av exempelvis kommunal medfinansiering av EU-projekt.

Prioritering enligt nedan:

- År 2026 avsätts 200 000 kronor* till insatser för ökad kompetensattraktion samt medfinansiering av temaveckan *Här finns jobben och möjligheterna*.
- År 2026 avsätts 30 000 kronor* till finansiering för implementering av *Serviceplan för Malå kommun*.
- År 2026 avsätts 100 000 kronor* för finansiering av lokala utvecklingsprojekt som ligger i linje med strategi Malå – en attraktiv plats HÄR olikheter skapar utvecklingskraft 2030 (LUS 2030). Initiativ från civilsamhälle uppmuntras, förening eller Malå kommun kan vara projektägare, Näringslivsråd prioriterar bland inkomna initiativ, beslut fattas av chef Utveckling- och arbetsmarknadsenheten.
- Resterande tillgängligt beslutsutrymme avsätts år 2026 till medfinansiering av landsbygddutvecklande- och näringslivsfrämjande projekt, gäller både av Kommunstyrelsen i Malå kommun redan beslutad medfinansiering samt nu ej kända initiativ.

** Angivna belopp är preliminära och kan komma att justeras i förhållande till erhållna medel för allmänna näringslivsfrämjande insatser år 2026.*

4.1.2 Kommunens föreningsliv

Föreningslivet i Malå kommun erhåller 40 % av 2026 års årliga fördelning av bygdemedel till Malå kommun. Bygdemedlen ska möjliggöra utveckling och bidra till levande landsbygder i Malå kommun. Agenda 2030 ska beaktas vid handläggning av projekt till föreningslivet som beviljas bygdemedel. Det går att söka bygdemedel för investeringar som är till allmän nytta i bygden. Insatserna kan omfatta såväl "mjuka" investeringar – stöd till kompetensutveckling, digitalisering och marknadsföring som "hårda" investeringar – stöd till fysiska investeringar.

Malå kommun ser gärna

- projekt som bidrar till landsbygds- och samhällsutveckling.
- projekt som möjliggör ökad delaktighet och inkludering av fler invånare.
- projekt som bidrar till hållbarhet, ekonomisk, ekologisk och/eller social hållbarhet.

Mer information rörande föreningars möjlighet att ansöka om bygdemedel finns på länsstyrelsens hemsida.

Observera att även inom ramen för 4.1.1 *Allmänna näringslivsfrämjande insatser* kan åtgärder och projekt som riktar sig till, drivs av eller på annat sätt inkluderar kommunens föreningsliv beviljas medel.

5. Kriterier för ansökan, genomförande och redovisning

Bygdemedel kan sökas av Malå kommun, ideella föreningar och organisationer i hela kommunen. I förordningen (1998:928) om bygde- och fiskeavgifter finns begreppet "berörd bygd". Med berörd bygd avses hela kommunen. Privatpersoner och företag är inte berättigade att söka.

Sökande organisationer och föreningar ska vara registrerade i Malå kommuns föreningsregister och kunna presentera stadgar, verksamhetsberättelse, resultaträkning, balansräkning, revisionsberättelse och protokoll som styrker firmatecknare. Utbetalningar sker enbart till föreningens konto.

Ansökan ska skickas till Länsstyrelsen i Västerbotten genom Tillväxtverkets e-tjänst Min ansökan under den period som utlysningen för föreningar verksamma i Malå kommun gäller.

Projektkostnader kan godkännas från och med att ansökan inkommer till Länsstyrelsen. Dock startar projektet då på egen risk.

Länsstyrelsen Västerbotten, vidarebefordrar inkomna ansökningar till Malå kommun för yttrande, vilket sker utifrån gällande delegationsförteckning. Länsstyrelsen fattar därefter beslut, där Malå kommuns yttrande har mycket stor tyngd. Länsstyrelsen granskar och utbetalar, om nödvändigt i samråd med kommunen. Medel får inte utgå återkommande till en och samma förening/organisation och för samma ändamål. Det ändamål som bygdemedel beviljats för får inte utan vidare ändras. Förändringsunderlag skickas till länsstyrelsen som prövar om förändring kan ske.

Föreningar i Malå kommun beviljas 90 % av godkända kostnader i stöd. Det innebär att föreningen förväntas att själv stå för minst 10 % i kontantinsats. För att bygdemedlen ska komma så många föreningar som möjligt till del uppgår högsta beviljade bidrag per förening till 40 000 kronor. Det innebär att en förening kan beviljas 90 % av godkända kostnader, upp till 40 000 kronor.

Stöd får *inte* beviljas till rena driftkostnader eller som kostnadstäckning för företag/föreningar i kris.

När kommunen ansöker om bygdemedel får dessa inte gå till investeringar som tillhör kommunens primärverksamhet. Medlen får inte heller användas till löpande driftkostnader. Ansökningarna ska formuleras i projektform med syfte, mål, målgrupp, aktiviteter, tidsplan och kostnadsplan. Behöver en investering finansieras ur mer än ett års disponibla medel bör en projektplan upprättas. Vid slutredovisning ska projektet redovisas utifrån beviljad ansökan. Objekt för vilket bidrag beviljats, ska vara slutfört inom tre år enligt beslut. Medel beviljas inte till redan påbörjade projekt. Arbetet får inte påbörjas förrän ansökan inkommit. Malå kommun ansöker hos länsstyrelsen om bygdemedel för allmänna näringslivsfrämjande insatser, enligt godkänd handlingsplan för bygdemedel. Ansökan om utbetalning skickas till länsstyrelsen enligt anvisningar på länsstyrelsens hemsida.

6. Riktlinjer för hantering av bygdemedel

Vid hantering av bygdemedel ska följande riktlinjer tillämpas.

- Länsstyrelsens fastställda riktlinjer och handbok.
- Malå kommuns handlingsplan för hantering av bygdemedel enligt befintlig skrivning.

BYGDEMEDEL	2025	2026	2027	2028	2029
Årets fördelning	828189	750000			
Kvar från tidigare år	1040178	368420,7			
Tillgängligt beslutsutrymme	1868367	1118421			
BUDGET FÖRENING ENLIGT HANDLINGSPLAN	331275,6	300000			
Sökta medel föreningar					
Resultat förening					
Utfall ansökningar i förhållande till budget förening					
BUDGET ALLMÄNNA NÄRINGSLIVSFRÄMJANDE INSATSER	496913,4	450000			
Extra medel i ansökan utifrån tillgängligt beslutsutrymme	950217	368420,7			
Totala medel ansökta om	1447130,4	818420,7			
Medfinansiering: Leader Skellefteå Älvdal	122 100	122 100	72 686	11 550	4 979
Medfinansiering: SHIMR	197 824	3 118			
Medfinansiering: Västerbotten Sweden	14 051	857			
Medfinansiering: Move up north	88 000	88 000			
Medfinansiering: Stärkt livsmedelsnäring	45 000	26 250			
Medfinansiering: Utbildningsprojekt Kompetens i samverkan mot branscherna entreprenad och vård	35155	38351	38351	3196	
Medfinansiering: i form av tid, Civilsamhälle i samverkan	32500	32500	32500		
Medfinansiering: REAGGE	3795	2450			
Medfinansiering: SHiMR 2.0	225432	0	220432	215431	
Medfinansiering näringslivsfrämjande projekt - ej beslutade/ ej kända/medfinansiering i form av tid	243 273	164 795			
Handlingsplan insats: Här finns jobben	200 000	200 000			
Handlingsplan insats: Implementering serviceplan	30 000	30 000			
Handlingsplan insats: Miniprojekt	100 000				
Handlingsplan insats: Hälsosamma arbets- och verksamhetsmiljöer	100 000				
Handlingsplan insats: lokala utvecklingsprojekt som ligger i linje med strategi Malå – en attraktiv plats HÄR olikheter skapar utvecklingskraft 2030 (LUS 2030) - Bygderåd och Näringslivsråd		100 000			
Handlingsplan Yttrande föreningarnas ansökningar	10 000	10 000			
TOTALT Allmänna näringslivsfrämjande insatser	1 447 130	818 421	363969	230177	4979

Per Bertilsson, Teknisk Chef

Tjänsteutlåtande gällande remissvar, riktlinjer för fordon i Malå kommun.**Sammanfattning**

Tekniska enheten har tagit fram ett förslag om att inrätta en gemensam fordonsverksamhet inom Malå kommun, i syfte att förbättra fordonens skick, effektivisera, och stödja föreslagna mål om ökad trafiksäkerhet och minskat fossilberoende. Efter genomförda remissrundor och återkoppling, framför allt från sociala avdelningen – som är den största fordonsanvändaren har det framkommit att den föreslagna modellen inte bedöms vara ekonomiskt fördelaktig för deras verksamhet.

Tekniska enheten avser därför att inte gå vidare med förslaget i dess nuvarande form, då störst berörda verksamhet inte ser tillräckliga ekonomiska vinster och en samordning därmed riskerar att belasta snarare än avlasta.

Bakgrund

Malå kommuns fordonspark är i dag ålderstigen och håller låg standard. Varje verksamhet ansvarar för sina egna fordon utan gemensamma riktlinjer eller samordning. För att förbättra miljöprestanda, arbetsmiljö och trafiksäkerhet, samt minska den administrativa bördan för kommunens verksamheter, föreslog tekniska enheten inrättandet av en separat fordonsverksamhet. Verksamheten skulle köpa in, äga och förvalta fordon, samt tillhandahålla service, underhåll och uppföljning av kostnader. Finansiering skulle ske via månatlig debitering till respektive verksamhet enligt en fastställd kostnadsmodell.

.

Bedömning

Sociala avdelningen, som står för den största delen av kommunens fordonsanvändning, har i sitt remissvar framfört att den föreslagna förändringen inte förväntas innebära ekonomiska fördelar med nuvarande kostnadsbild. Trots positiva effekter i form av avlastning och förbättrad fordonskvalitet, väger de ökade månadskostnaderna tyngre i bedömningen.

Tekniska enheten har utan att ha analyserat kostnadsbilden mer ingående bedömt att månadskostnaden för verksamheterna kommer att öka jämfört med nuvarande situation. En mer omfattande analys kan genomföras, men det bedöms inte förändra grundbedömningen.

Tekniska enheten vill undvika att etablera en verksamhet som riskerar att medföra ökade kostnader utan att samtliga verksamheter ser ett tydligt mervärde.

Slutsats

Tekniska enheten föreslår att arbetet med att etablera en gemensam fordonsverksamhet inte fortskrider. Däremot kan frågan aktualiseras på nytt om framtida förutsättningar förändras, exempelvis genom förändrade miljökrav, lagstiftning, eller nya behov från verksamheterna.

Per Bertilsson, Teknisk Chef

Förslag till beslut till Allmänna Utskottet, Kommunstyrelsen

- Tekniska enheten avser inte gå vidare med förslaget om att inrätta en gemensam fordonsverksamhet i nuläget.
- Att därmed beslutas att inte de föreslagna riktlinjerna antas.
- En mer omfattande kostnadsanalys bedöms inte ändra den grundläggande slutsatsen att modellen inte är ekonomiskt gynnsam om man inte avser öka kvalitén på fordonsparken avsevärt.
- Frågan kan återupptas vid behov eller om förutsättningarna förändras.

Per Bertilsson

Beslutsexpediering

Per Bertilsson
André Önnertlov

Fastställande av personal- och kompetensförsörjningsplan för åren 2025-2028

Bakgrund

Under föregående mandatperiod genomförde revisionen en uppföljande granskning av tidigare utförd granskning. Resultatet visade på att kommunstyrelsen i en del fall inte behandlat eller vidtagit åtgärder utifrån identifierade brister och lämnade rekommendationer. En sådan brist var att kommunen saknar ett övergripande styrdokument för personal- och kompetensförsörjning.

Med anledning av detta fick kommunchef i uppdrag att utreda och redovisa förslag i kommunstyrelsen den 25-10-14 vilka åtgärder som behöver vidtas för att utveckla styrning och kontroll inom området personal- och kompetensförsörjning, 2025-04-08 § 43.

Bedömning

Kommunchefen har i samarbete med HR-chefen utfört uppdraget och konstaterat att en åtgärd som behöver vidtas för att utveckla styrning och kontroll inom området är upprättandet av en övergripande personal- och kompetensförsörjningsplan. Föreslagen plan innehåller bland annat en omvärldsanalys, nuläge, mål och strategier.

Planen har noggrant utvärderats för att säkerställa att det inte påverkar något av könen negativt. Planen är utformat för att vara rättvis och inkluderande för alla, oavsett könstillhörighet.

FÖRSLAG TILL ALLMÄNNA UTSKOTTET/KOMMUNSTYRELSEN

- Personal- och kompetensutvecklingsplan för åren 2025-2028 fastställs

Erik Lindblom

Bilaga

Personal- och kompetensutvecklingsplan för åren 2025-2028

Beslutsexpediering

- Jennifer Vengelin
- Kommunrevisionen
- PWC

MALÅ KOMMUN
HR-enheten

Personal- och kompetensförsörjningsplan 2025-2028

Innehåll

1. En gemensam plan för kompetensförsörjning.....	3
1.1 Syfte.....	3
1.2 Mål	4
2. Omvärldsanalys	4
2.1 Lågkonjunkturen fördjupar arbetslösheten – särskilt i Västerbottens län	5
2.2 Ökad rörlighet på arbetsmarknaden skapar nya rekryteringsutmaningar	6
2.3 Digitalisering som drivkraft för framtidens kompetensförsörjning	6
2.4 Vikten av tydliga roller och personlig utveckling	7
2.5 Förutsättningar för ett gott ledarskap.....	7
2.6 Demografisk utveckling och befolkningsutveckling i Malå	8
2.7 Könsfördelning och utbildningsnivå på arbetsmarknaden i Malå.....	8
3. Nuläge och utmaningar i Malå Kommun	9
3.1 Attraktiv arbetsgivare	9
3.2 Fokus på rekryteringsprocessen.....	10
3.3 Friskfaktorer som nyckel till en hållbar kompetensförsörjning	11
3.4 Stärk chefens förutsättningar att leda	12
3.5 Rätt använd kompetens – en nyckel till lärande och utveckling	14
4. Teknik och digitalisering som verktyg för hållbar kompetensförsörjning	15
5. Lokala förutsättningar i Malå Kommun.....	16
6. Nio fokusområden för kommunens arbete med kompetensförsörjning.....	18
7. Det fortsatta arbetet	20

1. En gemensam plan för kompetensförsörjning

Malå kommun står inför både möjligheter och utmaningar i arbetet med att trygga den långsiktiga kompetensförsörjningen. För att lyckas behöver vi arbeta strukturerat, hållbart och med en gemensam riktning i hela organisationen. I detta arbete är våra ledord – respekt, ansvar och engagemang – en självklar grund.

Respekt genomsyrar vårt sätt att möta varandra, vår förståelse för olika kompetenser och vår vilja att ta tillvara varje medarbetares erfarenheter och utvecklingsmöjligheter. Vi tar **ansvar** genom att arbeta proaktivt med att attrahera, behålla och utveckla rätt kompetens för kommunens behov – både idag och på längre sikt. **Engagemanget** syns i vår drivkraft att ständigt förbättra våra arbetssätt, anpassa oss efter förändrade omvärldskrav och erbjuda en arbetsplats där människor vill arbeta och växa.

1.1 Syfte

Syftet med planen är att skapa en gemensam riktning för hur vi inom Malå Kommun ska arbeta med kompetensförsörjning. Planen ska skapa en strategisk och effektiv styrning av personal- och kompetensförsörjningen inom kommunal verksamhet. Genom att identifiera nuvarande och framtida behov samt formulera tydliga mål och strategier kan kommunen säkerställa en hållbar och kvalitativ personalförsörjning.

Innehållet omfattar bland annat:

- Omvärldsbevakning
- En översikt av kommunens nuvarande personalstruktur
- Analys av framtida kompetensbehov
- Prioriterade fokusområden för att säkra tillgången till kompetens i Malå Kommun

Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) har tagit fram nio strategier som stöd i arbetet med kompetensförsörjning. Dessa strategier fokuserar bland annat på att stärka arbetsgivarvarumärket, främja ett hållbart arbetsliv samt utveckla nya och

innovativa lösningar för att möta framtidens behov.
Malå Kommuns arbete med kompetensförsörjning

utgår från dessa strategier och anpassas utifrån våra lokala förutsättningar och behov.

Varje avdelning och enhet ansvarar för att konkretisera de övergripande fokusområdena genom att ta fram aktiviteter anpassade efter sina specifika behov

och förutsättningar. Dessa aktiviteter integreras i verksamhetsplaneringen för att säkerställa att de stödjer verksamhetens mål.

HR-enheten har det övergripande ansvaret för det strategiska kompetensförsörjningsarbetet på kommunnivå. En central del i detta är att samordna gemensamma utmaningar och lösningar mellan verksamheterna, i syfte att skapa effektivitet och enhetlighet i arbetet.

De planerade aktiviteterna följs upp och revideras löpande som en del av den ordinarie verksamhetsplaneringsprocessen.

1.2 Mål

- **Attraktiv arbetsgivare:** Kommunen ska vara en attraktiv arbetsgivare för att rekrytera och behålla kvalificerad personal. *Ansvarig: Kommunledningen och HR.*
- **Kompetensutveckling:** Medarbetare ska kontinuerligt ges möjlighet att utvecklas och anpassa sin kompetens efter verksamhetens behov. *Ansvarig: HR och respektive avdelningschefer.*
- **Effektiv rekrytering och introduktion:** Större fokus på strategisk rekrytering och en väl fungerande introduktionsprocess. *Ansvarig: HR-avdelningen.*
- **Hållbar personalförsörjning:** Långsiktig planering för att säkerställa att personalresurserna matchar verksamhetens behov. *Ansvarig: Kommunledning och HR.*

2. Omvärldsanalys

För att kunna arbeta effektivt med kompetensförsörjning krävs en god förståelse för det sammanhang vi verkar i. Det innebär att vi behöver ha kunskap om både den

bredare arbetsmarknaden och de unika
förutsättningar som gäller för Malå Kommun som

arbetsgivare.

Utöver det är det viktigt att följa och analysera de större samhällstrender och
förändringar som påverkar kompetensbehovet framåt – både på kort och lång sikt.

2.1 Lågkonjunkturen fördjupar arbetslösheten – särskilt i Västerbottens län

Enligt Arbetsförmedlingen arbetsmarknadslägesrapport*: Den pågående
lågkonjunkturen fortsätter att sätta tydliga spår på arbetsmarknaden.

Under det andra kvartalet 2025 var 363 000 personer inskrivna som arbetslösa – en
ökning från 344 000 samma period året innan. Även den relativa arbetslösheten har
stigit, från 6,5 procent till 6,9 procent.

Arbetslösheten har ökat i 15 av Sveriges 21 län. Den mest märkbara uppgången har
skett i Västerbottens län, där stora varsel, uppsägningar och konkurser inom
batteritillverkningsindustrin haft betydande konsekvenser. Detta har lett till att den
relativa arbetslöshetsnivån i länet steg med 1,7 procentenheter jämfört med
motsvarande kvartal föregående år.

För Malå kommun kan denna utveckling få flera konsekvenser för
kompetensförsörjningen. Dels kan det leda till ett ökat utbud av arbetskraft inom
vissa yrkesområden, särskilt bland dem som drabbats av uppsägningar. Samtidigt
kvarstår utmaningen att matcha rätt kompetens med kommunens behov – särskilt
inom yrken som kräver längre utbildning eller specialiserade kvalifikationer,
exempelvis inom vård, skola och omsorg.

Den lokala arbetsmarknaden påverkas alltså inte bara av konjunkturen i stort, utan
även av strukturella faktorer såsom utbildningsnivå, tillgång till omskolning och
möjligheten att attrahera ny kompetens till kommunen.

* <https://arbetsformedlingen.se/statistik/analyser-och-prognoser/analys-och-utvardering/2025/arbetsmarknadslaget-kvartal-2-2025>

2.2 Ökad rörlighet på arbetsmarknaden skapar nya rekryteringsutmaningar

Arbetsmarknaden är idag betydligt mer rörlig än för bara ett decennium sedan, vilket har lett till en ökad personalomsättning. Det innebär att rekryteringsbehoven ökar, även i verksamheter där omfattningen av uppdraget i stort sett är oförändrad. Vakanser är ofta svåra att fylla, och ersättningsrekryteringar pågår kontinuerligt parallellt med pensionsavgångar.

Den höga personalomsättningen är särskilt påtaglig inom yrkesgrupper med högskoleutbildning och lång erfarenhet. I flera verksamheter ses en tendens att

nyutexaminerade medarbetare anställs, men lämnar organisationen efter en kortare tid. Detta leder till upprepade introduktionsprogram som är resurskrävande och belastar verksamheten.

En av kommunens största utmaningar är att rekrytera kvalificerad personal till yrken som omfattas av legitimationskrav, såsom förskollärare, lärare och sjuksköterskor. Behovet av dessa yrkesgrupper överstiger antalet som utbildas, vilket skapar en hård konkurrens – både mellan kommuner och med andra arbetsgivare inom offentlig och privat sektor.

Denna situation har också ökat behovet av att hitta alternativa lösningar. En strategi har varit att rekrytera andra yrkeskategorier som kan avlasta legitimerad personal, vilket kan bidra till att både säkra kvaliteten i verksamheten och minska trycket på svårrekryterade yrkesgrupper.

2.3 Digitalisering som drivkraft för framtidens kompetensförsörjning

Digitaliseringens möjligheter är en avgörande faktor i arbetet med framtidens kompetensförsörjning. Genom att införa smarta digitala lösningar kan monotona och tidskrävande arbetsmoment reduceras eller elimineras, vilket frigör tid för mer värdeskapande arbete. Automatisering bidrar ytterligare till att effektivisera processer och öka kvaliteten i verksamheten.

Den digitala arbetsmiljön har också blivit en allt viktigare del i hur attraktiva vi uppfattas som arbetsgivare. Användarvänliga och moderna system, liksom möjligheten till distansarbete, är idag grundläggande förväntningar hos många arbetstagare. För Malå kommun innebär detta en tydlig möjlighet. Genom att erbjuda flexibla och digitalt anpassade arbetssätt kan kommunens attraktionskraft som arbetsgivare stärkas ytterligare.

Samtidigt är digitalisering bara en av flera drivkrafter som påverkar hur vi behöver organisera och utveckla vårt arbete framöver. Förändringar i nationella riktlinjer, nya lagkrav eller förskjutningar i ansvarsfördelningen mellan kommuner och regioner är andra exempel som ställer nya krav på våra verksamheter.

Behovet av kompetens är fortsatt stort, men hur den används behöver förändras. Det krävs att varje verksamhet planerar för anpassning och utveckling, både av arbetsmetoder och av medarbetares och chefers kompetens, för att möta de nya förutsättningarna.

2.4 Vikten av tydliga roller och personlig utveckling

Malå Kommun räknas som en mindre arbetsgivare sett till antalet anställda. Detta innebär att många medarbetare ofta behöver vara generalister, i stället för specialister, inom sina yrkesområden och hantera en bred variation av arbetsuppgifter.

Därför ställs stora krav på att arbetsuppdragen är tydligt definierade och att motivation och utveckling hos medarbetarna regelbundet följs upp och utvärderas. Det är avgörande att våra medarbetare upplever att deras kunskaper och kompetenser tas tillvara och ges möjlighet att växa.

2.5 Förutsättningar för ett gott ledarskap

Ett gott ledarskap är avgörande för medarbetarnas trivsel och en bra arbetsmiljö. För att våra chefer ska kunna utöva ett effektivt och stödjande ledarskap behöver de rätt förutsättningar.

Det handlar bland annat om faktorer som hur många medarbetare en chef ansvarar för, antalet arbetsplatser chefen behöver leda, tillgång till chefsstöd samt möjligheter till kompetensutveckling. Dessa förutsättningar kan idag skilja sig mycket åt beroende på vilken verksamhet chefen är verksam inom.

2.6 Demografisk utveckling och befolkningsutveckling i Malå

Malå står inför en tydlig demografisk förändring som påverkar kommunens långsiktiga kompetensförsörjning. Befolkningsutvecklingen kännetecknas av att allt färre barn föds, att andelen personer i arbetsför ålder minskar samt att andelen äldre i befolkningen ökar. Denna utveckling innebär en dubbel utmaning:

- **Minskad inhemsk rekryteringsbas:** Färre personer i arbetsför ålder leder till en alltmer begränsad tillgång på arbetskraft lokalt. Detta påverkar kommunens möjligheter att attrahera och behålla personal inom såväl vård, omsorg som skola och andra samhällsbärande verksamheter.
- **Förändrade behov i verksamheterna:** En växande andel äldre innebär att kommunens arbetsinsatser i högre grad kommer att behöva riktas mot vård, omsorg och stödinsatser för denna målgrupp. Samtidigt kan ett minskat antal barn och unga innebära en omställning i skolverksamheten och andra verksamheter som riktar sig till yngre.

2.7 Könsfördelning och utbildningsnivå på arbetsmarknaden i Malå

En viktig faktor som påverkar kompetensförsörjningen i Malå är den tydligt könssegregerade arbetsmarknaden. Kvinnor återfinns i huvudsak inom omsorg, skola, handel och andra serviceinriktade yrken, medan män i större utsträckning arbetar inom industri, transport och tillverkningssektorn. Denna uppdelning skapar ett arbetsmarknadsmönster som både begränsar rörligheten mellan sektorer och påverkar tillgången på kompetens inom olika områden.

Utöver könssegregeringen finns en tydlig skillnad i utbildningsnivå mellan kvinnor och män. Endast 16,3 procent av männen i Malå har en eftergymnasial utbildning, jämfört med 32 procent av kvinnorna. Detta utbildningsglapp innebär att kvinnor i högre grad innehar den formella kompetens som många framtida arbetsmarknader efterfrågar. Samtidigt avspeglas inte denna skillnad i utbildningsnivå i lönestatistiken, vilket pekar på att det fortfarande finns en ojämställdhet i arbetsmarknadens villkor och belöningsystem.

För kommunens kompetensförsörjning innebär detta flera utmaningar:

- Svårigheter att attrahera män till vård, omsorg och utbildningssektorer, där behovet av arbetskraft förväntas öka i takt med den demografiska utvecklingen.
- En risk att högre utbildade kvinnor inte fullt ut får utlopp för sin kompetens i den lokala arbetsmarknaden, vilket kan leda till utflyttning eller kompetensflykt.
- Ett behov av att skapa mer jämställda villkor och incitament för utbildning, kompetensutveckling och karriärutveckling oavsett kön.

3. Nuläge och utmaningar i Malå Kommun

Följande tabell visar hur många personer som fyller 65 respektive 68 år i Malå Kommun kommande 5 år:

År	Antal som fyller 65 år	Födelseår	Antal som fyller 68 år	Födelseår
2025	5	1960	0	1957
2026	7	1961	1	1958
2027	8	1962	1	1959
2028	12	1963	5	1960
2029	8	1964	7	1961

Följande tabell visar åldersfördelningen inom varje avdelning och enhet år 2025:

Avd/enh	<29 år	30-39 år	40-49 år	50-59 år	60+ år
Utbildning	12	23	24	27	13
Administrativa enheten	5	7	12	12	16
Miljö- och bygg	2	2	3	2	0
Sociala avdelningen	26	33	37	44	27

3.1 Attraktiv arbetsgivare

Malå kommun ska vara en förebild som arbetsgivare och våra medarbetare är våra viktigaste ambassadörer. För att attrahera och behålla de bästa talangerna på arbetsmarknaden behöver vi erbjuda en trygg arbetsmiljö, konkurrenskraftiga

anställningsvillkor samt goda möjligheter för våra
medarbetare att växa, känna delaktighet och

utvecklas.

Vår medarbetar- och ledaridé ska fungera som en tydlig vägledning och skapa kontinuitet för alla som arbetar inom kommunen. Den ska utgöra en röd tråd i vårt gemensamma arbete och tydliggöra vad som förväntas av oss både som medarbetare och ledare. Samtidigt ska den ge stöd i hur vi kan utföra våra arbetsuppgifter på bästa sätt, parallellt med vår personliga och professionella utveckling.

Vi arbetar kontinuerligt med att utveckla vår organisation för att kunna erbjuda invånarna, företagare och besökare i Malå den bästa möjliga servicen. Genom detta förbereder vi oss för framtidens utmaningar och stärker samtidigt vår position som en attraktiv arbetsgivare.

3.2 Fokus på rekryteringsprocessen

Ett av de viktigaste områdena inom kompetensförsörjningen är att planera och genomföra rekryteringar som stödjer verksamhetens mål och prioriteringar. Målet är att attrahera kandidater vars kompetenser och förväntningar matchar våra krav som arbetsgivare så väl som möjligt.

För att säkerställa rätt person till rätt tjänst behöver vi arbeta med kompetensbaserad rekrytering, där fokus ligger enbart på de kompetenser som är relevanta för tjänsten. Rekryteringsprocessen är också en möjlighet att lyfta fram Malå Kommun som en attraktiv arbetsgivare.

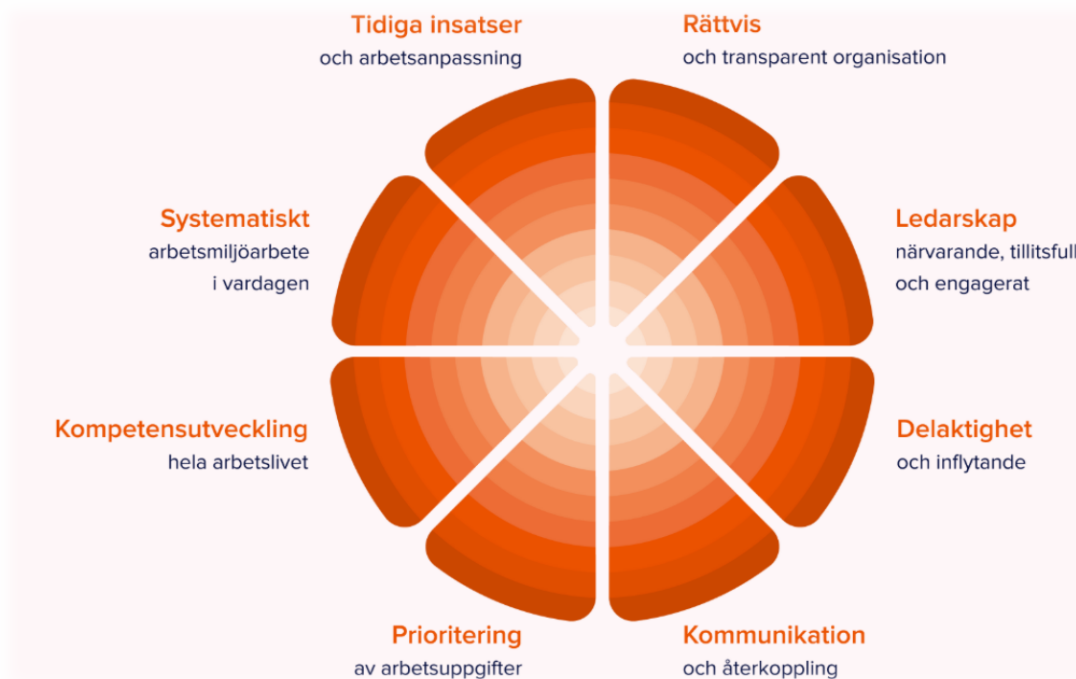
För att nå fler kvalificerade sökande vill vi ständigt utveckla våra metoder och använda nya digitala kanaler. I en hård konkurrens om utbildad och erfaren arbetskraft är det viktigt att vara lyhörd och snabb i rekryteringsprocesserna. Vi ska därför även använda sociala medier för annonsering och digital referenstagning för att effektivisera och kvalitetssäkra urvalet.

För att behålla och utveckla vår personal är det också viktigt att fortsätta skapa karriär- och utvecklingsmöjligheter inom kommunen. Vår målsättning är att Malå kommun ska vara en attraktiv arbetsgivare som erbjuder flera olika vägar för medarbetare som vill växa och utvecklas i sin yrkesroll.

3.3 Friskfaktorer som nyckel till en hållbar kompetensförsörjning

För att kunna attrahera, behålla och utveckla rätt kompetens över tid behöver Malå Kommun inte bara fokusera på rekrytering, utan också skapa hållbara arbetsmiljöer där medarbetare trivs, mår bra och vill stanna kvar. Att arbeta med **friskfaktorer** – det vill säga de faktorer som stärker hälsa, arbetsglädje och engagemang – är en avgörande del av en långsiktig strategi för kompetensförsörjning.

Friskfaktorhjulet.

Här är några centrala områden där Malå Kommun ska arbeta aktivt med friskfaktorer:

1. Meningsfullhet och delaktighet

Medarbetare som upplever att deras arbete är meningsfullt och att de får vara delaktiga i beslut och utveckling tenderar att trivas bättre och stanna längre. Malå Kommun kan främja detta genom tydlig målstyrning, regelbundna dialoger, verksamhetsnära ledarskap och möjlighet till påverkan i det dagliga arbetet.

2. Tydligt och närvarande ledarskap

Goda relationer mellan chef och medarbetare är en stark friskfaktor. Chefer behöver rätt förutsättningar, såsom rimligt antal medarbetare och tillgång till administrativt stöd, för att kunna vara tillgängliga, tydliga och stödjande.

3. Kompetensutveckling och karriärvägar

Att kunna utvecklas inom sitt yrke är en viktig faktor för motivation och lojalitet. Malå Kommun ska erbjuda kompetenshöjande insatser, möjligheter till intern rörlighet och tydliga karriärvägar. Det stärker både individens utveckling och verksamhetens framtida kompetens.

4. Balans mellan arbete och privatliv

Flexibla arbetstider, möjlighet till distansarbete (där det är möjligt) och en god arbetsbelastning är faktorer som bidrar till att medarbetare kan hålla över tid. Genom att förebygga stress och främja återhämtning minskar risken för ohälsa och personalomsättning.

5. Stark arbetsgemenskap och socialt stöd

Ett gott arbetsklimat, där kollegor samarbetar, stöttar varandra och känner gemenskap, är avgörande för arbetsglädjen. Malå Kommun ska främja detta genom teamutveckling, arbetsplatsträffar, gemensamma aktiviteter och ett inkluderande klimat.

6. Tydlig värdegrund och stolthet

Att känna stolthet över sin arbetsgivare och det uppdrag man har skapar engagemang. Malå Kommun bör arbeta aktivt med sin värdegrund, synliggöra goda exempel och skapa ett gemensamt "varför" i organisationen.

3.4 Stärk chefens förutsättningar att leda

Chefer spelar en central roll i kommunens arbete med kompetensförsörjning. De är både kulturbärare, vägvisare och ansvariga för att identifiera kompetensbehov, motivera medarbetare och skapa möjligheter för lärande och utveckling. För att lyckas i detta uppdrag behöver chefer själva ha rätt stöd och goda förutsättningar.

Här är några konkreta sätt Malå Kommun ska stärka chefers möjlighet att leda för kompetensutveckling:

1. Rimligt chefsspänn och tydligt uppdrag

Att leda många medarbetare på flera arbetsplatser skapar begränsningar för det närvarande och stödjande ledarskap som krävs för att arbeta aktivt med kompetensutveckling. Malå Kommun ska säkerställa ett rimligt chefsspänn och organisering så att varje chef har möjlighet att fokusera på ledarskap, inte bara administration.

2. Stödstruktur och tillgång till kompetenta stödfunktioner

Chefer behöver tillgång till kvalificerat stöd för att kunna arbeta strategiskt med kompetensplanering, rekrytering, introduktion och utveckling. Det handlar också om hjälp med verktyg, processer och lagstiftning kopplat till personal- och kompetensfrågor.

3. Systematiskt kompetensarbete

Malå Kommun bör ha gemensamma metoder och rutiner för hur kompetensutvecklingsbehov identifieras, dokumenteras och följs upp. Cheferna ska inte stå ensamma i detta arbete, utan det bör vara en integrerad del av verksamhetsplaneringen.

4. Kompetensutveckling för chefer

För att kunna stötta andras lärande behöver chefer själva ha tillgång till relevant kompetensutveckling. Det kan handla om ledarskapsutbildningar, coachning, nätverk, eller utbildningar inom strategiskt kompetensarbete, arbetsmiljö, förändringsledning eller digitalisering.

5. Tid och mandat att prioritera utveckling

Chefer behöver tillräckligt med tid och mandat för att arbeta med kompetensutveckling i vardagen. Det innebär att Malå Kommun behöver signalera tydligt att lärande är en prioriterad fråga – och ge utrymme för det i både planering och uppföljning.

6. En lärande kultur i organisationen

Malå Kommun ska stötta chefer genom att aktivt arbeta för en kultur där lärande, reflektion och utveckling är en naturlig del av vardagen. När detta genomsyrar organisationen blir det enklare för chefer att leda med fokus på utveckling.

3.5 Rätt använd kompetens – en nyckel till lärande och utveckling

För att främja kompetensutveckling behöver Malå Kommun inte bara rekrytera rätt kompetens – den måste också användas på rätt sätt. Det innebär att ta tillvara medarbetarnas kunskap, erfarenheter och potential på ett sätt som både stärker verksamheten och stimulerar individens lärande.

När kompetens används på ett medvetet, strategiskt och flexibelt sätt bidrar det till ökad motivation, arbetsglädje och en kultur av kontinuerligt lärande. Det stärker i sin tur kommunens förmåga att möta framtida behov och att behålla värdefull kompetens.

Här är de centrala principer Malå Kommun eftersträvar:

1. Tydlig kompetenskartläggning

En strukturerad kartläggning av medarbetarnas kompetenser – både formella och informella – skapar underlag för att matcha rätt person till rätt uppgifter. Det hjälper chefer att fatta medvetna beslut kring bemanning, arbetsfördelning och utvecklingsbehov.

2. Uppgifter i linje med kompetens och potential

Att medarbetare får använda sina färdigheter och samtidigt utmanas med nya ansvarsområden främjar både motivation och utveckling. Det handlar om att skapa progression i arbetsuppgifter – inte bara mer av samma.

3. Intern rörlighet och kompetensväxling

Att skapa möjligheter till intern rörlighet, projektarbete eller att prova nya roller inom kommunen ger medarbetare chans att utvecklas och bredda sin kompetens. Det bidrar också till ökad flexibilitet och kunskapsöverföring mellan verksamheter.

4. Utnyttja erfarenhet som en lärresurs

Efarna medarbetare är en stor tillgång för Malå Kommuns kompetensförsörjning. Genom mentorskap, kollegialt lärande och erfarenhetsutbyte kan deras kunskap bli en motor för andras utveckling – samtidigt som de själva fortsätter att växa i sin yrkesroll.

5. Stödjande ledarskap och lärandekultur

Chefer behöver aktivt skapa förutsättningar för att medarbetare ska kunna använda, utveckla och dela med sig av sin kompetens. En lärandekultur där misstag ses som

utvecklingsmöjligheter och nyfikenhet uppmuntras stärker hela organisationens kompetenskapital.

4. Teknik och digitalisering som verktyg för hållbar kompetensförsörjning

Digitalisering och ny teknik spelar en allt större roll i kommunernas arbete med att säkra framtidens kompetensförsörjning. Genom att ta tillvara digitala möjligheter kan kommunen inte bara effektivisera arbetsprocesser, utan också förbättra arbetsmiljön, höja kvaliteten i tjänsteutbudet och öka attraktiviteten som arbetsgivare.

Här är de centrala områdena som Malå Kommun ska arbeta efter:

1. Effektivare arbetsprocesser frigör tid och resurser

Genom automatisering av administrativa och repetitiva uppgifter kan tid frigöras för mer kvalificerade, värdeskapande arbetsuppgifter. Detta minskar belastningen på personalen och gör att befintlig kompetens kan användas mer strategiskt.

2. Attraktivare arbetsgivare genom digital arbetsmiljö

Ett modernt digitalt arbetssätt – med smidiga system, god teknisk infrastruktur och möjlighet till distansarbete – är i dag ett krav för många arbetstagare. Kommuner som ligger i framkant tekniskt upplevs som mer attraktiva av både nuvarande och potentiella medarbetare.

3. Stärkt tillgång till kompetens genom flexibilitet

Digitala lösningar gör det möjligt att rekrytera medarbetare utanför det geografiska närområdet, exempelvis till specialistfunktioner som kan arbeta på distans. Det breddar rekryteringsbasen och gör det lättare att täcka kompetensbrister.

4. Kompetensutveckling på nya sätt

E-lärande, digitala utbildningsplattformar, mikroutbildningar och webbaserade seminarier ger medarbetare möjlighet att kompetensutvecklas kontinuerligt, oavsett tid och plats. Tekniken skapar större tillgänglighet till lärande – både individuellt och i grupp.

5. Datadrivet beslutsstöd i kompetensarbetet

Med hjälp av digitala verktyg för kompetenskartläggning och analys kan kommunen få bättre överblick över befintlig kompetens, framtida behov och möjliga gap. Det ger

chefer och HR underlag för mer träffsäkra beslut i rekrytering, bemanning och utvecklingsinsatser.

6. Innovation och nya arbetssätt

Digitalisering möjliggör nya arbetssätt och yrkesroller som kan avlasta svårrekryterade funktioner. Exempelvis kan digitala stödresurser användas i omsorgsverksamheter, eller AI-stöd i administrativa processer. På så sätt används kompetens mer effektivt – och hållbart.

5. Lokala förutsättningar i Malå Kommun

För att säkerställa en hållbar och långsiktig kompetensförsörjning är det avgörande att förstå de lokala förutsättningarna och dynamikerna som påverkar arbetsmarknaden och rekryteringslandskapet. Malå kommun har både styrkor och utmaningar när det gäller att attrahera, rekrytera och behålla kvalificerad arbetskraft.

1. Samverkan inom kommunen och med näringslivet och Regionen

Malå kommun samarbetar aktivt med näringslivet, Region Västerbotten/Malå Hälsocentral, övriga offentliga aktörer, utbildningssamordnare, fackförbund och andra kommuner. Genom gemensamma nätverk och behovsanalyser kan kommunen skapa samordningsvinster och utbyta erfarenheter med fokus på kompetensförsörjning/kompetensattraktion.

2. Stort och varierat rekryteringsbehov framöver

Under de kommande åren behöver Malå rekrytera medarbetare inom en mängd olika yrkesområden—alltifrån lärare och undersköterskor till vaktmästare och sjuksköterskor.

3. Bred och dynamisk företagsstruktur

Näringslivet i Malå är brett och stabilt, med flera stora aktörer inom exempelvis entreprenad och transport, skog- och träindustri, elektronik- och markradar, samt ett stort antal småföretag inom bland annat besöksnäring, handel och service. Dessa aktörer bidrar till en mångfacetterad kompetensbas att rekrytera och samarbeta kring.

4. Positivt företagsklimat och närhet till industriella satsningar

Malå Kommun har en nära dialog och samverkan med näringslivet, vilket har skapat ett förtroendefullt klimat för kompetensförsörjning. Samtidigt finns potential för industriella investeringar/etableringar i närområdet vilka kan stärka kommunens attraktionskraft ytterligare.

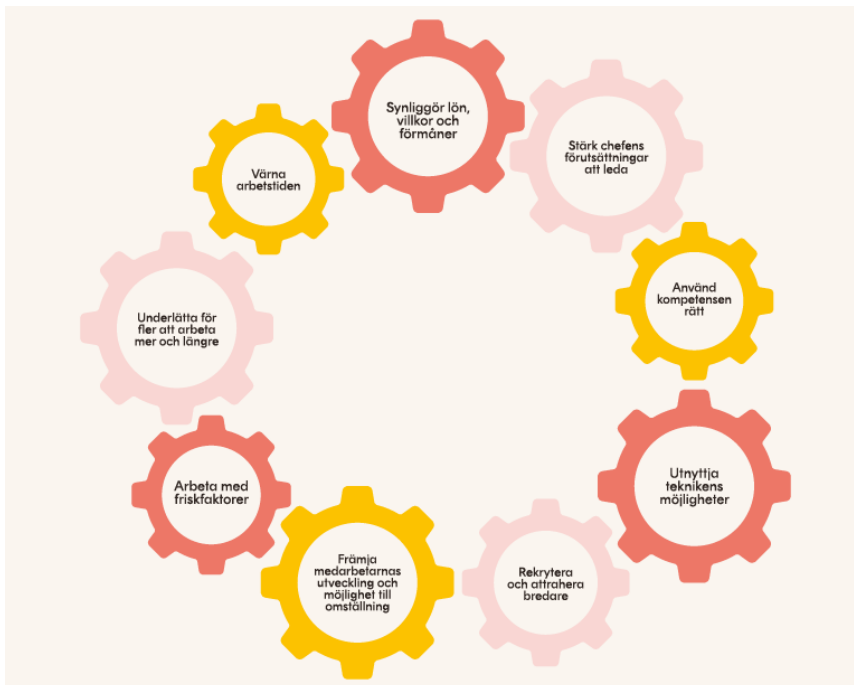
5. Stöd via utvecklings- och arbetsmarknadsenhet

Malå har en särskild enhet för utveckling och arbetsmarknadsfrågor som arbetar med insatser som är näringslivs- och sysselsättningsfrämjande. I uppdraget ingår insatser för fler nya företag, företagsutveckling och tillväxt. Vidare erbjuder enheten inflyttar- och integrationsservice. Exempelvis fungerar jobb- och företagslotsning som ett verktyg för att hjälpa företag som har rekryterings- och utvecklingsbehov, vilket bland annat inkluderar vägledning om anställnings- och investeringsstöd.

6. Nio fokusområden för kommunens arbete med kompetensförsörjning

Malå Kommun utgår i sitt arbete med kompetensförsörjning från Sveriges Kommuner och Regioners (SKR) nio strategier. Dessa strategier ger en gemensam riktning och fungerar som stöd för att möta de långsiktiga kompetensutmaningarna. Fokus ligger bland annat på att stärka kommunens attraktivitet som arbetsgivare, att främja ett hållbart arbetsliv samt att hitta nya och innovativa lösningar för att säkra rätt kompetens över tid.

SKR:s nio strategier i arbetet med kompetensförsörjning

1. Arbeta med friskfaktorer

Betonar vikten av en god arbetsmiljö och balans mellan arbete och fritid. Arbete med friskfaktorer – systematiskt och långsiktigt – är avgörande för att skapa hållbara och attraktiva arbetsplatser.

2. Underlätta för fler att arbeta mer och längre

Att öka andelen som arbetar heltid och långsiktigt förlänga arbetslivet bidrar till att möta kompetensbehoven och stärka kontinuitet.

3. Värna arbetstiden

En av arbetsgivarens viktigaste resurser är arbetstid. Att planera arbetstid på ett hållbart sätt genom att säkerställa stabilitet och förutsägbarhet är centralt.

4. Synliggör lön, villkor och förmåner

Kommuner och regioner kan utnyttja sin lönepolitik och attraktiva villkor som verktyg för att rekrytera och behålla kompetens. Det är viktigt att synliggöra helheten i anställningsvillkoren.

5. Stärk chefens förutsättningar att leda

Gott ledarskap är avgörande för att attrahera och behålla kompetenta medarbetare. Chefer ska ha rätt stöd, tillgång till utveckling och kunna driva förändringsarbete effektivt.

6. Använd kompetensen rätt

Rätt kompetens på rätt plats är centralt. Genom att optimera hur befintlig kompetens används, samverkas och utvecklas kan behovet av nyrekrytering minska.

7. Utnyttja teknikens möjligheter

Digitalisering, automatisering och AI kan erbjuda innovativa lösningar som effektiviserar och förbättrar verksamheten – och därmed kompetensförsörjningen.

8. Rekrytera och attrahera bredare

Arbetsgivare i välfärden behöver bredda sin rekryteringsbas genom att nå ut till fler grupper och stärka sitt arbetsgivarvarumärke.

9. Främja medarbetarnas utveckling och möjlighet till omställning

Kontinuerlig kompetensutveckling och flexibilitet i arbetsroller stärker engagemang, anpassningsförmåga och attraktionskraft

7. Det fortsatta arbetet

- För att uppnå målen i Malå kommuns kompetensförsörjningsplan behöver nästa steg vara att varje avdelning och enhet, med stöd från HR, identifierar och genomför aktiviteter som utifrån fokusområdena stärker förmågan att **rekrytera, utveckla och behålla** rätt kompetens i kommunens verksamheter.
- De **nio strategierna från SKR** ska fungera som stöd och inspiration i arbetet. De uppmanar till ett brett synsätt där kompetensförsörjning inte enbart handlar om att fylla vakanser, utan också om hur vi **organiserar, använder och utvecklar** befintlig kompetens inom kommunen.
- Varje avdelning eller enhet ansvarar för att ta fram **handlingsplaner för kompetensförsörjning** som en del av sin ordinarie verksamhetsplanering. Hur omfattande dessa handlingsplaner blir avgörs av verksamhetens behov och förutsättningar.
- Genom **dialog och analys på flera nivåer** konkretiseras de strategiska målen till identifierade kompetensbehov. Dessa behov ska kunna **beskrivas, definieras och följas upp** som en del av ett systematiskt och långsiktigt arbete.
- HR-enheten samordnar, stöttar och följer upp arbetet i syfte att skapa **enhetlighet och effektivitet** i kommunens övergripande kompetensförsörjningsarbete.

Investering 2025 - Godkännande av kommunstyrelsens nya investeringsplan 2025

Bakgrund

Malå Energi och Industri har genomfört en renovering av räddningstjänstens lokaler. Bolaget önskar att Malå kommun täcker hela investeringskostnaden direkt, istället för att kostnaden regleras genom en justering av hyran.

Bedömning

Eftersom renoveringen redan är genomförd finns inga möjligheter att finansiera lokalanpassningen inom räddningstjänstens ordinarie budget. Kostnaden måste därför täckas genom investeringsmedel. Omfördelningen görs från investeringen färdigställande av ny ÅVC då arbetet inte kommer att påbörjas under 2025.

FÖRSLAG TILL ALLMÄNNA UTSKOTTET/KOMMUNSTYRELSEN

- *Kommunstyrelsens nya investeringsplan 2025 godkänns.*
- *Investeringsplan 2025 beslutad av kommunstyrelsen 2025-04-08, § 28 upphör att gälla.*

Anna Jonsson

Bilaga

- Investeringsplan 2025
- Investeringsäskande lokalanpassning räddningstjänst

Beslutsexpediering

- Ekonomichef
- Miljö och byggchef
- Räddningschef

BUDGET- /PLANÅR*	NÄMND*	BESKRIVNING	VÄRDE (TKR)*	AKTIVERING S- ÅR*	GENOM- SNITTLIG AVSKRIV- NINGSTID*	PALAGG KAPITAL- TJÄNST [JA]/[NEJ]*	FINANSIERINGS- TYP*	BESLUTAD JA/NEJ*	FINANSIERINGS- PERIOD*
2025	Kommunstyrelsen	MSB åtgärder krisberedskap	375	2026	30	JA	SKATT	JA	1-25 år
2025	Kommunstyrelsen	Ekonomisystem	870	2026	10	JA	SKATT	JA	1-25 år
2025	Kommunstyrelsen	Reinvestering gator och vägar	1,000	2026	30	JA	SKATT	JA	26-50 år
2025	Kommunstyrelsen	Reinvestering fastigheter	1,500	2026	20	NEJ	SKATT	JA	1-25 år
2025	Utbildningsnämnd	Utemiljö mellan- och högstadiets sk	200	2026	10	JA	SKATT	JA	1-25 år
2025	Utbildningsnämnd	Inköp klassrumsmöbler	200	2026	10	JA	SKATT	JA	1-25 år
2025	Kommunstyrelsen	Reinvestering gator och vägar, bär	1,250	2026	50	JA	SKATT	JA	26-50 år
2025	Kommunstyrelsen	Reinvestering gator och vägar, slit	1,250	2026	20	JA	SKATT	JA	1-25 år
2025	Kommunstyrelsen	Reinvestering VA	2,500	2026	50	NEJ	TAXA	JA	26-50 år
2025	Kommunstyrelsen	Ny ÅVC, maskinpark	2,400	2026	10	NEJ	TAXA	JA	1-25 år
2025	Kommunstyrelsen	Ny ÅVC, fastighet	3,000	2026	50	NEJ	TAXA	JA	26-50 år
2025	Utbildningsnämnd	Lokalanpassning C-huset	400	2026	10	JA	SKATT	JA	1-25 år
2025	Kommunstyrelsen	Stambyte och renovering omklädnings	1,000	2026	50	JA	SKATT	JA	26-50 år
2025	Kommunstyrelsen	Ärendehanteringssystem	230	2026	10	JA	SKATT	JA	1-25 år
2025	Miljö- och byggnämnd	Lokalanpassning Räddningstjänst	1,600	2026	10	JA	SKATT	JA	1-25 år
2025	TOTALT		#####						

Godkänd av KS 251014, § xx

INVESTERINGSÄSKANDE enkel

Sida 173 av 180

(Annan blankett används när investeringsärendet innehåller flera objekt med olika avskrivningstider)

Projektnamn	Lokalanpassning räddningstjänst		
Projektnummer	Ekonomienhetens uppgift		
Orsak till äskandet	Malå Energi och Industri har genomfört en renovering av räddningstjänstens lokaler. Bolaget önskar att Malå kommun täcker hela investeringskostnaden direkt, istället för att kostnaden regleras genom en justering av hyran.		
Investeringsutgift (kr)	1,600,000		
varav: Kommunala medel (kr)	1,600,000		
Externa medel (kr)			
0-100% Skattefinansierat	JA	100	(omfattning i procent)
0-100% Avgiftsfinansierat	JA/NEJ		
Äskade driftsmedel, engångskaraktär (kr)	Innebär revidering av budget för aktuellt år när avskrivning aktiveras! Går vidare till fullmäktige.		
Ram Äskade medel	1,600,000		
Ersatt tillgång, försäljningsinkomst (kr)	0		
Ersatt tillgång, restvärde (kr)	0		
(ersatt tillgång påverkar årets resultat om tillgången säljs och/eller har ett restvärde)			
Beräknad avskrivningstid (antal år)	10		
Ev pay-back tid (antal år)			
Beräknad årlig kapitalkostnad 2023 (kr)	198,000		
Beräknad årlig kapitalkostnad 2024 (kr)	194,000		
Beräknad årlig kapitalkostnad 2025 (kr)	190,000		
(baserat på internränta)	2.50%		
Tillgångskonto (slag)			
Ev påverkan på internhyra	Nej		
Relevans (se fliken "Delar i investeringsbudget")	2		
Tidsplan			
Ansvar	3120		
Verksamhet	2700		
Objekt			
Attestant	Magnus Öhman		
Ersättare	Elin Nilsson		
Datum	8/25/2025		
Övrig information:			

KONSEKVENSBESKRIVNING

Beskrivning av grund för investering

Konsekvens av ej genomförd investering för verksamheten

Påverkan på andra nämnder/avdelningar inom kommunen vid ej genomförd investering

Påverkan på andra nämnder/avdelningar inom kommunen vid genomförd investering

Påverkan på kommunala bolag vid ej genomförd investering

Påverkan på kommunala bolag vid genomförd investering

Ekonomisk information:

Övrigt:

Investeringen har pågått under en längre tid och tidigare överenskommelsen mellan Malå kommun och Malå Energi och Industri var att kostnaderna för lokalanpassningen skulle regleras genom hyran. Malå Energi och Industri föreslår nu i stället att Malå kommun möjligheter att finansiera lokalanpassningen inom räddningstjänstens ordinarie budget. Kostnaden måste därför täckas genom investeringsmedel.

Delar i investeringsbudgeten

Kommunstyrelsen behöver kompletta underlag för att kunna bedöma en investerings karaktär och relevans samt utvärdera ekonomiska effekter för att kunna prioritera vilka investeringsprojekt som ska beviljas.

Sida 175 av 180

Varje investeringsärende ska innehålla uppgift om

- Investeringens innehåll och syfte
- Relevans
- Tidsplan
- Total investeringsutgift, specificerad med
 - Egna medel
 - Ev. extern finansiering
- Ev. äskande driftanslag av engångskaraktär
- Projektnummer
- Ansvar
- Verksamhet
- Objekt
- Attestant och ersättare
- Beräknad avskrivningstid
- Ev. beräknad pay-back tid (hur snabbt en investering betalar sig själv)
- Kapitalkostnad efter aktivering
- Tillgångskonto efter aktivering
- Ev. påverkan av internhyra
- Ev. försäljningsintäkt/utrangering/restvärde av tillgång som ersätts
- Ev. projektplan

Vid ombyggnation och omfattande renovering ska projektplan upprättas där beräknad investeringsutgift och underhållskostnad framgår genom bruttoredovisning.

Gradering av relevans:

1. Nödvändig/brådskande

Föranlett av lagkrav, kostnadseffektiviserande, mycket viktigt för utveckling av verksamheten och/kommunen, föranlett av förändring av verksamheten etc.

2. Nödvändig, men flexibel i tid

Ersättningsinvestering av äldre materiel, viktigt för utveckling av verksamhet, arbetsmiljö, miljö etc.

3. Önskvärd, men flexibel i tid, omfattning och/eller nödvändighet.

4. Framtida behov

Investering av betydande omfattning som kommer att kräva stora insatser. Reservering av investeringsmedel behövs under många år för att klara framtida investeringsutgift. (ex. nytt badhus)

Kapitalkostnader

Internränta	2.50%
Avskrivningskostnad per år	160,000

Beräknad årlig kapitalkostnad 2023 (kr)	198,000
Beräknad årlig kapitalkostnad 2024 (kr)	194,000
Beräknad årlig kapitalkostnad 2025 (kr)	190,000

Beräknad årlig kapitalkostnad 2023 (kr)		Belopp för ränteberäkning	Ränte- kostnad
IB Investeringsutgift	1,600,000		
Avskrivs 1 jan	13,333	1,600,000	3,333
Avskrivs 1 feb	13,333	1,586,667	3,306
Avskrivs 1 mars	13,333	1,573,333	3,278
Avskrivs 1 april	13,333	1,560,000	3,250
Avskrivs 1 maj	13,333	1,546,667	3,222
Avskrivs 1 juni	13,333	1,533,333	3,194
Avskrivs 1 juli	13,333	1,520,000	3,167
Avskrivs 1 aug	13,333	1,506,667	3,139
Avskrivs 1 sept	13,333	1,493,333	3,111
Avskrivs 1 okt	13,333	1,480,000	3,083
Avskrivs 1 nov	13,333	1,466,667	3,056
Avskrivs 1 dec	13,333	1,453,333	3,028
			38,167

Beräknad årlig kapitalkostnad 2024 (kr)			
IB Investeringsutgift	1,453,333		
Avskrivs 1 jan	13,333	1,440,000	3,000
Avskrivs 1 feb	13,333	1,426,667	2,972
Avskrivs 1 mars	13,333	1,413,333	2,944
Avskrivs 1 april	13,333	1,400,000	2,917
Avskrivs 1 maj	13,333	1,386,667	2,889
Avskrivs 1 juni	13,333	1,373,333	2,861
Avskrivs 1 juli	13,333	1,360,000	2,833
Avskrivs 1 aug	13,333	1,346,667	2,806
Avskrivs 1 sept	13,333	1,333,333	2,778
Avskrivs 1 okt	13,333	1,320,000	2,750
Avskrivs 1 nov	13,333	1,306,667	2,722
Avskrivs 1 dec	13,333	1,293,333	2,694
			34,167

Beräknad årlig kapitalkostnad 2025 (kr)			
IB Investeringsutgift	1,293,333		
Avskrivs 1 jan	13,333	1,280,000	2,667
Avskrivs 1 feb	13,333	1,266,667	2,639
Avskrivs 1 mars	13,333	1,253,333	2,611

Avskrivs 1 april	13,333	1,240,000	2,583
Avskrivs 1 maj	13,333	1,226,667	2,556
Avskrivs 1 juni	13,333	1,213,333	2,528
Avskrivs 1 juli	13,333	1,200,000	2,500
Avskrivs 1 aug	13,333	1,186,667	2,472
Avskrivs 1 sept	13,333	1,173,333	2,444
Avskrivs 1 okt	13,333	1,160,000	2,417
Avskrivs 1 nov	13,333	1,146,667	2,389
Avskrivs 1 dec	13,333	1,133,333	2,361
			30,167

2025-08-20

Sida 179 av 180

Emelie Renling, biträdande rektor fritidshem och verksamhetsansvarig för OB-verksamheten.

Förlängd ansökan om tjänstledighet

Bakgrund

En anställd har under det gångna året beviljats tjänstledighet med 5 % p g a personliga skäl. Den anställda önskar fortsätta med tjänstledigheten fram till 2025-12-31

Enligt 5 kapitlet punkten 13.1 i Personalhandboken är det kommunstyrelsen som beslutar om bifall till eller avslag på ansökan om tjänstledighet över 12 månader. Kommunstyrelsen har delegerat beslutanderätten till allmänna utskottet.

Den anställda önskar fortsätta med tjänstledigheten på grund av annat företag inom familjen.

Bedömning

Att den antälde ges möjlighet till att arbeta 95 % med en 5 % tjänstledighet.

FÖRSLAG TILL ALLMÄNNA UTSKOTTET

Bevilja ansökan om tjänstledighet

Emelie Rening

Beslutsexpediering

Emelie Renling

Uppvaktnings av anställd som uppnått en anställningstid av 25 år**Bakgrund**

Kommunfullmäktige beslutade 2023-10-23, § 140 om uppvaktning av anställd som uppnått en anställningstid av 25 år. Den anställda får en minnesgåva i form av ett presentkort till ett värde av max 6 000 kr inkl moms. I nuläget så ska den anställda ha uppnått en anställningstid av 25 år med en sysselsättningsgrad på minst 40 %. För att möta framtidens behov bör reglerna förenklas, och i stället föreslås att man tar bort sysselsättningsgrad på minst 40 %.

Bedömning

Förslaget bedöms möta framtidens behov och förenklar hanteringen. Vidare bedöms förslaget påverka kvinnor och män lika.

**FÖRSLAG TILL ALLMÄNNA UTSKOTTET/KOMMUNSTYRELSEN/
KOMMUNFULLMÄKTIGE**

- *Uppvaktnings av anställd som har uppnått en anställningstid av 25 år ska vara en minnesgåva i form av ett presentkort till ett värde av max 6 000 kronor inkl moms.*
- *Presentkort kan inte bytas mot kontanter.*
- *Gåvorna ska delas ut vid kommunfullmäktiges sammanträde i okt/nov.*
- *Utöver gåvan tilldelas den anställda blommor och lunch.*
- *Kommunfullmäktiges beslut 2023-10-23, §140 upphävs.*

Helen Örnberg

Beslutsexpediering

- Helen Örnberg